

844/14/FI
WP 217

**Lausunto 6/2014 direktiivin 95/46/EY 7 artiklan mukaisesta
rekisterinpitäjän oikeutetun intressin käsitteestä**

Annettu 9. huhtikuuta 2014

Tietosuojatyöryhmä on perustettu direktiivin 95/46/EY 29 artiklalla. Se on riippumaton EU:n neuvonantava elin, joka käsittelee tietosuojan ja yksityisyyden suojaan liittyviä kysymyksiä. Sen tehtävät määritellään direktiivin 95/46/EY 30 artiklassa ja direktiivin 2002/58/EY 15 artiklassa.

Työryhmän sihteeristön tehtävistä huolehtii Euroopan komission oikeusasioden pääosaston linja C (perusoikeudet ja kansalaisuus), toimisto MO-59 02/013, B-1049 Bryssel, Belgia.

Verkkosivusto: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/index_en.htm

Sisällysluettelo

<u>Tiivistelmä</u>	3
I. <u>Johdanto</u>	4
II. <u>Yleisiä huomioita ja politiikkakysymyksiä</u>	6
II.1. Lyhyt historia	6
II.2. Käsitteen rooli	9
II.3. Asiaan liittyvät käsitteet	11
II.4. Asiayhteys ja strategiset seuraukset	13
III. <u>Säännösten analyysi</u>	14
III.1 Yleiskatsaus direktiivin 7 artiklasta	14
III.1.1. Suostumus vai ”käsittely on tarpeen...”	14
III.1.2. Suhde direktiivin 8 artiklaan	15
III.2 7 artiklan a–e alakohta.....	17
III.2.1. Suostumus	17
III.2.2. Sopimus	17
III.2.3. Laillinen velvoite.....	20
III.2.4. Elintärkeä etu.....	21
III.2.5. Yleistä etua koskeva tehtävä	22
III.3. Direktiivin 7 artiklan f alakohta: oikeutetut intressit	24
III.3.1. Rekisterinpitäjän (tai kolmansien osapuolten) oikeutetut intressit	25
III.3.2. Rekisteröidyn intressit ja oikeudet	31
III.3.3. Johdatus tasapainotestin käyttöön	32
III.3.4. Tasapainotestiä suoritettaessa huomioon otettavat keskeiset tekijät.....	36
III.3.5. Tilivelvollisuus ja avoimuus	47
III.3.6. Oikeus vastustaa käsittelyä ja pidemmälle menevät oikeudet	48
IV. <u>Loppuhuomautukset</u>	52
IV.1. Päätelmät	52
IV. 2. Suositukset	55
<u>Liite 1. Pikaopas 7 artiklan f alakohdan tasapainotestin suorittamiseen</u>	60
<u>Liite 2. Käytännön esimerkkejä 7 artiklan f alakohdan mukaisen tasapainotestin soveltamisen havainnollistamiseksi</u>	63

Tiivistelmä

Tässä lausunnossa analysoidaan direktiivin 95/46/EY 7 artiklassa vahvistettuja tietojenkäsittelyn laillisuutta koskevia periaatteita. Lausunnossa keskitytään rekisterinpitäjän oikeutettuun intressiin ja annetaan ohjeita siitä, miten 7 artiklan f alakohtaa sovelletaan nykyisessä oikeuskehyksessä, sekä esitetään tulevia parannuksia koskevia suosituksia.

Kyseinen 7 artiklan f alakohta on viimeinen henkilötietojen käsittelyn laillisuutta koskevista kuudesta perusteesta. Se edellyttää rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeutetun intressin tasapainottamista rekisteröidyn intressien ja perusoikeuksien kanssa. Tämän tasapainotestien tulos määrää sen, voidaanko 7 artiklan f alakohtaa käyttää tietojenkäsittelyn oikeudellisena perusteena.

Tietosuojatyöryhmä tunnustaa 7 artiklan f alakohdan periaatteen merkityksen ja hyödyllisyyden, sillä oikeissa olosuhteissa ja asianmukaisten takeiden avulla sillä voidaan estää muiden oikeudellisten perusteiden liiallinen käyttö. Kyseistä 7 artiklan f alakohtaa ei pitäisi käsitellä ”viimeisenä keinona” harvinaisissa tai odottamattomissa tapauksissa, joihin muiden laillisen käsittelyn perusteiden ei katsota soveltuvan. Sitä ei kuitenkaan saisi valita automaattisesti eikä sen käyttöä saisi perusteettomasti laajentaa sen käsityksen perusteella, että se on vähemmän rajoittava kuin muut perusteet.

Kunnollinen 7 artiklan f alakohdan mukainen arviointi ei ole pelkkä tasapainotesti, jossa punnitaan kahta helposti kvantifioitavaa ja vertailukelpoista ”punnusta” keskenään. Testissä on pikemminkin otettava täysimittaisesti huomioon monia tekijöitä, jotta varmistetaan, että rekisteröityjen edut ja perusoikeudet otetaan asianmukaisesti huomioon. Samanaikaisesti se on skaalautuva, eli se voi vaihdella yksinkertaisesta monimutkaiseen, eikä sen tarvitse olla kohtuuttoman rasittava. Tasapainotestiä suoritettaessa on otettava huomioon muun muassa seuraavat tekijät:

– oikeutetun intressin luonne ja lähde sekä se, onko tietojen käsittely tarpeen jonkin perusoikeuden toteutumiseksi, muutoin yleisen edun mukaista tai tunnustettu kyseessä olevassa yhteisössä

– vaikutukset rekisteröityyn ja hänen kohtuulliset odotuksensa sen suhteen, mitä häntä koskeville tiedoille tapahtuu, sekä tietojen luonne ja tapa, jolla niitä käsitellään

– lisätakeet, joilla voidaan rajoittaa rekisteröityyn kohdistuvia kohtuuttomia vaikutuksia, kuten tietojen minimointi, yksityisyyden suojaa parantavat tekniikat, avoimuuden lisääminen, yleinen ja ehdoton oikeus kieltää tietojen käsittely sekä oikeus siirtää tietoja.

Jatkoa varten tietosuojatyöryhmä suosittaa, että ehdotettuun asetukseen lisätään johdanto-osan kappale tasapainotestiä sovellettaessa huomioon otettavista keskeisistä tekijöistä. Tietosuojatyöryhmä suosittaa myös, että lisätään johdanto-osan kappale, jossa rekisterinpitäjää vaaditaan tarvittaessa dokumentoimaan arviointinsa tilivelvollisuuden tehostamiseksi. Tietosuojatyöryhmä kannattaa myös aineellista säännöstä, jonka mukaan rekisterinpitäjien olisi selitettävä rekisteröidyille, miksi ne katsovat, että rekisteröidyn intressit, perusoikeudet ja -vapaudet eivät syrjäytä rekisterinpitäjän intressiä.

TIETOSUOJATYÖRYHMÄ, joka

on perustettu 24 päivänä lokakuuta 1995 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 95/46/EY,

ottaa huomion kyseisen direktiivin 29 artiklan ja 30 artiklan 1 kohdan a alakohdan ja 3 kohdan,

ottaa huomioon työjärjestyksensä,

ON HYVÄKSYNYT SEURAAVAN LAUSUNNON:

I. Johdanto

Tässä lausunnossa analysoidaan direktiivin 95/46/EY¹, jäljempänä 'direktiivi', 7 artiklassa vahvistettuja tietojen käsittelyn laillisuutta koskevia periaatteita. Siinä keskitytään erityisesti 7 artiklan f alakohdan mukaisiin rekisterinpitäjän oikeutettuihin intresseihin.

Direktiivin 7 artiklassa luetellut periaatteet liittyvät 6 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädettyyn laajempaan "lainmukaisuuden" periaatteeseen, jonka mukaan henkilötietoja on käsiteltävä "asianmukaisesti ja laillisesti".

Direktiivin 7 artiklassa säädetään, että henkilötietoja voidaan käsitellä ainoastaan, jos vähintään yksi kyseisessä artiklassa luetelluista kuudesta oikeudellisista perusteesta täyttyy. Henkilötietoja voidaan etenkin käsitellä vain a) rekisteröidyn yksiselitteisen suostumuksen perusteella²; tai jos käsittely on tarpeen seuraavista – tässä lyhyesti esitetyistä³ – syistä:

- b) rekisteröidyn kanssa tehdyn sopimuksen täytäntöön panemiseksi
- c) rekisterinpitäjän laillisen veloitteen noudattamiseksi
- d) rekisteröidyn elintärkeän edun suojaamiseksi
- e) yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi
- f) rekisterinpitäjän oikeutetun intressin toteuttamiseksi edellyttäen, että niitä punnitaan vielä tasapainotestissä suhteessa rekisteröidyn oikeuksiin ja intresseihin.

Tämä viimeinen peruste sallii käsittelyn, "jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeutetun intressin toteuttamiseksi, paitsi milloin tämän intressin syrjäyttävät rekisteröidyn 1 artiklan 1 kohdan perusteella suojaavat intressit ja perusoikeudet ja -vapaudet".⁴ Toisin sanottuna 7 artiklan f alakohta sallii tietojenkäsittelyn edellyttäen, että suoritetaan tasapainotesti, jossa rekisterinpitäjän – tai tiedot saavan sivullisen – oikeutetut intressit punnitaan rekisteröityjen intressejä ja perusoikeuksia vastaan.⁵

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY, annettu 24 päivänä lokakuuta 1995, yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (EYVL L 281, 23.11.1995, s. 31).

² Ks. tietosuojatyöryhmän lausunto 15/2011 suostumuksen määritelmästä, annettu 13.7.2011 (WP 187).

³ Näitä säännöksiä käsitellään tarkemmin jäljempänä.

⁴ Kuten III.3.2 jaksossa selitetään, direktiivin englanninkielisessä versiossa näyttäisi olevan lyöntivirhe: tekstin pitäisi kuulua "interests or fundamental rights" eikä "interests for fundamental rights".

⁵ Viittausta 1 artiklan 1 kohtaan ei pitäisi tulkita siten, että se rajoittaa rekisteröidyn etujen ja perusoikeuksien ja -vapauksien soveltamisalaa. Tämän viittauksen tehtävänä on pikemminkin painottaa tietosuojalainsäädännön ja

Johdonmukaisemman ja yhdenmukaistetumman lähestymistavan tarve koko Euroopassa

Komission direktiivin uudelleentarkastelun⁶ yhteydessä suorittamat tutkimukset sekä kansallisten tietosuojaviranomaisten välinen yhteistyö ja näkemystenvaihto ovat osoittaneet, että direktiivin 7 artiklan f alakohtaa ei tulkita yhdenmukaisesti, mikä on johtanut vaihtelevaan soveltamiseen eri jäsenvaltioissa. Vaikka useissa jäsenvaltioissa edellytetään todellisen tasapainotestin tekemistä, 7 artiklan f alakohtaa pidetään joskus virheellisesti ”avoimena ovena” kaiken sellaisen tietojenkäsittelyn oikeuttamiseksi, johon ei voida soveltaa mitään muista oikeudellisista perusteista.

Yhdenmukaisen lähestymistavan puuttuminen saattaa johtaa oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden puutteeseen, heikentää rekisteröityjen asemaa ja myös aiheuttaa tarpeetonta hallinnollista rasitusta yrityksille ja muille rajat ylittävästi toimiville organisaatioille. Tällaiset epä johdonmukaisuudet ovat jo johtaneet oikeudenkäyntiin Euroopan unionin tuomioistuimessa, jäljempänä ’unionin tuomioistuin’⁷.

Tästä syystä nyt, kun uutta yleistä tietosuoja-asetusta koskeva työ jatkuu, on erityisen hyvä aika selvittää tietojenkäsittelyn kuudetta (”oikeutettua intressiä” koskevaa) perustetta ja sen suhdetta muihin tietojenkäsittelyn perusteisiin. Varsinkin se seikka, että kyse on rekisteröityjen perusoikeuksista, merkitsee, että kaikkien kuuden perusteen soveltamisessa olisi – asianmukaisesti ja yhtäläisesti – otettava huomioon näiden oikeuksien kunnioittaminen. Direktiivin 7 artiklan f alakohdasta ei saisi tulla helppoa tapaa kiertää tietosuojalainsäädännön noudattamista.

Tästä syystä tietosuojatyöryhmä on osana työohjelmaansa 2012–2013 päättänyt tarkastella tätä aihetta perusteellisesti ja – tämän työohjelmansa⁸ toteuttamiseksi – sitoutunut laatimaan tämän lausunnon.

Nykyisen oikeudellisen kehyksen täytäntöönpano ja tulevaisuuteen valmistautuminen

Työohjelmassa asetettiin selvästi kaksi tavoitetta: ”nykyisen oikeudellisen kehyksen asianmukaisen täytäntöönpanon varmistaminen” sekä ”tulevaisuuteen valmistautuminen”.

Näin ollen tämän lausunnon ensimmäisenä tavoitteena on saada aikaan yhteinen käsitys nykyisestä oikeuskehystä. Tämä tavoite on jatkoa muista direktiivin keskeisistä

itse direktiivin yleistä tavoitetta. Direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa ei itse asiassa viitata vain yksityisyyden suojaan, vaan myös yksilöiden kaikkien muiden perusoikeuksien ja -vapauksien turvaamiseen, joista yksityisyys on vain yksi.

⁶ Komissio hyväksyi 25. tammikuuta 2012 paketin EU:n tietosuoja koskevan lainsäädäntökehysten uudistamiseksi. Siihen sisältyvät i) tiedonanto (COM(2012) 9 final), ii) ehdotus yleiseksi tietosuoja-asetukseksi, jäljempänä ’asetusehdotus’ (COM(2012) 11 final), ja iii) ehdotus direktiiviksi tietosuojasta rikoslainsäädännön täytäntöönpanon alalla (COM(2012)10 final). Pakettiin liittyvä vaikutustenarviointi, joka sisältää 10 liitettä, esitetään komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa (SEC(2012) 72 final). Ks. etenkin tutkimus ”Evaluation of the implementation of the Data Protection Directive”, joka muodostaa Euroopan komission tietosuojalainsäädännön uudistuspakettiin liittyvän vaikutustenarvioinnin liitteen 2.

⁷ Ks. sivu 7, II.1 kohta ”Lyhyt historia”, kappale *Direktiivin täytäntöönpano; tuomio asiassa ASNEF ja FECEMD*.

⁸ Ks. tietosuojatyöryhmän työohjelma 2012–2013, annettu 1. helmikuuta 2012 (WP 190).

säännöksistä annetuille aiemmille lausunnoille⁹. Toiseksi, analyysin pohjalta lausunnossa annetaan myös poliittisia suosituksia, jotka olisi otettava huomioon tietosuoja koskevan oikeuskehyksen tarkistuksen yhteydessä.

Lausunnon rakenne

Luvussa II esitettävän lyhyen oikeutettujen intressien ja muiden perusteiden historiaa ja roolia koskevan yleiskatsauksen jälkeen luvussa III tarkastellaan ja tulkitaan direktiivin merkityksellisiä säännöksiä ottaen huomioon yhteinen perusta niiden kansallisessa täytäntöönpanossa. Tätä analyysiä havainnollistetaan kansallisiin kokemuksiin perustuvilla käytännön esimerkeillä. Analyysi tukee luvussa IV annettavia, sekä nykyisen sääntelykehysten soveltamista että direktiivin tarkistusta koskevia suosituksia.

II. Yleisiä huomioita ja politiikkakysymyksiä

II.1. Lyhyt historia

Tässä yleiskatsauksessa keskitytään siihen, miten lainmukaisuuden ja tietojenkäsittelyn laillisten perusteiden käsitteet, oikeutetut intressit mukaan lukien, ovat kehittyneet. Siinä selitetään erityisesti, kuinka oikeusperustan tarvetta aluksi käytettiin vaatimuksena yksityisyyttä koskevien oikeuksien poikkeusten yhteydessä ja kuinka se myöhemmin kehittyi erilliseksi vaatimukseksi tietosuojan yhteydessä.

Euroopan ihmisoikeussopimus (ECHR)

Vuonna 1950 tehdyn Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artikla sisältää oikeuden yksityisyyteen, eli kaikkien oikeuden nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Siinä kielletään kaikki puuttuminen tähän oikeuteen, paitsi ”silloin kun laki sen sallii” ja ”se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä” tietyntyyppisten erityisesti lueteltujen pakottavien yleisten etujen turvaamiseksi.

ECHR:n 8 artiklassa keskitytään yksityiselämän suojaamiseen ja edellytetään, että kaikki puuttuminen yksityisyyteen on perusteltava. Tämä lähestymistapa perustuu yksityisyyttä koskevaan oikeuteen puuttumisen yleiseen kieltoon, ja siinä sallitaan poikkeukset vain tiukasti määritellyin edellytyksin. Tapauksissa, joissa ”yksityisyyteen puututaan”, edellytetään oikeusperustaa sekä oikeutetun tarkoituksen erittelyä, jotta voidaan arvioida, onko puuttuminen tarpeen. Tämä lähestymistapa selittää, miksi ECHR:ssä ei esitetä luetteloa mahdollisista oikeudellisista perusteista, vaan keskitytään oikeusperustan tarpeeseen ja niihin ehtoihin, jotka tämän oikeusperustan on täytettävä.

Yleissopimus 108

⁹ Esimerkiksi lausunto 3/2013 käyttötarkoituksen rajaamisesta, annettu 3.4.2013 (WP 203), lausunto 15/2011 suostumuksen määritelmästä (mainittu alaviitteessä 2), lausunto 8/2010 sovellettavasta lainsäädännöstä, annettu 16.12.2010 (WP 179) sekä lausunto 1/2010 rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän käsitteistä, annettu 16.2.2010 (WP 169).

Euroopan neuvoston yleissopimuksessa 108¹⁰, joka avattiin allekirjoitettavaksi vuonna 1981, otetaan käyttöön henkilötietojen suoja erillisenä käsitteenä. Taustalla olevana ajatuksena ei tuolloin ollut, että henkilötietojen käsittelyä olisi aina pidettävä ”yksityisyyteen puuttumisena”, vaan pikemminkin se, että jokaisen henkilön perusoikeuksien ja -vapauksien ja varsinkin hänen yksityisyyttä koskevan oikeutensa *suojaamiseksi* henkilötietojen käsittelyn olisi aina täytettävä tietyt edellytykset. Yleissopimuksen 5 artiklassa vahvistetaan siis tietosuojalainsäädännön peruseriaatteet, mukaan lukien vaatimus, jonka mukaan ”[a]utomaattisessa tietojenkäsittelyssä käsiteltävien henkilötietojen tulee olla a) asianmukaisesti ja laillisesti hankittuja ja käsiteltyjä”. Yleissopimuksessa ei kuitenkaan määrätty yksityiskohtaisista tietojenkäsittelyn perusteista.¹¹

*OECD:n suuntaviivat*¹²

OECD:n suuntaviivat, jotka laadittiin samanaikaisesti yleissopimuksen 108 kanssa ja hyväksyttiin vuonna 1980, sisältävät samanlaisia ajatuksia ”lainmukaisuudesta”, joskin käsite ilmaistaan eri tavalla. Suuntaviivat päivitettiin vuonna 2013, mutta lainmukaisuuden periaatteeseen ei tehty merkittäviä muutoksia. OECD:n suuntaviivojen 7 artiklassa todetaan nimenomaisesti, että henkilötietojen keräämiselle olisi asetettava rajat ja että tällaiset tiedot olisi hankittava lainmukaisin ja asianmukaisin keinoin ja tarvittaessa rekisteröidyn tietäen tai tämän suostumuksella. Tässä suostumuksen oikeudellinen peruste mainitaan nimenomaisesti ”tarvittaessa” käytettävänä vaihtoehtona. Tämä edellyttää kyseessä olevien etujen ja oikeuksien arviointia sekä arviota siitä, kuinka paljon tietojenkäsittelyllä puututaan yksityisyyteen. Tässä mielessä OECD:n lähestymistavassa on joitain samankaltaisuuksia direktiivissä 95/46/EY säädettyjen – paljon tarkemmin esitettyjen – periaatteiden kanssa.

Direktiivi 95/46/EY

Kun direktiivi hyväksyttiin vuonna 1995, se perustui varhaisiin tietosuojasäännöksiin, kuten yleissopimukseen 108 ja OECD:n suuntaviivoihin. Myös eräiden jäsenvaltioiden varhaiset kokemukset tietosuojasta otettiin huomioon.

Direktiivin 6 artiklan 1 kohdan a alakohdassa asetetun laaja-alaisen vaatimuksen lisäksi, jonka mukaan tietoja on käsiteltävä ”asianmukaisesti ja laillisesti”, direktiivillä lisättiin erityisiä lisävaatimuksia, joita ei sellaisenaan ollut yleissopimuksessa 108 eikä OECD:n suuntaviivoissa: henkilötietojen käsittelyn on perustuttava johonkin 7 artiklassa määritetyistä kuudesta oikeudellisesta perusteesta.

*Direktiivin täytäntöönpano; tuomio asiassa ASNEF ja FECEMD*¹³

Komission raportissa ”Evaluation of the implementation of the Data Protection Directive”¹⁴ korostetaan, että direktiivin säännösten täytäntöönpano kansallisessa lainsäädännössä ei aina

¹⁰ Yleissopimus 108 yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä.

¹¹ Yleissopimuksen mukaisen neuvonantavan komitean (T-PD) täysistunnossa marraskuussa 2012 hyväksytyssä luonnostekstissä uudenaikaistetuksi yleissopimukseksi todetaan jäljempänä sivulla 8 mainitun Euroopan unionin perusoikeuskirjan tapaan, että tietoja voidaan käsitellä rekisteröidyn suostumuksen perusteella tai jonkin lakisääteisen oikeutetun perusteen nojalla.

¹² Yksityisyyden suoja ja henkilötietojen liikkumista rajojen yli koskevat OECD:n suuntaviivat (OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data), 11. heinäkuuta 2013.

¹³ Yhdistetyt asiat C-468/10 ja C-469/10, *ASNEF ja FECEMD*, unionin tuomioistuimen tuomio 24.11.2011.

ole ollut tyydyttävää. Direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä jäsenvaltioissa koskevassa teknisessä analyysissä¹⁵ komissio esittää tarkempia tietoja 7 artiklan täytäntöönpanosta. Analyysissä selitetään, että vaikka useimpien jäsenvaltioiden lainsäädännössä kyseiset kuusi oikeudellista perustetta esitetään melko samoin termein kuin direktiivissä, näiden periaatteiden joustavuus on tosiasiallisesti johtanut siihen, että niitä sovelletaan eri tavoin.

Tässä asiayhteydessä on erityisen merkityksellistä, että asiassa *ASNEF ja FECEMD* 24. marraskuuta 2011 antamassaan tuomiossa unionin tuomioistuin katsoi, että Espanja ei ollut saattanut direktiivin 7 artiklan f alakohdtaa asianmukaisesti osaksi lainsäädäntöään, koska se vaati, että – kun rekisteröity ei ole antanut suostumustaan – käytettyjen tietojen on oltava yleisön saatavilla olevassa lähteessä. Tuomiossa katsottiin myös, että 7 artiklan f alakohdalla on välitön oikeusvaikutus. Tuomio rajoittaa jäsenvaltioiden harkintavaraa 7 artiklan f alakohdan täytäntöönpanossa. Ne eivät etenkin saa ylittää yhtäältä selventämisen ja toisaalta 7 artiklan f alakohdan soveltamisalaa muuttavien lisävaatimusten välistä hienovaraista rajaa.

Tuomiolla on merkittäviä seurauksia, koska siinä todetaan selvästi, että jäsenvaltiot eivät saa asettaa kansallisella lainsäädännöllään lainmukaisen tietojenkäsittelyn oikeudellisia perusteita koskevia yksipuolisia lisärajoituksia ja -vaatimuksia. Kansallisten tuomioistuinten ja muiden asianomaisten elimien on tulkittava kansallisia säännöksiä tämän tuomion valossa ja tarvittaessa syrjäytettävä mahdolliset sen kanssa ristiriidassa olevat kansalliset säännöt ja käytänteet.

Tuomion valossa on entistä tärkeämpää, että kansalliset tietosuojaviranomaiset ja/tai EU:n lainsäätäjät saavat aikaan selvän ja yhteisen käsityksen 7 artiklan f alakohdan soveltamisesta. Tämä olisi tehtävä tasapainoisesti sen paremmin perusteettomasti kaventamatta kuin laajentamattakaan kyseisen säännöksen soveltamisalaa.

Perusoikeuskirja

Lissabonin sopimuksen tultua voimaan 1. joulukuuta 2009 Euroopan unionin perusoikeuskirjalla, jäljempänä 'perusoikeuskirja', on "sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla".¹⁶ Perusoikeuskirjan 8 artiklaan on kirjattu henkilötietojen suoja perusoikeutena, joka on erillinen suhteessa 7 artiklan mukaiseen yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen. Perusoikeuskirjan 8 artiklassa asetetaan vaatimus tietojenkäsittelyn oikeutetusta perustasta. Siinä määrätään erityisesti, että henkilötietoja on käsiteltävä "asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla".¹⁷ Nämä säännökset vahvistavat sekä laillisuusperiaatteen merkitystä että tarvetta saada henkilötietojen käsittelylle asianmukainen oikeusperusta.

Ehdotettu tietosuoja-asetus

¹⁴ Ks. komission tietosuojalainsäädännön uudistuspaketin vaikutustenarvioinnin liite 2, joka on mainittu edellä alaviitteessä 6.

¹⁵ Analysis and impact study on the implementation of Directive EC 95/46 in Member States. Ks. http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/lawreport/consultation/technical-annex_en.pdf

¹⁶ Ks. SEU-sopimuksen 6 artiklan 1 kohta.

¹⁷ Ks. perusoikeuskirjan 8 artiklan 2 kohta.

Tietosuojalainsäädännön tarkistusprosessin yhteydessä keskustellaan nyt 7 artiklan mukaisten lainmukaisuusperusteiden ja erityisesti 7 artiklan f alakohdan soveltamisalasta.

Asetusehdotuksen 6 artiklassa luetellaan henkilötietojen lainmukaisen käsittelyn perusteet. Joitain poikkeuksia lukuun ottamatta (joita käsitellään jäljempänä) kuusi käytettävissä olevaa perustetta ovat pääosin samat kuin tällä hetkellä direktiivin 7 artiklassa säädetty perusteet. Komissio on kuitenkin tarjoutunut antamaan lisäohjeita delegoiduilla säädöksillä.

On kiinnostavaa huomata, että asiasta vastaavan Euroopan parlamentin valiokunnan¹⁸ työssä pyrittiin siihen, että oikeutettujen intressien käsitettä selvennetään itse asetusehdotuksessa. Se laati luettelon tapauksista, joissa rekisterinpitäjän oikeutetut intressit yleensä syrjäyttäisivät rekisteröidyn oikeutetut intressit ja perusoikeudet ja -vapaudet, sekä toisen luettelon tapauksista, joissa asia olisi päinvastoin. Nämä luettelot – jotka on sisällytetty joko säännöksiin tai johdanto-osan kappaleisiin – antavat merkityksellistä tietoa yhtäältä rekisterinpitäjän ja toisaalta rekisteröidyn oikeuksien ja intressien välisen tasapainon arviointia varten, ja ne otetaan huomioon tässä lausunnossa.¹⁹

II.2 Käsitteen rooli

Rekisterinpitäjän oikeutetut intressit: tasapainotesti viimeisenä vaihtoehtona?

Direktiivin 7 artiklan f alakohta on lueteltu viimeisenä henkilötietojen käsittelyn laillisuutta koskevista perusteista. Se edellyttää tasapainotestiä: se, mikä on tarpeen rekisterinpitäjän (tai sivullisten) oikeutettujen intressien vuoksi, on tasapainotettava rekisteröidyn intressien tai perusoikeuksien ja -vapauksien kanssa. Tasapainotestin tulos määrää sen, voidaanko 7 artiklan f alakohtaa käyttää tietojenkäsittelyn oikeudellisena perusteena.

Tämän säännöksen avoin luonne herättää monia tärkeitä kysymyksiä sen tarkasta soveltamisalasta ja soveltamisesta, ja kutakin niistä analysoidaan vuorollaan tässä lausunnossa. Kuten jäljempänä selitetään, tämä ei kuitenkaan välttämättä merkitse sitä, että tätä perustetta olisi pidettävä vaihtoehtona, jota voidaan käyttää vain säästeliäästi ”viimeisenä keinona” puutteiden paikkaamiseksi harvinaisissa ja ennakoimattomissa tilanteissa tai viimeisenä mahdollisuutena, jos mitään muista perusteista ei voida soveltaa. Sitä ei myöskään tulisi pitää parhaana vaihtoehtona eikä sen käyttöä pitäisi laajentaa kohtuuttomasti vain siksi, että sitä pidetään vähemmän rajoittavana kuin muita perusteita.

Sen sijaan 7 artiklan f alakohdalla saattaa hyvinkin olla oma luonnollinen soveltamisalansa, ja se voi olla erittäin hyödyllinen laillisen tietojenkäsittelyn perusteena, mikäli joukko keskeisiä ehtoja täyttyy.

¹⁸ Kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan (LIBE) mietintöluonnos ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (yleinen tietosuojasetus) (COM(2012)0011 – C7-0025/2012 – 2012/0011(COD)), 16.1.2013, jäljempänä ’LIBE-valiokunnan mietintöluonnos’. Ks. erityisesti tarkistukset 101 ja 102. Ks. myös valiokunnan lopullisessa mietinnössään, jäljempänä ’LIBE-valiokunnan lopullinen mietintö’, 21.10.2013 hyväksymät tarkistukset.

¹⁹ Ks. III.3.1 jakso ja erityisesti sivuilla 24–25 olevat luettelomakohdat, joissa on ei-tyhjentävä luettelo eräistä yleisimmistä asiayhteyksistä, joissa kysymys 7 artiklan f alakohdan mukaisesta oikeutetusta intressistä saattaa herätä.

Direktiivin 7 artiklan f alakohdan asianmukainen käyttö oikeissa olosuhteissa ja riittävin takein saattaa myös osaltaan ehkäistä muiden oikeudellisten perusteiden virheellistä ja liiallista käyttöä.

Direktiivin 7 artiklan viisi ensimmäistä perustetta perustuvat rekisteröidyn suostumukseen, sopimusjärjestelyyn, lailliseen velvoitteeseen tai muuhun laillisuuden perusteeksi erityisesti määriteltyyn syyhyn. Kun tietojen käsittely perustuu johonkin näistä viidestä perusteesta, sitä pidetään suoralta kädeltä lainmukaisena, ja näin ollen siinä on vain noudatettava muita lainsäädännön sovellettavia säännöksiä. Toisin sanoen tällöin oletetaan lähtökohtaisesti, että eri oikeuksien ja intressien – myös rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn oikeuksien ja intressien – tasapaino on varmistettu – tietysti edellyttäen, että kaikkia muita tietosuojalainsäädännön säännöksiä noudatetaan. Direktiivin 7 artiklan f alakohda sitä vastoin edellyttää *erityistä* testiä tapauksissa, jotka eivät sovi a–e alakohdissa tarkoitettujen perusteiden nojalla ennalta määriteltyihin skenaarioihin. Sillä varmistetaan, että näiden skenaarioiden ulkopuolella tapahtuvan tietojenkäsittelyn on täytettävä tasapainotestiä koskeva vaatimus ja siinä on otettava asianmukaisesti huomioon rekisteröidyn intressit ja perusoikeudet.

Tämän testin perusteella saatetaan tietyissä tapauksissa päätellä, että tasapaino kallistuu rekisteröityjen intressien ja perusoikeuksien hyväksi eikä tietojenkäsittelyä näin ollen voida suorittaa. Toisaalta 7 artiklan f alakohdan mukaisen tasapainon asianmukainen arviointi, usein tietojenkäsittelyn kieltämismahdollisuuden kanssa, saattaa toisissa tapauksissa olla pätevä vaihtoehto esimerkiksi ”suostumusta” tai ”sopimuksen täytäntöönpanoa” koskevien perusteiden epäasianmukaiselle käytölle. Näin nähtynä 7 artiklan f alakohda tarjoaa täydentäviä takeita – jotka edellyttävät asianmukaisia toimenpiteitä – verrattuna muihin ennalta määriteltyihin perusteisiin. Näin ollen sitä ei saisi pitää ”heikoimpana lenkinä” tai avoimena ovena kaikkien sellaisten tietojenkäsittelytoimien oikeuttamiseksi, jotka eivät kuulu minkään muun oikeudellisen perusteen piiriin.

Tietosuojatyöryhmä toistaa, että tulkitessaan 7 artiklan f alakohdan soveltamisalaa se pyrkii noudattamaan tasapainoista lähestymistapaa, jolla taataan rekisterinpitäjille tarvittava joustavuus tilanteissa, joissa rekisteröityihin ei kohdistu kohtuuttomia vaikutuksia, ja annetaan samalla rekisteröidyille riittävä oikeusvarmuus ja takeet siitä, että tätä avointa säännöstä ei käytetä väärin.

II.3. Asiaan liittyvät käsitteet

Direktiivin 7 artiklan f alakohdan suhde muihin lainmukaisuuden perusteisiin

Direktiivin 7 artiklan ensimmäinen peruste on suostumus, jonka jälkeen siinä luetellaan muut lainmukaisuuden perusteet, muun muassa sopimukset ja lailliset velvoitteet, päätyen oikeutettuja intressejä koskevaan testiin, joka mainitaan viimeisenä kuudesta käytettävissä olevasta perusteesta. Järjestyksen, jossa oikeudelliset perusteet 7 artiklassa luetellaan, on joskus tulkittu ilmaisevan eri perusteiden suhteellista tärkeyttä. Kuten tietosuojatyöryhmän lausunnossa suostumuksen käsitteestä²⁰ jo korostettiin, direktiivin tekstissä ei tehdä oikeudellista eroa kyseisten kuuden perusteen välillä eikä viitata siihen, että niillä olisi jokin keskinäinen tärkeysjärjestys. Ei ole mitään viitteitä siitä, että 7 artiklan f alakohdalla olisi sovellettava vain poikkeustapauksissa, eikä tekstissä muutoinkaan viitata siihen, että kuuden oikeudellisen perusteen esittämisjärjestyksellä olisi mitään oikeudellista merkitystä. Samalla 7 artiklan f alakohdan tarkka merkitys ja sen suhde muihin lainmukaisuuden perusteisiin ovat olleet kauan epäselviä.

Tämän taustan, historiallisten ja kulttuuristen erojen sekä direktiivin avoimen sanamuodon seurauksena on kehittynyt erilaisia lähestymistapoja: eräissä jäsenvaltioissa 7 artiklan f alakohdalla on yleensä pidetty viimeiseksi käytettävänä perusteena, jolla on tarkoitus täyttää niiden harvojen poikkeustapausten muodostamat aukot, joihin ei voida soveltaa mitään viidestä muusta perusteesta.²¹ Toiset jäsenvaltiot sitä vastoin pitävät sitä vain yhtenä kuudesta vaihtoehdosta, joka ei ole muita vaihtoehtoja tärkeämpi tai vähäpätöisempi ja jota voidaan soveltaa moniin erilaisiin tilanteisiin, mikäli tarvittavat edellytykset täyttyvät.

Kun otetaan huomioon nämä erot ja myös asiassa ASNEF ja FECEMD annettu tuomio, on tärkeää selventää ”oikeutettuja intressejä” koskevan perusteen suhdetta muihin lainmukaisuuden perusteisiin – eli suostumukseen, sopimukseen, yleistä etua koskeviin tehtäviin – ja myös rekisteröidyn oikeuteen vastustaa tietojenkäsittelyä. Näin saattaa olla mahdollista määritellä nykyistä paremmin oikeutettuja intressejä koskevan perusteen rooli ja tehtävä ja siten lisätä oikeusvarmuutta.

On myös syytä huomauttaa, että oikeutettuja intressejä koskeva peruste, kuten muutkin perusteet suostumusta lukuun ottamatta, edellyttää ”tarpeellisuutta” koskevaa testiä. Tämä rajoittaa tiukasti sitä asiayhteyttä, jossa kutakin niistä voidaan soveltaa. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimien on todennut, että ”tarpeellisuus” on käsite, jolla on yhteisön oikeudessa

²⁰ Ks. alaviite 2.

²¹ On myös syytä huomata, että LIBE-valiokunnan mietintöluonnoksen tarkistuksessa 100 ehdotettiin 7 artiklan f alakohdan erottamista muista oikeudellisista perusteista ja myös tämän oikeudellisen perusteen käyttöä koskevia lisävaatimuksia, kuten suurempaa avoimuutta ja tilivelvollisuutta, kuten jäljempänä osoitetaan.

itsenäinen merkityksensä.²² Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut asiassa hyödyllistä osviittaa.²³

Lisäksi se, että tietojenkäsittelyllä on asianmukainen oikeudellinen peruste, ei vapauta rekisterinpitäjää sen 6 artiklan mukaisista velvoitteista, jotka koskevat asianmukaisuutta, laillisuutta, tarpeellisuutta ja oikeasuhteisuutta sekä tietojen laatua. Vaikka henkilötietojen käsittely esimerkiksi perustuisi oikeutettuja intressejä tai sopimuksen täytäntöönpanoa koskevaan perusteeseen, tämän perusteella ei ole sallittua kerätä tietoja laajemmin kuin on tarpeen määritettyä tarkoitusta varten.

Oikeutetut intressit ja muut 7 artiklassa säädetty perusteet ovat vaihtoehtoisia perusteita, ja siksi riittää, että vain yhtä niistä voidaan soveltaa. Ne ovat kuitenkin kumulatiivisia paitsi 6 artiklan vaatimusten myös kaikkien muiden mahdollisesti sovellettavien tietosuojaperiaatteiden ja -vaatimusten kanssa.

Muut tasapainotestit

Direktiivin 7 artiklan f alakohta ei ole ainoa direktiivissä säädetty tasapainotesti. Esimerkiksi 9 artikla edellyttää henkilötietojen suojaa koskevan oikeuden ja ilmaisuvapauden tasapainon arvioimista. Tässä artiklassa jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus säätää tarvittavista poikkeuksista ja vapautuksista ”ainoastaan journalistisia tarkoituksia tai taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten” toteutettua henkilötietojen käsittelyä varten, jos ne ”osoittautuvat välttämättömiksi yksityisyyttä koskevan oikeuden ja ilmaisuvapautta koskevien sääntöjen yhteensovittamisessa”.

Lisäksi myös monet muut direktiivin säännökset edellyttävät tapauskohtaista analyysiä, kyseessä olevien etujen ja oikeuksien tasapainottamista sekä joustavaa monet tekijät huomioon ottavaa arviointia. Näihin kuuluvat muun muassa tarpeellisuutta, oikeasuhteisuutta, käyttötarkoituksen rajaamista, 13 artiklan poikkeuksia sekä tieteellistä tutkimusta koskevat säännökset.

Näyttää itse asiassa siltä, että direktiivillä oli tarkoitus jättää varaa tulkinnalle ja etujen tasapainottamiselle. Tällä pyrittiin luonnollisesti ainakin osittain jättämään jäsenvaltioille lisäliikkumavaraa direktiivin saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä. Tämän lisäksi myös itse henkilötietojen suojaa ja yksityisyyttä koskevien oikeuksien luonne aiheuttaa tiettyä joustavuuden tarvetta. Näitä kahta oikeutta, kuten useimpia muitakin (mutta ei kaikkia) perusoikeuksia, pidetään suhteellisina ihmisoikeuksina.²⁴ Tämänäntyypisiä oikeuksia on aina

²² Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen 16. joulukuuta 2008 antama tuomio asiassa C-524/06 (Heinz Huber v. Saksan liittotasavalta), 52 kohta: ”Kun otetaan huomioon tavoite taata vastaavantasoinen suoja kaikissa jäsenvaltioissa, direktiivin 95/46 7 artiklan e alakohdan mukainen tarpeellisuuden käsite, jolla on tarkoitus nimenomaan määrittää yksi niistä tilanteista, joissa henkilötietojen käsittely on laillista, ei näin ollen voi olla sisällöltään erilainen eri jäsenvaltioissa. Tämän vuoksi kyse on yhteisön oikeuden itsenäisestä käsitteestä, jota on tulkittava siten, että se vastaa täysimääräisesti tämän direktiivin tavoitetta, joka on määritelty sen 1 artiklan 1 kohdassa.”

²³ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 25. maaliskuuta 1983 antama tuomio asiassa Silver ja muut v. Yhdistynyt kuningaskunta, 97 kohta, jossa käsitellään ilmausta ”välttämätön demokraattisessa yhteiskunnassa”: Sen mukaan adjektiivi ”välttämätön” ei ole synonyyminen ”korvaamattoman” kanssa eikä yhtä joustava kuin esimerkiksi ilmaukset ”hyväksyttävä”, ”tavanomainen”, ”hyödyllinen”, ”kohtuullinen” tai ”toivottava”.

²⁴ On vain muutamia ihmisoikeuksia, joita ei voida tasapainottaa suhteessa muiden henkilöiden oikeuksiin tai laajemman yhteisön etuihin. Niitä kutsutaan absoluuttisiksi oikeuksiksi. Näitä oikeuksia ei voida koskaan

tulkittava kulloisessakin asiayhteydessä. Ne voidaan tasapainottaa suhteessa muiden henkilöiden oikeuksiin, edellyttäen, että on annettu asianmukaiset takeet. Joissain tilanteissa – myös asianmukaisia takeita edellyttäen – niitä voidaan myös rajoittaa yleistä etua koskevista syistä.

II.4. Asiayhteys ja strategiset seuraukset

Lainmukaisuuden mutta myös joustavuuden varmistaminen: keinot 7 artiklan f alakohdan täsmentämiseksi

Direktiivin 7 artiklan f alakohdan nykyinen sanamuoto on avoin. Tämä merkitsee, että siihen voidaan tukeutua monissa erilaisissa tilanteissa, kunhan sen vaatimukset, tasapainotesti mukaan lukien, täyttyvät. Tällaisella joustavuudella saattaa kuitenkin olla myös kielteisiä vaikutuksia. Jotta se ei johtaisi epäyhtenäiseen kansalliseen soveltamiseen tai oikeusvarmuuden puutteeseen, olisi tärkeää antaa lisäohjeita.

Komissio säätää asetusehdotuksessa tällaisista ohjeista, joita annetaan delegoiduilla säädöksillä. Muita vaihtoehtoja ovat itse asetusehdotuksen tekstissä annettavat selvennykset ja tarkat säännökset²⁵ ja/tai tätä alaa koskevien lisäohjeiden antamisen osoittaminen Euroopan tietosuojaneuvoston tehtäväksi.

Kullakin näistä vaihtoehdoista on etuja ja haittoja. Jos arviointi tehdään tapauskohtaisesti ilman lisäohjeita, vaarana on epäyhtenäinen soveltaminen ja ennakoitavuuden puute, kuten aiemmin on tapahtunut.

Toisaalta itse asetusehdotuksen tekstissä esitettävät liian yksityiskohtaiset ja tyhjentävät luettelot tilanteista, joissa rekisterinpitäjän oikeudet intressejä lähtökohtaisesti syrjäyttävät rekisteröidyn perusoikeudet tai päinvastoin, saattaisivat olla harhaanjohtavia tai tarpeettoman määrääviä tai molempia.

Nämä lähestymistavat voivat kuitenkin toimia pohjana tasapainoiselle ratkaisulle, jossa itse asetusehdotuksessa annetaan hieman tarkempia ohjeita ja lisäohjeistusta annetaan delegoiduilla säädöksillä tai Euroopan tietosuojaneuvoston ohjeilla.²⁶

Luvussa III tehtävän analyysin tarkoituksena on tehdä pohjatyö tällaisen lähestymistavan löytämiseksi, joka ei olisi liian yleisluonteinen, jolloin se menettää merkityksensä, eikä liian yksityiskohtainen, jolloin siitä tulee liian jäykkä.

rajoittaa, olivat olosuhteet mitkä tahansa – ei edes sota- tai hätätilassa. Yksi esimerkki on kidutuksen sekä epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen ja kohtelun kieltä. Ketään ei saa koskaan kiduttaa eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla, olosuhteisiin katsomatta. Esimerkkejä suhteellisista ihmisoikeuksista ovat oikeus yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen, sananvapaus ja ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus.

²⁵ Ks. II.1 jakso ”Lyhyt historia”, alaotsikko *Ehdotettu tietosuoja-asetus*, sivuilla 8–9.

²⁶ Tietosuojatyöryhmän 5.10.2012 antamassa lausunnossa 8/2012, jossa esitettiin lisähuomioita tietosuojauudistuksesta käytävään keskusteluun (WP 199), Euroopan tietosuojaneuvoston ohjeistusta pidettiin selvästi parempana vaihtoehtona kuin delegoituja säädöksiä (ks. sivut 13–14).

III. Säännösten analyysi

III.1 Yleiskatsaus direktiivin 7 artiklasta

Direktiivin 7 artiklassa säädetään, että henkilötietoja voidaan käsitellä ainoastaan, jos vähintään yksi kyseisessä artiklassa luetelluista kuudesta oikeudellisesta perusteesta täyttyy. Ennen kunkin perusteen analysointia tässä III.1 jaksossa esitetään yleiskatsaus 7 artiklasta ja sen suhteesta erityisiä tietoryhmiä koskevaan 8 artiklaan.

III.1.1. Suostumus vai ”käsittely on tarpeen...”

Tapaukset, joissa henkilötietoja käsitellään rekisteröidyn yksiselitteisen suostumuksen perusteella (7 artiklan a alakohta), voidaan erottaa muihin viiteen perusteeseen perustuvista tapauksista (7 artiklan b–f alakohta). Nämä viisi tapausta kuvaavat – lyhyesti sanottuna – skenaarioita, joissa tietojenkäsittely saattaa olla tarpeen tiettyssä asiayhteydessä, kuten rekisteröidyn kanssa tehdyn sopimuksen täytäntöönpanossa tai rekisterinpitäjän laillisen velvoitteen noudattamisessa.

Ensimmäisessä, 7 artiklan a alakohtaan perustuvassa tapauksessa rekisteröidyt itse antavat luvan henkilötietojensa käsittelyyn. He voivat itse päättää, sallivatko he tietojensa käsittelyn. Samalla suostumus ei poista tarvetta noudattaa 6 artiklassa säädettyjä periaatteita²⁷. Lisäksi suostumuksen on täytettävä tietyt oleelliset edellytykset muodostaakseen lainmukaisuuden perusteen, kuten tietosuojatyöryhmän lausunnossa 15/2011²⁸ on selitetty. Koska käyttäjän tietojen käsittely on viime kädessä hänen harkintavallassaan, painopiste on rekisteröidyn suostumuksen pätevyudessa ja laajuudessa.

Toisin sanoen ensimmäisessä perusteessa, 7 artiklan a alakohdassa, keskitytään rekisteröidyn itsemääräämisoikeuteen lainmukaisuuden perusteena. Kaikki muut perusteet sitä vastoin mahdollistavat tietojenkäsittelyn – tiettyjä takeita ja toimenpiteitä edellyttäen – tilanteissa, joissa tietojenkäsittely on tiettyssä asiayhteydessä suostumuksesta riippumatta asianmukaista ja tarpeen erityisen oikeutetun intressin saavuttamiseksi.

Artiklan b, c, d ja e alakohdassa täsmennetään kussakin yksi käsittelyn lainmukaisuuden peruste:

- b) rekisteröidyn kanssa tehdyn sopimuksen täytäntöön paneminen
- c) rekisterinpitäjän laillisen velvoitteen noudattaminen
- d) rekisteröidyn elintärkeän edun suojaaminen
- e) yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen.

²⁷ Alankomaiden korkeimman oikeuden 9. syyskuuta 2011 antama tuomio asiassa ECLI:NL:HR:2011:BQ8097, §3.3(e) suhteellisuusperiaatteesta. Ks. myös edellä alaviitteessä 2 mainitun tietosuojatyöryhmän lausunnon 15/2011 sivu 7: ”Silloinkin, kun rekisterinpitäjä saa suostumuksen, sen on noudatettava 6 artiklan mukaisia velvoitteita, jotka liittyvät asianmukaisuuteen, tarpeellisuuteen ja kohtuullisuuteen sekä tietojen laatuun. Henkilötietojen käsittelyn perusteeksi hankittu käyttäjän suostumus ei esimerkiksi oikeuta käyttötarkoitukseensa nähden liian laajojen tietojen keräämistä.”

²⁸ Ks. edellä alaviitteessä 2 mainitun tietosuojatyöryhmän lausunnon 15/2011 sivut 11–25.

Artiklan f alakohta on vähemmän konkreettinen ja siinä viitataan yleisemmin rekisterinpitäjän (minkä tahansa) oikeutetun intressin toteuttamiseen (missä tahansa asiayhteydessä). Tämän yleisen säännöksen soveltamisen edellytykseksi on kuitenkin nimenomaisesti asetettu tasapainotesti, jolla pyritään suojaamaan rekisteröityjen intressejä ja oikeuksia, kuten jäljempänä III.2 jaksossa osoitetaan.

Arvioinnin siitä, ovatko 7 artiklan a–f alakohdassa asetetut perusteet täyttyneet, tekee kaikissa tapauksissa ensin rekisterinpitäjä, tämän rajoittamatta sovellettavaa lainsäädäntöä ja sen soveltamista koskevia ohjeita. Toisessa vaiheessa rekisteröidyt, muut sidosryhmät ja tietosuojaviranomaiset saattavat arvioida edelleen käsittelyn lainmukaisuutta ja mahdollisesti kyseenalaistaa sen sekä saattaa sen tuomioistuinten ratkaistavaksi.

Tämän lyhyen yleiskatsauksen lopuksi on syytä mainita, että kuten jäljempänä III.3.6 jaksossa todetaan, ainakin e ja f alakohdissa tarkoitetuissa tapauksissa rekisteröity voi käyttää 14 artiklassa säädettyä oikeutta vastustaa käsittelyä²⁹. Tämä käynnistää kyseessä olevien intressien uuden arvioinnin tai, jos kyse on suoramarkkinoinnista (14 artiklan b alakohta), edellyttää, että rekisterinpitäjä lopettaa henkilötietojen käsittelyn ilman lisäarviointia.

III.1.2. Suhde direktiivin 8 artiklaan

Direktiivin 8 artiklassa säännellään edelleen erityisiä tietoryhmiä koskevaa tietojenkäsittelyä. Sitä sovelletaan erityisesti tietoihin, ”jotka koskevat rotua tai etnistä alkuperää, poliittisia mielipiteitä, uskonnollista tai filosofista vakaumusta tai ammattiliittoon kuulumista, sekä terveyteen ja seksuaaliseen käyttäytymiseen” liittyviin tietoihin (8 artiklan 1 kohta) sekä rikoksiin tai tuomioihin liittyviin tietoihin (8 artiklan 5 kohta).

Tällaisten tietojen käsittely on lähtökohtaisesti kielletty eräin poikkeuksin. Direktiivin 8 artiklan 2 kohdan a–e alakohdassa säädetään useista poikkeuksista tällaiseen kieltoon. Direktiivin 8 artiklan 3 ja 4 kohdassa säädetään lisää poikkeuksia. Eräät näistä säännöksistä ovat samankaltaisia – mutta eivät identtisiä – 7 artiklan a–f alakohdassa säädettyjen säännösten kanssa.

Direktiivin 8 artiklassa säädettyt erityiset ehdot sekä se seikka, että eräät 7 artiklassa luetelluista perusteista muistuttavat 8 artiklassa säädettyjä ehtoja, herättävät kysymyksen näiden kahden säännöksen välisestä suhteesta.

Jos 8 artikla on tarkoitettu *lex specialis* -säännökseksi, olisi pohdittava, syrjäyttääkö se kokonaan 7 artiklan soveltamisen. Jos näin on, se merkitsisi sitä, että erityisiä henkilötietojen ryhmiä voidaan käsitellä täyttämättä 7 artiklan vaatimuksia, mikäli sovelletaan jotakin 8 artiklassa säädettyistä poikkeuksista. On kuitenkin myös mahdollista, että suhde on monitahoisempi ja että 7 ja 8 artiklaa olisi sovellettava kumulatiivisesti.³⁰

²⁹ Direktiivin 14 artiklan a alakohdan mukaan tätä oikeutta sovelletaan ”paitsi milloin kansallisessa lainsäädännössä toisin säädetään”. Esimerkiksi Ruotsissa kansallinen lainsäädäntö ei anna mahdollisuutta vastustaa 7 artiklan e alakohtaan perustuvaa tietojenkäsittelyä.

³⁰ Koska 8 artikla on rakenteeltaan *kielto, johon liittyy poikkeuksia*, näitä poikkeuksia voidaan pitää vaatimuksina, jotka vain rajoittavat kiellon soveltamisalaa mutta eivät sinänsä muodosta riittävää oikeudellista perustetta tietojenkäsittelylle. Näin luettuna 8 artiklan poikkeusten soveltaminen ei sulje pois 7 artiklan vaatimusten soveltamista, ja molempia artikloja on tarvittaessa sovellettava kumulatiivisesti.

Oli miten oli, on selvää, että poliittisena tavoitteena on antaa lisäsuojaa erityisille tietoryhmille. Näin ollen analyysin lopputuloksenkin pitäisi olla selvä: 8 artiklan soveltamisella, joko sinänsä tai kumulatiivisesti 7 artiklan kanssa, pyritään antamaan erityisille tietoryhmille korkeatasoisempi suoja.

Vaikka 8 artiklassa säädetään joissain tapauksissa tiukemmista vaatimuksista – kuten ”nimenomaisesta suostumuksesta” 8 artiklan 2 kohdan a alakohdassa verrattuna 7 artiklan ”yksiselitteiseen suostumukseen” – näin ei ole kaikkien säännösten kohdalla. Jotkin 8 artiklassa säädetty poikkeukset eivät vaikuta yhdenveroisilta tai tiukemmilta kuin 7 artiklassa luetellut perusteet. Olisi väärin esimerkiksi päätellä, että se, että joku on saattanut erityisiä tietoryhmiä nimenomaisesti julkisiksi 8 artiklan 2 kohdan e alakohdan mukaisesti, olisi – aina ja sinänsä – riittävä edellytys sallia kaikenlainen tietojenkäsittely arvioimatta kyseessä olevien etujen ja oikeuksien tasapainoa, kuten 7 artiklan f alakohdassa vaaditaan³¹.

Joissain tilanteissa se, että rekisterinpitäjä on poliittinen puolue, poistaisi myös 8 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaan erityisten tietoryhmien käsittelykiellon. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kaikki tämän säännöksen soveltamisalan piiriin kuuluva käsittely on välttämättä lainmukaista. Tätä on arvioitava erikseen, ja rekisterinpitäjän on ehkä osoitettava esimerkiksi, että tietojenkäsittely on tarpeen sopimuksen täytäntöön panemiseksi (7 artiklan b alakohta) tai että sen 7 artiklan f alakohdan mukainen oikeutettu intressi menee muiden näkökohtien edelle. Jälkimmäisessä tapauksessa on suoritettava 7 artiklan f alakohdan mukainen tasapainotesti, kun ensin on arvioitu, että tietojenkäsittelijä noudattaa 8 artiklan vaatimuksia.

Vastaavasti jo se, että ”tietojenkäsittely on tarpeen ennalta ehkäisevää lääketiedettä tai lääketieteellisiä diagnooseja koskevia tarkoituksia varten, hoidon tai käsittelyn suorittamista varten taikka terveydenhuollon palvelujen hallintoa varten” ja että sitä koskee salassapitovelvoite – kaikki seikkoja, jotka mainitaan 8 artiklan 3 kohdassa – merkitsee sitä, että tällainen arkaluonteisten tietojen käsittely on *vapautettu* 8 artiklan 1 kohdassa säädetystä *käsittelykiellosta*. Tämä ei kuitenkaan välttämättä riitä takaamaan myös 7 artiklan mukaista lainmukaisuutta, vaan edellyttää oikeudellista perustetta, kuten potilaan kanssa tehtyä sopimusta 7 artiklan b alakohdan mukaisesti, laillista velvoitetta 7 artiklan c alakohdan mukaisesti, yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista 7 artiklan e alakohdan mukaisesti tai arviointia 7 artiklan f alakohdan mukaisesti.

Tietosuojatyöryhmä katsoo päätelmänään, että on tapauskohtaisesti tutkittava, tarjoaako 8 artikla yksinään tiukemmat ja riittävät ehdot³² vai tarvitaanko sekä 8 että 7 artiklan kumulatiivista soveltamista, jotta rekisteröidyille taataan täysimittainen suoja. Missään tapauksessa tämän analyysin tulos ei saa johtaa erityisten tietoryhmien heikompaan suojaan³³.

³¹ Lisäksi 8 artiklan 2 kohdan e alakohtaa ei saisi tulkita *a contrario* eli siten, että kun rekisteröidyn julkistamat tiedot eivät ole arkaluonteisia, niitä voidaan käsitellä ilman mitään muita ehtoja. Julkisesti saatavilla olevat tiedot ovat yhä henkilötietoja, joihin sovelletaan tietosuojavaatimuksia, muun muassa 7 artiklan noudattamista, riippumatta siitä, ovatko ne arkaluonteisia tietoja vai eivät.

³² Ks. WADA:n standardia koskevan tietosuojatyöryhmän lausunnon 3.3 kohta, jossa otetaan huomioon sekä direktiivin 7 että 8 artikla: Toinen lausunto 4/2009 Maailman antidopingtoimiston (WADA) yksityisyyden ja henkilötietojen suojaa koskevasta kansainvälisestä standardista, siihen liittyvistä WADA:n säännösten määräyksistä ja muista yksityisyyden suojaa koskevista kysymyksistä, jotka liittyvät WADA:n ja (kansallisten) antidopingtoimikuntien toimintaan dopingin käytön torjumiseksi urheilun alalla, annettu 6.4.2009 (WP 162).

³³ On itsestään selvää, että myös 8 artiklaa sovellettaessa on varmistettava direktiivin muiden säännösten, 6 artikla mukaan lukien, noudattaminen.

Tämä merkitsee myös, että erityisiä tietoryhmiä käsittelevä rekisterinpitäjä ei koskaan voi vedota *ainoastaan* johonkin 7 artiklan mukaiseen oikeudelliseen perusteeseen tietojenkäsittelyn oikeuttamiseksi. Direktiivin 7 artikla, kun sitä sovelletaan, ei *mene 8 artiklan edelle*, vaan sitä sovelletaan aina *kumulatiivisesti* sen kanssa, jotta varmistetaan, että kaikkia asianmukaisia takeita ja toimenpiteitä noudatetaan. Tämä on erityisen tärkeää, jos jäsenvaltiot päättävät ottaa 8 artiklan 4 kohdan mukaisesti käyttöön lisäpoikkeuksia 8 artiklassa säädettyjen poikkeusten lisäksi.

III.2 7 artiklan a–e alakohta

Tässä III.2 jaksossa esitetään lyhyt yleiskatsaus kustakin direktiivin 7 artiklan a–e alakohdassa säädetystä oikeudellisesta perusteesta. Sen jälkeen lausunnon III.3 jaksossa keskitytään 7 artiklan f alakohtaan. Tässä analyysissä korostetaan myös eräitä näiden oikeudellisten perusteiden välisiä yleisimpiä liittymäkohtia, jotka koskevat esimerkiksi ”sopimusta”, ”laillista velvoitetta” ja ”oikeutettua intressiä”, kulloisenkin asiayhteyden ja tapauksen tosiseikkojen mukaan.

III.2.1. Suostumus

Suostumusta oikeudellisena perusteena on analysoitu tietosuojatyöryhmän lausunnossa 15/2011 suostumuksen määritelmästä. Lausunnon tärkeimmät havainnot ovat, että suostumus on yksi monista henkilötietojen käsittelyn oikeudellisista perusteista pikemmin kuin tärkein peruste. Sillä on tärkeä merkitys, mutta se ei sulje pois mahdollisuutta soveltaa asiayhteydestä riippuen muita oikeudellisia perusteita, jotka saattavat olla sopivampia sekä rekisterinpitäjän että rekisteröidyn näkökulmasta. Oikein käytettynä suostumus on väline, jonka avulla rekisteröity voi valvoa omien tietojensa käsittelyä. Jos suostumusta käytetään väärin, rekisteröity voi valvoa tietojensa käsittelyä vain näennäisesti, jolloin suostumus ei sovi tietojen käsittelyn perustaksi.

Suosituksissaan tietosuojatyöryhmä korosti tarvetta selkeyttää ”yksiselitteisen suostumuksen” merkitystä: ”Selkeyttämisessä olisi pyrittävä korostamaan, että yksiselitteinen suostumus edellyttää sellaisten mekanismien käyttöä, jotka eivät jätä sijaa epäilyksille rekisteröidyn suostumuksen tarkoituksellisuudesta. Samalla olisi tehtävä selväksi, että sellaisten oletusvalintojen käyttäminen, joita rekisteröidyn on muutettava evätäkseen tietojensa käsittelyn (vaitioloon perustuva suostumus) ei sinänsä ole yksiselitteinen suostumus. Tämä koskee erityisesti verkossa annettavaa suostumusta.”³⁴ Lausunnossa myös vaadittiin, että rekisterinpitäjät ottavat käyttöön mekanismeja, joilla ne pystyvät osoittamaan (yleistä tilivelvollisuutta koskevan velvoitteen puitteissa), että suostumus on saatu, ja pyydettiin lainsäätäjää lisäämään suostumuksen perustan muodostavien tietojen laatua ja saatavuutta koskeva nimenomainen vaatimus.

III.2.2. Sopimus

Direktiivin 7 artiklan b alakohdassa säädetään oikeudellisesta perusteesta tilanteissa, joissa käsittely on tarpeen ”sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on

³⁴ Ks. suostumuksen määritelmästä annetun tietosuojatyöryhmän lausunnon 15/2011 sivu 36.

osallisena, tai sopimusta edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä”. Tämä kattaa kaksi erilaista skenaariota.

- i) Ensinnäkin säädös kattaa tilanteet, joissa käsittely on tarpeen sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osallisena. Tähän voi sisältyä esimerkiksi rekisteröidyn osoitteen käsittely, jotta verkossa ostetut tavarat voidaan toimittaa, tai luottokorttitietojen käsittely maksun suorittamiseksi. Työelämän kontekstissa tällä perusteella voidaan esimerkiksi käsitellä palkka- ja pankkitilitietoja palkkojen maksamiseksi.

Säännöstä on tulkittava tiukasti, eikä se kata tilanteita, joissa käsittely ei ole aidosti *tarpeen* sopimuksen täytäntöön panemiseksi vaan pikemminkin rekisterinpitäjän yksipuolisesti rekisteröidylle määräämää. Myöskään se, että jokin tietojenkäsittely kuuluu sopimuksen piiriin, ei automaattisesti merkitse sitä, että käsittely on tarpeen kyseisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi. Esimerkiksi 7 artiklan b alakohta ei ole asianmukainen oikeudellinen peruste luoda käyttäjän mieltymys- ja elämäntapaprofiili hänen jollain verkkosivustolla tekemiensä klikkausten ja hankkimiensa tuotteiden pohjalta. Tämä johtuu siitä, että rekisterinpitäjän kanssa ei ole tehty sopimusta profiloinnin tekemisestä, vaan esimerkiksi tiettyjen tavaroiden ja palvelujen toimittamisesta. Vaikka tällaiset käsittelytoimet mainittaisiin nimenomaisesti sopimuksen pienellä painetussa tekstissä, tämä sinänsä ei tee niistä ”tarpeellisia” sopimuksen täytäntöön panemiseksi.

Tässä on havaittavissa selvä yhteys tarpeellisuuden arvioinnin ja käyttötarkoituksen rajaamista koskevan periaatteen noudattamisen välillä. On tärkeää määritellä sopimuksen tarkka *tarkoitus* eli sen sisältö ja perustavoite, koska tämän perusteella arvioidaan, onko tietojenkäsittely tarpeen sopimuksen täytäntöön panemiseksi.

Joissain rajatapauksissa voi olla kyseenalaista, tai edellyttää tarkempien tietojen keräämistä, jotta voidaan ratkaista, onko käsittely tarpeen sopimuksen täytäntöön panemiseksi. Esimerkiksi sellaisen yrityksen sisäisen työntekijöiden yhteystietokannan laatimista, joka sisältää kaikkien työntekijöiden nimet, työosoitteet, puhelinnumerot ja sähköpostiosoitteet, voidaan tietyissä tilanteissa pitää tarpeellisena sopimuksen täytäntöön panemiseksi 7 artiklan b alakohdan nojalla, mutta se voisi myös olla lainmukaista 7 artiklan f alakohdan nojalla, jos rekisterinpitäjän muiden edelle menevä etu voidaan osoittaa ja kaikki tarvittavat toimenpiteet, kuten työntekijöiden edustajien asianmukainen kuuleminen, toteutetaan.

Muut tapaukset, kuten työntekijöiden internetin, sähköpostin tai puhelimenkäytön sähköinen seuranta tai työntekijöiden videovalvonta, ovat selkeämmin käsittelyä, joka todennäköisesti menee pidemmälle kuin mikä on tarpeen työsopimuksen täytäntöön panemiseksi, joskin myös tämä saattaa riippua työn luonteesta. Petosten ehkäiseminen – johon saattaa sisältyä muun muassa asiakkaiden seuranta ja profilointia – on toinen tyyppinen ala, jonka todennäköisesti katsotaan menevän pidemmälle kuin mikä on tarpeen sopimuksen täytäntöön panemiseksi. Tällainen tietojenkäsittely saattaa silti olla lainmukaista jonkin toisen 7 artiklassa säädetyn perusteen mukaan, esimerkiksi mahdollisen suostumuksen, laillisen velvoitteen tai rekisterinpitäjän oikeutetun

intressin perusteella (7 artiklan a, c tai f alakohta).³⁵ Jälkimmäisessä tapauksessa käsittelyn olisi edellytettävä lisätakeita ja -toimenpiteitä, jotta rekisteröityjen intressit tai oikeudet ja vapaudet suojataan asianmukaisesti.

Direktiivin 7 artiklan b alakohtaa sovelletaan vain siihen, mikä on tarpeen sopimuksen täytäntöön panemiseksi. Sitä ei sovelleta mihinkään noudattamatta jättämisen käynnistämiin jatkotoimiin eikä muihin ongelmiin sopimuksen täytäntöönpanossa. Mikäli tietojenkäsittely kattaa sopimuksen tavanomaisen täytäntöönpanon, se voi kuulua 7 artiklan b alakohdan soveltamisalaan. Jos täytäntöönpanossa syntyy ongelma, joka aiheuttaa riidan, tietojen käsittelytapa saattaa muuttua. Rekisteröidyn perustietojen, kuten nimen, osoitteen ja täyttämättömiä sopimusvelvoitteita koskevan viittauksen, käsittelyn virallisten muistutusten lähettämistä varten olisi edelleen katsottava kuuluvan sopimuksen täytäntöön panemiseksi tarpeellisen tietojenkäsittelyn piiriin. Pidemmälle menevän tietojenkäsittelyn, johon saattaa mahdollisesti kuulua kolmansia osapuolia, kuten ulkoisen velanperinnän tai palvelusta maksamatta jättäneen asiakkaan oikeuteen haastamisen suhteen voidaan väittää, että tällainen käsittely ei enää kuulu sopimuksen ”tavanomaisen” täytäntöönpanon piiriin eikä siten 7 artiklan b alakohdan soveltamisalaan. Tämä sinänsä ei kuitenkaan tee käsittelystä laitonta: rekisterinpitäjän oikeutettu intressi on käyttää oikeussuojakeinoja varmistaakseen, että hänen sopimusperusteisia oikeuksiaan kunnioitetaan. Tällöin voidaan tukeutua muihin oikeudellisiin perusteisiin, kuten 7 artiklan f alakohtaan, edellyttäen, että asianmukaiset takeet ja toimenpiteet on toteutettu ja käsittely läpäisee tasapainotestin.³⁶

- ii) Toiseksi, 7 artikla b alakohta kattaa myös käsittelyn, joka tapahtuu *ennen* sopimuksen tekemistä. Tämä kattaa sopimusta edeltävät suhteet, edellyttäen, että toimenpiteitä toteutetaan rekisteröidyn pyynnöstä eikä rekisterinpitäjän tai jonkin kolmannen osapuolen aloitteesta. Esimerkiksi jos henkilö pyytää vähittäismyyjää lähettämään hänelle tarjouksen jostakin tuotteesta, tähän tarkoitukseen tapahtuva tietojenkäsittely, kuten osoitetietojen ja pyyntöä koskevien tietojen säilyttäminen tietyn ajan, on tämän oikeudellisen perusteen nojalla asianmukaista. Vastaavasti jos henkilö pyytää vakuutusyhtiöltä tarjouksen autonsa vakuutuksesta, vakuutusyhtiö voi käsitellä tarvittavat tiedot, kuten auton mallin ja iän, sekä muut merkitykselliset ja tarkoitukseen oikeassa suhteessa olevat tiedot tarjouksen laatimiseksi.

Sen sijaan yksityiskohtaisia taustatutkimuksia, kuten lääkärintarkastustietojen käsittelyä ennen sairaus- tai henkivakuutuksen myöntämistä asiakkaalle, ei pidettäisi rekisteröidyn pyynnöstä toteutettuina toimenpiteinä. Ennen lainan myöntämistä suoritettavia luottokelpoisuustarkastuksiaakaan ei tehdä rekisteröidyn *pyynnöstä* 7 artiklan b alakohdan, vaan pikemmin 7 artiklan f alakohdan tai c alakohdan nojalla,

³⁵ Toinen esimerkki useista oikeudellisista perusteista löytyy tietosuojatyöryhmän suostumuksen määritelmää koskevasta lausunnosta 15/2011 (joka on mainittu alaviitteessä 2). Auton ostamiseksi rekisterinpitäjällä voi olla oikeus käsitellä henkilötietoja useisiin eri tarkoituksiin ja eri perusteiden nojalla:

– auton ostamiseen tarvittavat tiedot: 7 artiklan b alakohta

– auton paperien käsittelyä varten: 7 artiklan c alakohta

– asiakashallintapalveluja varten (esimerkiksi auton huollattamiseksi EU:n alueella olevissa tytäryhtiössä): 7 artiklan f alakohta

– tietojen siirtämiseksi kolmansille osapuolille niiden omaa markkinointia varten: 7 artiklan a alakohta.

³⁶ Mitä tulee erityisiin tietoryhmiin, 8 artiklan 1 kohdan e alakohta – ”käsittely on tarpeen oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi” – on ehkä myös otettava huomioon.

jotta noudatetaan pankkien velvoitetta tutkia virallista luetteloa rekisteröidyistä velallisista.

Vähittäismyyjän/rekisterinpitäjän aloitteesta tapahtuva suoramarkkinointi ei myöskään ole mahdollista tällä perusteella. Joissain tapauksissa 7 artiklan f alakohta saattaa muodostaa asianmukaisen oikeudellisen perusteen 7 artiklan b alakohdan sijasta, edellyttäen, että asianmukaiset takeet ja toimenpiteet on toteutettu ja käsittely läpäisee tasapainotestin. Toisissa tapauksissa, kuten sellaisissa, joihin liittyy laajamittaista profilointia, tietojen jakamista, verkossa tapahtuvaa suoramarkkinointia tai verkkokäyttäjytymiseen perustuvaa mainontaa, olisi harkittava 7 artiklan a alakohdan mukaista suostumusta, kuten jäljempänä esitettävästä analyysistä käy ilmi.³⁷

III.2.3. Laillinen velvoite

Direktiivin 7 artiklan c alakohdassa säädetään oikeudellisesta perusteesta tilanteissa, joissa ”käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän laillisen velvoitteen noudattamiseksi”. Näin voi olla esimerkiksi, kun työnantajien on ilmoitettava työntekijöidensä palkkatiedot sosiaaliturva- tai veroviranomaisille tai kun rahoituslaitosten on raportoitava tietyistä epäilyttäivistä liiketoimista toimivaltaisille viranomaisille rahanpesun torjuntaa koskevien sääntöjen nojalla. Kyse voi olla myös viranomaisen velvoitteesta, sillä mikään ei rajoita 7 artiklan c alakohdan soveltamista yksityiseen tai julkiseen sektoriin. Tämä koskisi esimerkiksi paikallisen viranomaisen suorittamaa tietojen keruuta pysäköintisakkojen käsittelyä varten.

Direktiivin 7 artiklan c alakohdalla on samankaltaisuuksia 7 artiklan e alakohdan kanssa, sillä yleistä etua koskeva tehtävä perustuu usein oikeussäännökseen tai johtuu siitä. Direktiivin 7 artiklan c alakohdan soveltamisala on kuitenkin tiukasti rajattu.

Jotta 7 artiklan c alakohtaa voidaan soveltaa, velvoite on täytynyt asettaa lailla (eikä esimerkiksi sopimusjärjestelyllä). Lain on täytettävä kaikki merkitykselliset ehdot, jotta velvoite on pätevä ja sitova, ja sen on myös täytettävä tietosuojalainsäädännön vaatimukset, tarpeellisuutta, oikeasuhteisuutta³⁸ ja käyttötarkoituksen rajaamista koskeva vaatimus mukaan lukien.

On myös tärkeää korostaa, että 7 artiklan c alakohdassa tarkoitetaan Euroopan unionin tai jonkin jäsenvaltion lakeja. Kolmansien maiden lainsäädäntöön perustuvat velvoitteet (kuten Yhdysvaltojen vuoden 2002 Sarbanes–Oxley-lain mukainen velvoite perustaa ilmiantojärjestelmiä) eivät kuulu tämän perusteen piiriin. Ollakseen pätevä kolmannen maan laillisen velvoitteen olisi oltava virallisesti tunnustettu ja sisällytetty kyseisen jäsenvaltion oikeusjärjestykseen esimerkiksi kansainvälisellä sopimuksella³⁹. Toisaalta tarve noudattaa ulkomaista velvoitetta voi olla rekisterinpitäjän oikeutettu intressi, mutta tämä edellyttää 7

³⁷ Ks. III.3.6 jakson b kohta, alaotsikko ”Esimerkki: suoramarkkinointia koskevan lähestymistavan kehitys”, sivut 45–46.

³⁸ Ks. myös tietosuojatyöryhmän lausunto 1/2014 välttämättömyyden ja oikeasuhteisuuden käsitteiden soveltamisesta ja tietosuojasta lainvalvonnan alalla, annettu 27.2.2014 (WP 211).

³⁹ Ks. tästä kysymyksestä tietosuojatyöryhmän lausunto 10/2006 henkilötietojen käsittelystä SWIFT-verkossa (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication), annettu 20.11.2006 (WP 128), 4.2.2 jakso, ja EU:n tietosuojasääntöjen soveltamista sisäisiin ilmiantojärjestelmiin kirjanpidon, sisäisten kirjanpito- ja tilintarkastusten, lahjonnan torjumisen sekä pankki- ja talousrikosten alalla koskeva tietosuojatyöryhmän lausunto 1/2006, annettu 1.2.2006 (WP 117).

artiklan f alakohdan tasapainotestiä ja riittävien takeiden, esimerkiksi toimivaltaisen tietosuojaviranomaisen hyväksymien takeiden, asettamista.

Rekisterinpitäjällä ei saa olla valinnanvaraa sen suhteen, täyttääkö se veloitteen. Näin ollen vapaaehtoiset yksipuoliset sitoumukset ja julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuudet, joissa käsitellään tietoja laajemmin kuin mitä lainsäädännössä edellytetään, eivät kuulu 7 artiklan c alakohdan soveltamisalaan. Esimerkiksi jos internet-palvelujen tarjoaja päättää – ilman selvää ja konkreettista laillista velvoitetta – seurata käyttäjiään verkkosisällön laittoman lataamisen torjumiseksi, 7 artiklan c alakohta ei ole sopiva oikeudellinen peruste tähän tarkoitukseen.

Lisäksi itse laillisen veloitteen on oltava riittävän selvä sen edellyttämän henkilötietojen käsittelyn suhteen. Näin ollen 7 artiklan c alakohta sovelletaan sellaisten säännösten perusteella, joissa viitataan nimenomaisesti käsittelyn luonteeseen ja tavoitteeseen. Rekisterinpitäjällä ei saisi olla kohtuutonta harkinnanvaraa sen suhteen, miten se noudattaa laillista velvoitetta.

Lainsäädännössä asetetaan joissain tapauksissa vain yleinen tavoite, kun taas erityiset velvoitteet asetetaan eri tasolla, esimerkiksi sekundaarilainsäädännössä tai konkreettisisä tapauksessa viranomaisen sitovalla päätöksellä. Myös tämä voi johtaa 7 artiklan c alakohdan mukaisiin laillisiin velvoitteisiin, mikäli käsittelyn luonne ja tavoite ovat hyvin määritellyt ja asianmukainen oikeusperusta on olemassa.

Asia on kuitenkin toisin, jos sääntelyviranomaisen antaa vain yleiset poliittiset suuntaviivat ja edellytykset, joilla se voi harkita täytäntöönpanovaltansa käyttöä (esim. sääntelyä koskevat ohjeet rahoituslaitoksille tietyistä due diligence -vaatimuksista). Tällaisissa tapauksissa käsittelytoimia olisi arvioitava 7 artiklan f alakohdan perusteella ja pidettävä lainmukaisina vain, jos niille on tehty täydentävä tasapainotesti.⁴⁰

Yleisenä huomautuksena on syytä todeta, että jotkin käsittelytoimet saattavat vaikuttaa kuuluvan melkein 7 artiklan c tai b alakohdan soveltamisalan piiriin täyttämättä kuitenkaan täysin näiden perusteiden soveltamiskriteerejä. Tämä ei tarkoita, että tällainen tietojenkäsittely olisi aina välttämättä laitonta: se voi joskus olla lainmukaista, mutta pikemmin 7 artiklan f alakohdan nojalla, mikäli täydentävä tasapainotesti on tehty.

III.2.4. Elintärkeä etu

Direktiivin 7 artiklan d alakohdassa säädetään oikeudellisesta perusteesta tilanteissa, joissa ”käsittely on tarpeen rekisteröidyn elintärkeän edun suojaamiseksi”. Tämä sanamuoto on erilainen kuin 8 artiklan 2 kohdan c alakohdassa käytetty sanamuoto, joka on täsmällisempi ja jossa viitataan tilanteisiin, joissa ”käsittely on tarpeen rekisteröidyn tai jonkun toisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi, jos rekisteröity on fyysisesti tai juridisesti estynyt antamasta suostumustaan”.

Molemmissa säännöksissä näytetään kuitenkin viittaavan siihen, että tätä oikeudellista perustetta olisi sovellettava rajoitetusti. Ensinnäkin ilmaus ”elintärkeä etu” näyttäisi

⁴⁰ Sääntelyviranomaisen antamalla ohjeilla voi yhä olla merkitystä arvioitaessa rekisterinpitäjän oikeutettua etua (ks. III.3.4 jakson a kohta, etenkin sivulla 36).

rajoittavan tämän perusteen soveltamista kysymyksiin, joissa on kyse elämästä ja kuolemasta, tai ainakin uhkiin, jotka muodostavat riskin rekisteröidyn (tai 8 artiklan 2 kohdan c alakohdan tapauksessa myös jonkun toisen henkilön) loukkaantumisesta tai hänen terveytensä muusta vahingoittumisesta.

Direktiivin johdanto-osan 31 kappaleessa vahvistetaan, että tämän oikeudellisen perusteen tavoitteena on ”rekisteröidyn hengen kannalta olennaisten etujen” suojeleminen. Direktiivissä ei kuitenkaan ilmaista tarkasti, onko uhan oltava välitön. Tämä herättää kysymyksiä tietojenkeruun laajuudesta esimerkiksi ehkäisevänä tai laajamittaisena toimenpiteenä, jollainen on esimerkiksi lentoyhtiön matkustajatietojen kerääminen, kun on havaittu epidemian tai vaaratilanteen riski.

Tietosuojatyöryhmä katsoo, että tätä säännöstä on 8 artiklan hengen mukaisesti tulkittava rajoittavasti. Vaikka 7 artiklan d alakohdassa ei nimenomaisesti rajoiteta tämän perusteen käyttöä tilanteisiin, joissa suostumusta ei voida käyttää oikeudellisena perusteena 8 artiklan 2 kohdan c alakohdassa esitetyistä syistä, voidaan kohtuudella olettaa, että tilanteissa, joissa on mahdollista ja tarpeen pyytää pätevää suostumusta, sitä olisi tosiasiallisesti pyydettävä aina kun mahdollista. Näin myös rajoitettaisiin tämän säännöksen soveltaminen tapauskohtaiseen analyysiin, eikä sitä voitaisi tavallisesti käyttää henkilötietojen laajamittaisen keräämisen ja käsittelyn oikeuttamiseen. Jos tämä olisi tarpeen, 7 artiklan c tai e alakohta olisivat sopivampia käsittelyn perusteita.

III.2.5. Yleistä etua koskeva tehtävä

Direktiivin 7 artiklan e alakohdassa säädetään oikeudellisesta perusteesta tilanteissa, joissa ”käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai sellaisen julkisen vallan käyttämiseksi, joka kuuluu rekisterinpitäjälle tai sivulliselle, jolle tiedot luovutetaan”.

On tärkeää korostaa, että kuten 7 artiklan c alakohdassa, myös e alakohdassa tarkoitetaan Euroopan unionin tai jonkin jäsenvaltion yleistä etua. Vastaavasti ”julkisella vallalla” tarkoitetaan Euroopan unionin tai jonkin jäsenvaltion antamaa valtaa. Toisin sanoen jonkin kolmannen maan yleistä etua koskevien tehtävien suorittaminen tai ulkomaisen lainsäädäntöön perustuvan julkisen vallan käyttäminen eivät kuulu tämän säännöksen soveltamisalaan.⁴¹

Direktiivin 7 artiklan e alakohta kattaa kaksi tilannetta ja on merkityksellinen sekä julkis- että yksityissektorin kannalta. Se kattaa ensinnäkin tilanteet, joissa itse rekisterinpitäjällä on julkista valtaa tai yleistä etua koskeva tehtävä (mutta ei välttämättä myös lakisäateistä velvoitetta käsitellä tietoja) ja tietojenkäsittely on tarpeen tämän vallan käyttämiseksi tai tehtävän suorittamiseksi. Esimerkiksi veroviranomainen voi kerätä ja käsitellä henkilön veroilmoituksen määrittääkseen ja varmentaa maksettavan veron määrän. Myös ammattialajärjestö, kuten asianajajayhdistys tai terveydenhuoltoalan ammattilaisten järjestö, jolla on tähän julkinen valtuutus, voi suorittaa kurinpitomenettelyjä joitakin jäseniään vastaan. Vielä yksi esimerkki on paikallishallinnon elin, kuten kunnallisviranomainen, jolle on annettu tehtäväksi kirjastopalvelujen, koulun tai paikallisen uimahallin hoitaminen.

⁴¹ Ks. tietosuojatyöryhmän valmisteluasiakirja 24. lokakuuta 1995 annetun direktiivin 95/46/EY 26 artiklan 1 kohdan yhteisestä tulkinnasta, hyväksytty 25. marraskuuta 2005, (WP 114), 2.4 kohta, samanlaisesta direktiivin 26 artiklan 1 kohdan d alakohdan ”tärkeän yleisen edun” käsitteen tulkinnasta.

Toiseksi, 7 artiklan e alakohta kattaa myös tilanteet, joissa rekisterinpitäjällä ei ole julkista valtaa mutta joissa kolmas osapuoli, jolla on tällaista valtaa, pyytää sitä luovuttamaan tietoja. Esimerkiksi sellaisen julkisen elimen virkamies, jolla on toimivalta tutkia rikoksia, voi pyytää rekisterinpitäjää tekemään yhteistyötä meneillään olevassa tutkinnassa sen sijaan, että määräisi rekisterinpitäjän noudattamaan erityistä yhteistyöpyyntöä. Lisäksi 7 artiklan e alakohta voi kattaa tilanteet, joissa rekisterinpitäjä luovuttaa ennakoivasti tietoja kolmannelle osapuolelle, jolla on tällaista julkista valtaa. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun rekisterinpitäjä huomaa, että on tehty rikos, ja toimittaa tämän tiedon oma-aloitteisesti toimivaltaisille lainvalvontaviranomaisille.

Toisin kuin 7 artiklan c alakohdan mukaisessa tapauksessa, rekisterinpitäjällä ei ole laillista velvoitetta toimia. Edellä olevassa esimerkissä rekisterinpitäjällä, joka sattumalta huomaa, että on tapahtunut varkaus tai petos, ei ehkä ole laillista velvoitetta ilmoittaa tästä poliisille, mutta se saattaa asianmukaisissa tapauksissa silti tehdä niin vapaaehtoisesti 7 artiklan e alakohdan perusteella.

Käsittelyn on kuitenkin oltava ”tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi”. Vaihtoehtoisesti joko rekisterinpitäjällä tai kolmannelle osapuolella, jolle rekisterinpitäjä luovuttaa tiedot, on oltava julkista valtaa ja tietojenkäsittelyn on oltava tarpeen sen käyttämiseksi.⁴² On myös tärkeää korostaa, että tämä julkinen valta tai yleistä etua koskeva tehtävä on yleensä täytynyt antaa lailla tai muilla oikeudellisilla säännöksillä. Jos käsittelyyn liittyy yksityisyyteen puuttumista tai jos tätä muutoin vaaditaan kansallisessa lainsäädännössä kyseisten henkilöiden suojelun varmistamiseksi, oikeusperustassa olisi rajattava sallitun tietojenkäsittelyn tyyppi riittävän konkreettisesti ja tarkasti.

Tällaiset tilanteet ovat yleistymässä myös julkisen sektorin ulkopuolella, kun otetaan huomioon suuntaus ulkoistaa julkissektorin tehtäviä yksityissektorin toimijoille. Näin voi olla esimerkiksi liikenne- tai terveydenhuoltoalan tietojenkäsittelyn yhteydessä (esim. epidemiologiset tutkimukset, tutkimustoiminta). Tähän perusteeseen voitaisiin vedota myös lainvalvontayhteyksissä, kuten edellä esitetyissä esimerkeissä todettiin. Se, kuinka laajasti yksityisen yrityksen voidaan sallia tehdä yhteistyötä lainvalvontaviranomaisten kanssa esimerkiksi petosten tai laittoman internet-sisällön torjumiseksi, edellyttää kuitenkin paitsi 7 artiklan myös 6 artiklan mukaista analyysiä, jossa otetaan huomioon käyttötarkoituksen rajaamisen, lainmukaisuuden ja asianmukaisuuden vaatimukset⁴³.

Direktiivin 7 artiklan e alakohdan soveltamisala voi olla hyvin laaja, mikä edellyttää kyseessä olevan yleisen edun ja käsittelyn perusteena olevan julkisen vallan tiukkaa tulkintaa ja selvää määrittämistä tapauskohtaisesti. Tämä laaja soveltamisala selittää myös, miksi – aivan kuten 7 artiklan f alakohdan osaltakin – 14 artiklassa on säädetty oikeudesta vastustaa

⁴² Toisin sanoen näissä tapauksissa tehtävien merkitys yleisen edun kannalta ja sitä vastaava vastuu ovat yhä merkityksellisiä, vaikka tehtävän hoito olisi siirretty muille, myös yksityisille toimijoille.

⁴³ Ks. tähän liittyen tietosuojatyöryhmän SWIFT-verkkoa koskeva lausunto (mainittu edellä alaviitteessä 39), tietosuojatyöryhmän lausunto 4/2003 matkustajatietojen siirrolle taatusta suojaustasosta Yhdysvalloissa, annettu 13.6.2003, (WP 78) sekä teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyviä tietosuojakysymyksiä koskeva valmisteluasiakirja, hyväksytty 18.1.2005 (WP 104).

tietojenkäsittelyä, kun se perustuu 7 artiklan e alakohtaan⁴⁴. Toisin sanoen molemmissa tapauksissa voidaan soveltaa samanlaisia lisätakeita ja -toimenpiteitä⁴⁵.

Tässä mielessä 7 artiklan e alakohdalla on samankaltaisuuksia 7 artiklan f alakohdan kanssa, ja joissain asiayhteyksissä, etenkin viranomaisten ollessa kyseessä, se voi korvata f alakohdan.

Arvioitaessa näiden säännösten soveltamisalaa julkisten elinten kannalta erityisesti tietosuojaa koskevaan oikeuskehykseen ehdotettujen muutosten valossa on hyvä muistaa, että nykyisessä asetuksessa N:o 45/2001⁴⁶, joka sisältää Euroopan unionin toimielimiin ja elimiin sovellettavat tietosuojasäännöt, ei ole 7 artiklan f alakohtaan verrattavissa olevaa säännöstä.

Kyseisen asetuksen johdanto-osan 27 kappaleessa todetaan, että ”[h]enkilötietojen käsittelyyn yhteisöjen toimielimissä ja elimissä *yleisen edun edellyttämien* tehtävien suorittamiseksi sisältyy toimielinten ja elinten hallinnolle ja toiminnalle tarpeellisten henkilötietojen käsittely.” Tämä säännös siis sallii tietojenkäsittelyn laajasti tulkittuna ”yleistä etua koskevan tehtävän” perusteella monissa erilaisissa tapauksissa, jotka muutoin olisivat voineet kuulua 7 artiklan f alakohdan kaltaisen säännöksen piiriin. Tilojen videovalvonta turvallisuussyistä, sähköpostiliikenteen sähköinen valvonta tai työntekijöiden arvioinnit ovat vain muutamia esimerkkejä siitä, mitä tämän laajasti tulkittuna ”yleistä etua koskevan tehtävän suorittamisen” perusteen piiriin voi kuulua.

Tulevaisuutta ajatellen on myös tärkeää ottaa huomioon, että asetusehdotuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdassa säädetään nimenomaisesti, että oikeutetun intressin perustetta ”ei sovelleta tietojenkäsittelyyn, jota viranomaiset suorittavat tehtäviensä yhteydessä”. Jos tämä säännös hyväksytään ja sitä tulkitaan laajasti siten, että viranomaiset eivät lainkaan voi käyttää oikeutettua intressiä oikeudellisena perusteena, 7 artiklan e kohdan ”yleistä etua” ja ”julkista valtaa” koskevat perusteet olisi tulkittava siten, että niillä annetaan viranomaisille tietty joustovara ainakin varmistaakseen asianmukaisen hallinnointinsa ja toimintansa, aivan kuten asetusta N:o 45/2001 tulkitaan nykyisin.

Vaihtoehtoisesti asetusehdotuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan edellä mainittu viimeinen virke voitaisiin tulkita tavalla, jolla ei täysin poisteta viranomaisten mahdollisuutta käyttää oikeutettua intressiä oikeudellisena perusteena. Tässä tapauksessa asetusehdotuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan ilmaus ”tietojenkäsittely, jota viranomaiset suorittavat tehtäviensä yhteydessä” olisi tulkittava kapeasti. Tällainen kapea tulkinta tarkoittaisi sitä, että viranomaisten asianmukaista hallinnointia ja toimintaa varten suoritettava tietojenkäsittely ei olisi ”tietojenkäsittelyä, jota viranomaiset suorittavat tehtäviensä yhteydessä”. Tällöin viranomaisten asianmukaista hallinnointia ja toimintaa varten suoritettava tietojenkäsittely olisi yhä mahdollista oikeutetun intressin perusteella.

III.3. Direktiivin 7 artiklan f alakohta: oikeutetut intressit

⁴⁴ Kuten edellä mainittiin, tätä vastustamismahdollisuutta ei ole eräissä jäsenvaltioissa (esimerkiksi Ruotsissa), kun tietoja käsitellään 7 artiklan e alakohdan perusteella.

⁴⁵ Kuten jäljempänä osoitetaan, LIBE-valiokunnan mietintöluonnoksessa ehdotettiin lisätakeita – etenkin suurempaa avoimuutta – niissä tapauksissa, joihin sovelletaan 7 artiklan f alakohtaa.

⁴⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 45/2001, annettu 18 päivänä joulukuuta 2000, yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (EYVL L 8, 12.1.2001, s. 1.).

Direktiivin 7 artiklan f alakohta⁴⁷ edellyttää tasapainotestiä: rekisterinpitäjän (tai kolmansien osapuolten) oikeutetut intressit on tasapainotettava rekisteröidyn intressien tai perusoikeuksien ja -vapauksien kanssa. Tasapainotestien tulos määrää pitkälti sen, voidaanko 7 artiklan f alakohta käyttää tietojenkäsittelyn oikeudellisena perusteena.

Jo tässä vaiheessa on syytä mainita, että tämä ei ole yksinkertainen tasapainotesti, jossa punnitaan kahta helposti kvantifioitavaa ja vertailukelpoista ”punnusta” keskenään. Kuten jäljempänä esitetään tarkemmin, tasapainotestien suorittaminen voi edellyttää monitahoista arviointia, jossa otetaan huomioon useita tekijöitä. Arvioinnin jäsentelyä helpottamiseksi ja yksinkertaistamiseksi olemme jakaneet prosessin useisiin vaiheisiin sen varmistamiseksi, että tasapainotesti voidaan suorittaa tehokkaasti.

Lausunnon III.3.1 jaksossa tarkastellaan ensin tasapainon yhtä puolta: mikä muodostaa ”rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeutetun intressin”. Sen jälkeen III.3.2 jaksossa tarkastellaan tasapainon toista puolta eli sitä, mitä ovat ”rekisteröidyn 1 artiklan 1 kohdan perusteella suojaavat tarvitsevat intressit ja perusoikeudet ja -vapaudet”.

Lausunnon III.3.3 ja III.3.4 jaksossa annetaan ohjeita siitä, miten tasapainotesti suoritetaan. Asiasta esitetään III.3.3 jaksossa yleinen johdanto kolmen erilaisen skenaarion avulla. Tämän johdannon jälkeen III.3.4 jaksossa hahmotellaan tärkeimmät näkökohdat, jotka on otettava huomioon tasapainotestiä suoritettaessa, mukaan lukien rekisterinpitäjän antamat takeet ja suorittamat toimenpiteet.

Lausunnon III.3.5 ja III.3.6 jaksossa tarkastellaan lopuksi myös joitakin erityisiä mekanismeja, kuten tilivelvollisuutta, avoimuutta ja oikeutta vastustaa käsittelyä, jotka voivat auttaa varmistamaan kulloinkin kyseessä olevien eri etujen asianmukaisen tasapainon tai parantamaan sitä entisestään.

III.3.1. Rekisterinpitäjän (tai kolmansien osapuolten) oikeutetut intressit

”Intressin” käsite

”Intressin” käsite liittyy läheisesti direktiivin 6 artiklassa mainittuun ”tarkoituksen” käsitteeseen, mutta on siitä erillinen. Tietosuojaa koskevissa asiayhteyksissä ”tarkoitus” on se erityinen syy, jonka vuoksi tietoja käsitellään: tietojenkäsittelyn tavoite tai päämäärä. Intressi puolestaan on se laajempi panos, joka rekisterinpitäjällä saattaa olla käsittelyssä, tai se hyöty, jonka rekisterinpitäjä – tai yhteiskunta – voi saada käsittelystä.

Esimerkiksi saattaa olla yrityksen *intressien* mukaista varmistaa sen ydinvoimallassa työskentelevien työntekijöiden terveys ja turvallisuus. Tähän liittyen yrityksen *tarkoituksena* saattaa olla ottaa käyttöön erityisiä kulunvalvontamenettelyjä, mikä oikeuttaa tiettyjen määriteltyjen henkilötietojen käsittelyn työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi.

⁴⁷ Direktiivin 7 artiklan f alakohdan koko teksti on esitetty edellä sivulla 4.

Intressin on oltava ilmaistu riittävän selvästi, jotta sen tasapainoa suhteessa rekisteröidyn intresseihin ja perusoikeuksiin voidaan arvioida. Lisäksi kyseessä olevan intressin on myös oltava ”rekisterinpitäjän” ajama intressi. Tämä edellyttää todellista ja välitöntä etua, jotakin, joka on yhteydessä sen hetkisiin toimiin tai hyötyihin, joita on odotettavissa aivan lähitulevaisuudessa. Toisin sanoen intressit, jotka ovat liian epämääräisiä tai spekulatiivisia, eivät ole riittäviä.

Intressin luonne voi vaihdella. Jotkin intressit voivat olla pakottavia ja hyödyttää koko yhteiskuntaa, kuten lehdistön intressi julkaista tietoja hallinnon korruptiosta tai intressi tehdä tieteellistä tutkimusta (asianmukaisin takein). Toiset intressit saattavat olla vähemmän pakottavia koko yhteiskunnan kannalta, tai ainakin niiden vaikutus yhteiskuntaan saattaa olla vaihtelevampi tai kiistanalainen. Esimerkki tästä voisi olla jonkin yrityksen intressi saada tietää mahdollisimman paljon sen potentiaalisista asiakkaista, jotta se voi kohdentaa paremmin tuotteitaan tai palvelujaan koskevan mainonnan.

Mikä tekee intressistä ”oikeutetun” tai ”perusteettoman”?

Tämän kysymyksen tavoitteena on määrittää kynnys, joka tekee intressistä oikeutetun. Jos rekisterinpitäjän intressi ei ole oikeutettu, tasapainotestiä ei tehdä, koska 7 artiklan f alakohdan käytön kynnystä ei ole saavutettua.

Tietosuojatyöryhmän näkemyksen mukaan oikeutetun intressin käsite voisi sisältää hyvin erilaisia, sekä triviaaleja että erittäin pakottavia, yksinkertaisia ja myös kiistanalaisia intressejä. Vasta toisessa vaiheessa, jossa nämä intressit tasapainotetaan rekisteröityjen intressien ja perusoikeuksien kanssa, olisi noudatettava rajoittavampaa lähestymistapaa ja tehtävä perusteellisempi analyysi.

Seuraavassa on ei-tyhjentävä luettelo eräistä yleisimmistä asiayhteyksistä, joissa kysymys 7 artiklan f alakohdan mukaisesta oikeutetusta intressistä saattaa herätä. Sen esittäminen tässä ei vaikuta siihen, syrjäyttävätkö rekisterinpitäjän intressit tasapainotestissä lopulta rekisteröityjen intressit ja oikeudet.

- sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden käyttö myös tiedotusvälineissä ja taiteessa
- perinteinen suoramarkkinointi ja muut markkinoinnin tai mainonnan muodot
- ei-toivottu kaupallinen viestintä, mukaan lukien poliittiset kampanjat tai varojen keruu hyväntekeväisyyteen
- oikeusvaateiden täytäntöönpano, mukaan lukien velanperintä tuomioistuinten ulkopuolisilla menettelyillä
- petosten, palvelujen väärinkäytön ja rahanpesun ehkäiseminen
- työntekijöiden valvonta turvallisuussyistä tai hallinnointitarkoituksiin
- ilmiantojärjestelmät
- fyysinen turvallisuus, tietojärjestelmien ja verkon turvallisuus
- tietojenkäsittely historiallisia, tieteellisiä tai tilastollisia tarkoituksia varten
- tietojenkäsittely tutkimustarkoituksiin (mukaan lukien markkinointitutkimukset)

Näin ollen intressiä voidaan pitää oikeutettuna, mikäli rekisterinpitäjä voi pyrkiä sen toteuttamiseen tietosuoja- ja muun lainsäädännön mukaisin keinoin. Toisin sanoen oikeutetun intressin täytyy olla ”lainsäädännön mukaan hyväksyttävissä”⁴⁸.

Jotta ”oikeutettu intressi” olisi 7 artiklan f alakohdan kannalta merkityksellinen, sen on näin ollen

- oltava lainmukainen (eli sovellettavan EU:n ja kansallisen lainsäädännön mukainen)
- oltava ilmaistu riittävän selvästi, jotta sen tasapainoa suhteessa rekisteröidyn intresseihin ja perusoikeuksiin voidaan arvioida (eli riittävän täsmällinen)
- edustettava todellista ja välitöntä intressiä (eli se ei saa olla spekulatiivinen).

Se, että tiettyjen tietojen käsittely on rekisterinpitäjän tällaisen oikeutetun intressin mukaista, ei merkitse välttämättä sitä, että rekisterinpitäjä voi käyttää 7 artiklan f alakohtaa käsittelyn oikeudellisena perusteena. Se, että rekisterinpitäjän intressi on oikeutettu, on vain lähtökohta, eli yksi niistä seikoista, jotka 7 artiklan f alakohdan mukaan on analysoitava. Tämän jälkeen tehtävän tasapainotestin tuloksesta riippuu, voidaanko 7 artiklan f alakohtaa käyttää perusteena.

Rekisterinpitäjillä voi esimerkiksi olla oikeutettu intressi saada tietoja asiakkaidensa mieltymyksistä, jotta ne voivat räätälöidä tarjouksensa paremmin ja viime kädessä tarjota tuotteita ja palveluja, jotka vastaavat paremmin asiakkaiden tarpeita ja toivomuksia. Tämän valossa 7 artiklan f alakohta voi olla sopiva oikeudellinen peruste joihinkin verkossa tai reaaliympäristössä toteutettaviin markkinointitoimiin, edellyttäen, että asianmukaiset takeet ovat olemassa (muun muassa toimiva mekanismi, joka mahdollistaa tällaisen tietojenkäsittelyn vastustamisen 14 artiklan b alakohdan nojalla, kuten jaksossa III.3.6 ”Oikeus vastustaa käsittelyä ja pidemmälle menevät oikeudet” osoitetaan).

Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että rekisterinpitäjät voisivat 7 artiklan f alakohdan perusteella seurata perusteettomasti asiakkaidensa verkko- ja muuta käyttäytymistä, kerätä heistä valtavia tietomääriä eri lähteistä, jotka alun perin on kerätty muissa yhteyksissä ja muihin tarkoituksiin, ja luoda – sekä esimerkiksi tietojen välittäjien avulla vaihtaa – monitahoisia asiakkaiden henkilöllisyys- ja mieltymysprofiileja näiden tietämättä, ilman toimivaa vastustusmekanismia eikä varsinkaan ilman asiakkaiden tietoista suostumusta. Tällainen profilointitoiminta muodostaa todennäköisesti merkittävän puuttumisen asiakkaan

⁴⁸ Käyttötarkoituksen rajaamisesta annetun tietosuojatyöryhmän lausunnon 3/2013 (mainittu edellä alaviitteessä 9) III.1.3 jaksossa esitetyt huomiot ”lainmukaisuudesta” pätevät myös tässä soveltuvin osin. Kuten tuon lausunnon sivuilla 19–20, myös tässä käytetään ”lain” käsitettä sen laajimmassa merkityksessä. Se sisältää muut sovellettavat lait, kuten työ-, sopimus- ja kuluttajansuojalainsäädännön. Lisäksi lain käsitteeseen sisältyvät kaikki kirjallisen ja tapaoikeuden muodot, primääri- ja sekundäärilainsäädäntö, kunnalliset päätökset, oikeudelliset ennakkotapaukset, perustuslailliset periaatteet, perusoikeudet, muut oikeudelliset periaatteet sekä oikeuskäytäntö, jotka toimivaltaiset tuomioistuimet ottaisivat huomioon ja joita ne tulkitisivat ”lakeina”. Lainsäädännön rajoissa voidaan ottaa huomioon myös muita seikkoja, kuten tapoja, käyttäytymissääntöjä, eettisiä sääntöjä, sopimusjärjestelyjä ja tapauksen yleinen asiayhteys ja tosiseikat, arvioitaessa kulloisenkin tarkoituksen lainmukaisuutta. Tähän sisältyy rekisterinpitäjän ja rekisteröityjen välillä vallitseva suhde, oli se sitten kaupallinen tai muunlainen. Lisäksi se, mitä voidaan pitää oikeutettuna intressinä, voi myös muuttua ajan mittaan tieteen ja teknologian kehityksen sekä yhteiskunnassa ja kulttuurisissa asenteissa tapahtuvien muutosten myötä.

yksityisyyteen, ja kun näin on, rekisteröidyn intressit ja oikeudet syrjäyttävät rekisterinpitäjän intressin.⁴⁹

Toisena esimerkkinä voidaan mainita, että vaikka tietosuojatyöryhmä tunnusti SWIFT-verkkoa koskevassa lausunnossaan⁵⁰, että on yrityksen oikeutetun intressin mukaista noudattaa Yhdysvaltojen lainsäädännön nojalla annettuja haasteita, jotta se välttää Yhdysvaltojen viranomaisten määräämien seuraamusten riskin, se esitti päätelmänään, että 7 artiklan f alakohtaa ei voida käyttää tämän perusteena. Tietosuojatyöryhmä katsoi etenkin, että koska ”salaa, järjestelmällisesti, laaja-alaisesti ja pitkään” tapahtuneella tietojenkäsittelyllä voi olla kauaskantoisia seurauksia asianomaisille, ”lukuisten rekisteröityjen perusoikeuksia ja -vapauksia koskeva intressi on tärkeämpi kuin SWIFTin intressi välttää Yhdysvaltain määräämät seuraamukset haasteiden mahdollisen noudattamatta jättämisen vuoksi”.

Kuten jäljempänä osoitetaan, jos rekisterinpitäjän intressi ei ole pakottava, rekisteröidyn intressit ja oikeudet syrjäyttävät todennäköisemmin rekisterinpitäjän oikeutetut – mutta vähemmän merkittävät – intressit. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että rekisterinpitäjän vähemmän pakottavat intressit eivät joskus voisi syrjäyttää rekisteröityjen intressejä ja oikeuksia: näin tapahtuu yleensä silloin, kun myös käsittelyn vaikutukset rekisteröityihin ovat vähäpätöisempiä.

Oikeutettu intressi julkisella sektorilla

Nykyisessä direktiivitekstissä ei erityisesti suljeta pois rekisterinpitäjänä toimivien viranomaisten mahdollisuutta käsitellä tietoja käyttäen 7 artiklan f alakohtaa käsittelyn oikeudellisena perusteena⁵¹.

Asetusehdotuksessa⁵² kuitenkin suljetaan pois tämä mahdollisuus sellaisen tietojenkäsittelyn osalta, ”jota viranomaiset suorittavat tehtäviensä yhteydessä”.

Ehdotetussa lainsäädännön muutoksessa korostetaan sitä yleisperiaatetta, että viranomaisten saisivat yleensä käsitellä tietoja tehtäviensä suorittamisen yhteydessä vain, jos niillä on tähän asianmukainen lainsäädännöllä annettu valtuutus. Tämän periaatteen noudattaminen on erityisen tärkeää – ja sitä vaaditaan selvästi Euroopan ihmisoikeusistuimen oikeuskäytännössä – tapauksissa, joissa on kyse rekisteröityjen yksityisyydestä ja joissa viranomaisen toimilla puututtaisiin tähän yksityisyyteen.

Myös nykyisen direktiivin nojalla tarvitaan siis riittävän *yksityiskohtainen ja konkreettinen* lakiin perustuva valtuutus, mikäli viranomaisten tietojenkäsittelyllä puututaan rekisteröityjen yksityisyyteen. Tämä voidaan antaa joko erityisenä tietojenkäsittelyä koskevana laillisena

⁴⁹ Kysymystä paikannustekniikasta ja sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan mukaisen suostumuksen roolista käsitellään erikseen. Ks. III.3.6 jakson b kohta, alaotsikko ”Esimerkki: suoramarkkinointia koskevan lähestymistavan kehitys”.

⁵⁰ Ks. edellä alaviitteessä 39 mainitun lausunnon 4.2.3 jakso. Lisäksi rekisterinpitäjän oikeutettu intressi liittyi tässä tapauksessa kolmannen maan yleiseen etuun, mikä ei ole direktiivin 95/46/EY mukaista.

⁵¹ Komission ensimmäisessä direktiiviehdotuksessa käsiteltiin alun perin erikseen yksityissektorilla tapahtuvaa tietojenkäsittelyä ja julkisen sektorin tietojenkäsittelytoimia. Tämä muodollinen ero julkis- ja yksityissektoriin sovellettavien sääntöjen välillä jätettiin pois muutetusta ehdotuksesta. Tämä on myös saattanut johtaa direktiivin vaihtelevaan tulkintaan ja täytäntöönpanoon eri jäsenvaltioissa.

⁵² Ks. asetusehdotuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohta.

velvoitteena, joka täyttää 7 artiklan c alakohdan perusteen, tai erityisenä valtuutuksena (mutta ei välttämättä velvoitteena) käsitellä tietoja, joka voi täyttää 7 artiklan e tai f alakohdan vaatimukset.⁵³

Kolmansien osapuolten oikeutetut intressit

Sen lisäksi, että nykyisessä direktiivitekstissä viitataan ”rekisterinpitäjän oikeutettuun intressiin”, siinä sallitaan 7 artiklan f alakohdan käyttö myös ”tiedot saavan sivullisen oikeutetun intressin toteuttamiseksi”⁵⁴. Seuraavilla esimerkeillä havainnollistetaan joitakin asiayhteyksiä, joissa tätä säännöstä voidaan soveltaa.

Tietojen julkistaminen avoimuuden ja tilivelvollisuuden varmistamiseksi. Yksi merkittävä asiayhteys, jossa 7 artiklan f alakohta saattaa olla merkityksellinen, on tietojen julkistaminen avoimuuden ja tilivelvollisuuden varmistamiseksi (esimerkiksi yrityksen ylimmän johdon palkkojen julkistaminen). Tässä tapauksessa voidaan katsoa, että julkistaminen ei tapahdu ensisijaisesti tiedot julkistavan rekisterinpitäjän intressin vuoksi, vaan on pikemmin muiden sidosryhmien, kuten työntekijöiden tai journalistien tai suuren yleisön, jolle tiedot julkistetaan, edun mukaista.

Tietosuojan ja yksityisyyden suojan näkökulmasta ja oikeusvarmuuden takaamiseksi on yleensä suositeltavaa, että henkilötietoja julkistetaan sellaisen lain perusteella, joka sallii niiden julkistamisen ja jossa – tarvittaessa – määritellään selvästi julkistettavat tiedot, julkistamisen tarkoitukset ja mahdollisesti tarvittavat takeet.⁵⁵ Tämä merkitsee myös sitä, että 7 artiklan f alakohdan sijasta saattaa olla parempi käyttää 7 artiklan c alakohtaa oikeusperustana, kun tietoja julkistetaan avoimuuden ja tilivelvollisuuden varmistamiseksi⁵⁶.

Vaikka erityistä laillista velvoitetta tai lupaa tietojen julkaisemiseen ei ole, olisi silti mahdollista julkistaa henkilötietoja asianomaisille sidosryhmille. Asianmukaisissa tapauksissa olisi myös mahdollista julkistaa henkilötietoja avoimuuden ja tilivelvollisuuden varmistamiseksi.

⁵³ Ks. tässä suhteessa edellä yleistä etua koskevia tehtäviä koskeva III.2.5 jakso (sivut 21–23) sekä jäljempänä otsikon ”Kolmansien osapuolten oikeutetut intressit” alla esitetyt näkökohdat (sivut 27–28). Ks. myös lainsäädännön ”yksityisen täytäntöönpanon” rajoja koskevat pohdinnat sivulla 35 alakohdassa ”yleinen etu / laajemman yhteisön etu”. Kaikissa näissä tilanteissa on erityisen tärkeää varmistaa, että 7 artiklan f alakohdan ja myös e alakohdan rajoja kunnioitetaan kaikilta osin.

⁵⁴ Asetusehdotuksella pyritään rajoittamaan tämän perusteen käyttöä rekisterinpitäjän oikeutetun edun toteuttamiseen. Pelkästään tekstistä ei käy selvästi ilmi, onko ehdotetulla sanamuodolla tarkoitus vain yksinkertaistaa tekstiä vai onko tarkoituksena sulkea pois tilanteet, jossa rekisterinpitäjä saattaa luovuttaa tietoja muiden toimijoiden oikeutettujen etujen toteuttamiseksi. Tämä teksti ei kuitenkaan ole lopullinen. Kolmansien osapuolten etu sisällytettiin esimerkiksi uudelleen LIBE-valiokunnan lopulliseen mietintöön, kun Euroopan parlamentin LIBE-valiokunta äänesti kompromissitarkistuksista 21. lokakuuta 2013. Ks. 6 artiklaa koskeva tarkistus 100. Tietosuojatyöryhmä kannattaa kolmansien osapuolten sisällyttämistä uudelleen ehdotukseen siitä syystä, että tämän käsitteen käyttö saattaa edelleen olla asianmukaista eräissä, muun muassa jäljempänä kuvatuissa tilanteissa.

⁵⁵ Tämä parasta käytäntöä koskeva suositus ei rajoita sellaisten kansallisten oikeussäntöjen soveltamista, jotka koskevat avoimuutta ja oikeutta tutustua asiakirjoihin.

⁵⁶ Joissain jäsenvaltioissa onkin noudatettava eri sääntöjä sen mukaan, suorittavatko käsittelyn julkiset vai yksityiset toimijat. Esimerkiksi Italian tietosuojalain mukaan julkinen elin saa levittää henkilötietoja vain, jos siitä on säädetty lailla tai asetuksella (19.3 §).

Molemmissa tapauksissa – eli riippumatta siitä, julkistetaanko henkilötiedot tämän sallivan lain perusteella vai ei – julkistaminen on suoraan riippuvaista 7 artiklan f alakohdan mukaisen tasapainotestin tuloksesta ja asianmukaisten takeiden ja toimenpiteiden toteuttamisesta.⁵⁷

Lisäksi jo julkistettujen henkilötietojen lisäkäyttö avoimuuden lisäämiseksi (esimerkiksi tietojen julkaiseminen uudelleen lehdistössä tai alun perin julkaistun tiedoston levittäminen edelleen innovatiivisemmalla tai käyttäjäystävällisemmällä tavalla jonkin kansalaisjärjestön toimesta) saattaa myös olla toivottavaa. Se, onko tällainen uudelleenjulkaiseminen ja uudelleenkäyttö mahdollista, riippuu myös tasapainotestin tuloksesta. Testissä olisi otettava huomioon muun muassa tietojen luonne ja uudelleenjulkaisemisen tai uudelleenkäytön vaikutus asianomaisiin henkilöihin.⁵⁸

Historiantutkimus ja muu tieteellinen tutkimus. Erään toisen merkittävän asiayhteyden, jossa tietojen luovuttaminen on kolmansien osapuolien oikeutetun intressin mukaista, saattavat muodostaa historialliset ja muut tieteelliset tutkimukset, etenkin jos niissä tarvitaan pääsyä tiettyihin tietokantoihin. Direktiivissä tunnustetaan nimenomaisesti tällainen tutkimustoiminta, mikäli asianmukaiset takeet ja toimenpiteet toteutetaan⁵⁹, mutta olisi muistettava, että tällaisten toimien oikeuttavana perusteena on usein 7 artiklan f alakohdan hyvin harkittu käyttö.⁶⁰

Yleinen etu vai kolmannen osapuolen etu. Kolmannen osapuolen oikeutettu intressi voi olla merkityksellinen myös eräällä toisella tavalla. Näin on silloin, kun rekisterinpitäjä – joskus viranomaisten kehotuksesta – pyrkii toteuttamaan intressiä, joka vastaa yleistä etua tai kolmannen osapuolen etua. Tämä saattaa kattaa tilanteita, joissa rekisterinpitäjä menee laeilla ja asetuksilla asetettuja erityisiä laillisia velvoitteitaan pidemmälle auttaakseen lainvalvontaviranomaisia tai yksityisiä sidosryhmiä torjumaan laitonta toimintaa, kuten rahanpesua, internetissä tapahtuvaa lasten houkuttelua tai laitonta tiedostojen jakoa verkossa.

⁵⁷ Kuten tietosuojatyöryhmän lausunnossa 6/2013 avoimesta datasta selitettiin (ks. kyseisen jäljempänä alaviitteessä 88 mainitun lausunnon sivu 9), kaikkien avoimuutta koskevien kansallisten käytäntöjen tai ”kansallisen lainsäädännön on noudatettava Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa ja EU:n perusoikeuskirjan (perusoikeuskirja) 7 ja 8 artiklaa. Kuten yhteisöjen tuomioistuin katsoi asioissa Österreichischer Rundfunk ja Schecke antamissaan tuomioissa, tämä tarkoittaa sitä, että on tutkittava, onko julkistaminen tarpeen lainsäädännöllä tavoiteltavan legitiimin tavoitteen kannalta ja oikeassa suhteessa siihen nähden.” Ks. yhdistetyt asiat C-465/00, C-138/01 ja C-139/0, Rundfunk, tuomio 20.5.2003, ja yhdistetyt asiat C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke, tuomio 9.11.2010.

⁵⁸ Myös käyttötarkoituksen rajaaminen on tässä yhteydessä tärkeä näkökohta. Tietosuojatyöryhmän avoimesta datasta antaman lausunnon 6/2013 (mainittu jäljempänä alaviitteessä 88) sivulla 19 suositellaan, ”että kaikessa tietojen julkista saatavuutta edellyttävässä lainsäädännössä määritellään selvästi tarkoitukset, joita varten henkilötietoja saa julkistaa. Jos näin ei tehdä – tai se tehdään vain epämääräisesti ja lavasti – oikeusvarmuus ja ennakoitavuus kärsivät. Erityisesti uudelleenkäyttöpyyntöjen osalta julkisen sektorin elimen ja asianomaisten mahdollisten uudelleenkäyttäjien on hyvin vaikeaa määrittää, mitkä ovat julkistamisen alkuperäiset tarkoitukset ja mitkä myöhemmät käyttötarkoitukset olisivat yhteensopivia näiden alkuperäisten tarkoitusten kanssa. Kuten jo mainittiin, vaikka henkilötiedot olisi julkaistu internetissä, ei voida olettaa, että niitä voidaan sen jälkeen käsitellä mihin tahansa tarkoituksiin.”

⁵⁹ Ks. esim. 6 artiklan 1 kohdan b ja e alakohta.

⁶⁰ Kuten käyttötarkoituksen rajaamista koskevassa tietosuojatyöryhmän lausunnossa 3/2013 (mainittu edellä alaviitteessä 9) selitetään, tietojen käyttö edelleen toissijaisesti tarkoituksiin edellyttää kaksinkertaista testiä. Ensinnäkin olisi varmistettava, että tietoja käytetään tarkoituksia vastaavalla tavalla. Toiseksi olisi varmistettava, että käsittelyllä on asianmukainen oikeusperusta 7 artiklan nojalla.

Kaikissa näissä tilanteissa on erityisen tärkeää varmistaa, että 7 artiklan f alakohdan rajoja kunnioitetaan kaikilta osin.⁶¹

Käsittelyn on oltava tarpeen tavoiteltujen tarkoitusten saavuttamiseksi

Henkilötietojen käsittelyn on myös oltava tarpeen rekisterinpitäjän tai – tietojen luovuttamisen tapauksessa – tiedot saavan sivullisen oikeutetun intressin toteuttamiseksi. Tämä ehto täydentää 6 artiklan mukaista tarpeellisuuden vaatimusta ja edellyttää, että käsittelyn ja tavoiteltujen etujen välillä on yhteys. Tämä ”tarpeellisuutta” koskeva vaatimus koskee kaikkia 7 artiklan b–f alakohdassa mainittuja tilanteita, mutta se on erityisen merkityksellinen f alakohdan kannalta, jotta varmistetaan, että oikeutettuihin intresseihin perustuva tietojenkäsittely ei johda kohtuuttomaan laajaan tulkintaan tietojenkäsittelyn tarpeellisuudesta. Kuten muissakin tapauksissa, tämä tarkoittaa sitä, että olisi harkittava, voitaisiinko sama päämäärä saavuttaa vähemmän yksityisyyteen puuttuvilla keinoilla.

III.3.2. Rekisteröidyn intressit ja oikeudet

Intressit tai oikeudet

Direktiivin 7 artiklan f alakohdan englanninkielisessä toisinnossa käytetään ilmaisua ”the interests for fundamental rights and freedoms of the data subject which require protection under Article 1(1)”.

Vertaillaessaan direktiivin eli kielitoisintoja tietosuojatyöryhmä kuitenkin huomasi, että ilmaus ”interests for” on käännetty muille tärkeimmille tekstistä neuvoteltaessa käytetyille kielille siten, että se vastaa ilmausta ”interests or”.⁶²

Tarkempi analyysi viittaa siihen, että direktiivin englanninkielisessä toisinnossa käytetty sanamuoto johtuu yksinkertaisesti kirjoitusvirheestä: sana ”or” oli kirjoitettu virheellisesti muotoon ”for”.⁶³ Näin ollen oikea englanninkielinen sanamuoto olisi ”interests or fundamental rights and freedoms”.

Käsitteet ”intressit” ja ”vapaudet” olisi tulkittava laajasti

⁶¹ Ks. tähän liittyen esimerkiksi teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyviä tietosuojakysymyksiä koskeva valmisteluasiakirja, hyväksytty 18.1.2005 (WP 104).

⁶² Vastaava kohta kuuluu esimerkiksi ranskaksi ”l'intérêt ou les droits et libertés fondamentaux de la personne concernée”, italiaksi ”l'interesse o i diritti e le libertà fondamentali della persona interessata” ja saksaksi ”das Interesse oder die Grundrechte und Grundfreiheiten der betroffenen Person”.

⁶³ Tietosuojatyöryhmä huomauttaa, että kieliopillisesti oikea englanninkielinen ilmaus olisi ”interests in” eikä ”interests for”, jos tämä oli se, mitä haluttiin ilmaista. Lisäksi ilmaus ”interests for” tai ”interests in” vaikuttaa ylipäätään tarpeettomalta, koska pelkkä viittaus ”perusoikeuksiin ja -vapauksiin” olisi riittänyt, jos tämä oli se, mitä tarkoitettiin. Tulkintaa, jonka mukaan kyseessä on kirjoitusvirhe, tukee myös se, että neuvoston 20. helmikuuta 1995 hyväksymässä yhteisessä kannassa (EY) N:o 1/95 myös käytetään ilmausta ”interests or fundamental rights and freedoms” (suomenkielisessä toisinnossa ”intressit ja perusoikeudet ja -vapaudet”). Tietosuojatyöryhmä toteaa lopuksi myös, että komissio aikoi korjata tämän kirjoitusvirheen asetusehdotuksessa: sen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdassa käytetään sanamuotoa ”the interests or fundamental rights and freedoms of the data subject which require protection of personal data” (suomenkielisessä toisinnossa ”henkilötietojen suojaa tarvitsevat rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet”).

Viittaus ”intresseihin tai perusoikeuksiin ja -vapauksiin” vaikuttaa suorasti säännöksen soveltamisalaan. Se antaa rekisteröidylle paremman suojan, koska se edellyttää tämän perusoikeuksien ja -vapauksien lisäksi myös rekisteröidyn ”intressien” huomioon ottamista. Ei kuitenkaan ole mitään syytä olettaa, että 7 artiklan f alakohdan sisältämä rajoitus ”1 artiklan 1 kohdan perusteella suojaa tarvitseviin” perusoikeuksiin – eli suorasanaisten viittaus direktiivin tavoitteeseen⁶⁴ – ei koskisi myös termiä ”intressit”. Selvänä viestinä on kuitenkin, että kaikki rekisteröidyn merkitykselliset intressit olisi otettava huomioon.

Tämä tekstin tulkinta on mielekäs paitsi kieliopillisesti myös ottaen huomioon rekisterinpitäjän ”oikeutettujen intressien” laaja tulkinta. Jos rekisterinpitäjä – tai tietoja saava kolmas osapuoli – voi pyrkiä toteuttamaan intressejään, mikäli ne eivät ole perusteettomia, myös rekisteröidyllä olisi oltava oikeus siihen, että hänen kaikenlaiset intressinsä otetaan huomioon ja punnitaan suhteessa rekisterinpitäjän intresseihin, edellyttäen, että ne ovat merkityksellisiä ja kuuluvat direktiivin soveltamisalaan.

Aikana, jolloin ”tiedonkäsittelyyn perustuvan vallan” epätasapaino lisääntyy, kun hallinnot ja liike-elämän järjestöt keräävät ennennäkemättömiä määriä tietoa yksityishenkilöistä ja kykenevät yhä paremmin kokoamaan henkilöiden käyttäytymistä ennustavia tarkkoja profiileja (mikä lisää tiedonkäsittelyyn perustuvan vallan epätasapainoa ja vähentää henkilöiden itsemääräämisoikeutta), on entistä tärkeämpää varmistaa, että henkilöiden yksityisyyttä ja itsemääräämisoikeutta koskevia etuja suojellaan.

Lopuksi on tärkeää huomauttaa, että toisin kuin rekisterinpitäjän intresseistä puhuttaessa, rekisteröityjen ”intressien” edessä ei käytetä määritettä ”oikeutetut”. Tämä viittaa siihen, että yksityishenkilöiden intressien ja oikeuksien suoja on laajempi. Edes laittomaan toimintaan sekaantuneiden henkilöiden oikeuksiin ja intresseihin ei saisi puuttua kohtuuttomasti⁶⁵. Esimerkiksi sellaisen henkilön intressit, joka on varastanut jotain valintamyymälästä, voisivat silti olla tärkeämmät kuin valintamyymälän omistajan intressi julkaista kyseisen henkilön kuva ja kotiosoite myymälän seinällä ja/tai internetissä.

III.3.3. Johdatus tasapainotestin käyttöön

Havainnollisuuden vuoksi on hyödyllistä kuvitella, että sekä rekisterinpitäjän oikeutetut intressit että rekisteröidyn intresseihin ja oikeuksiin kohdistuva vaikutus muodostavat liukuvan skaalan. Oikeutetut intressit voivat vaihdella merkityksettömistä melko tärkeisiin ja edelleen pakottaviin. Vastaavasti rekisteröityjen intresseihin ja oikeuksiin kohdistuva vaikutus voi olla enemmän tai vähemmän huomattava ja vaihdella triviaalista hyvin vakavaan.

Jos rekisterinpitäjän intressit ovat vähäisiä eivätkä kovin pakottavia, ne voivat yleensä syrjäyttää rekisteröityjen intressit ja oikeudet ainoastaan sellaisissa tapauksissa, joissa näihin intresseihin ja oikeuksiin kohdistuvat vaikutukset ovat vielä vähäpätöisempiä. Toisaalta merkittävät ja pakottavat oikeutetut intressit saattavat joissain tapauksissa, tiettyjä takeita ja

⁶⁴ Ks. 1 artiklan 1 kohta: ”Tämän direktiivin mukaisesti jäsenvaltioiden on henkilötietojen käsittelyssä turvattava yksilöille heidän perusoikeutensa ja -vapautensa ja erityisesti heidän oikeutensa yksityisyyteen.”

⁶⁵ Yksi rikollisen toiminnan seurauksista voi luonnollisesti olla rikollisten ja epäiltyjen henkilötietojen kerääminen ja mahdollinen julkistaminen. Tähän on kuitenkin sovellettava tiukkoja ehtoja ja takeita.

toimenpiteitä edellyttäen, oikeuttaa jopa huomattavan puuttumisen yksityisyyteen tai muita rekisteröityjen etuihin tai oikeuksiin kohdistuvia huomattavia vaikutuksia⁶⁶.

Tässä yhteydessä on tärkeää korostaa sitä erityistä roolia, joka takeilla voi olla⁶⁷ vähennettäessä rekisteröityihin kohdistuvia kohtuuttomia vaikutuksia ja muutettaessa siten oikeuksien ja intressien tasapainoa siinä määrin, että rekisterinpitäjän oikeutettuja intressejä ei syrjäytetä. Takeiden käyttäminen ei tietenkään yksinään riitä oikeuttamaan mitä tahansa tietojenkäsittelyä missä tahansa asiayhteydessä. Lisäksi kyseisten takeiden on oltava asianmukaiset ja riittävät, ja niiden on vähennettävä varmasti ja merkittävästi rekisteröityihin kohdistuvia vaikutuksia.

Alustavat skenaariot

Ennen kuin tässä lausunnossa annetaan ohjeita tasapainotestin suorittamisesta, seuraavat kolme skenaariota voivat antaa alustavasti kuvan siitä, miten intressien ja oikeuksien tasapainottaminen voi tapahtua käytännössä. Kaikki kolme esimerkkiä perustuvat yksinkertaiseen ja viattomaan skenaarioon, joka alkaa italialaisen take away -ravintolan erikoistarjouksesta. Esimerkeissä lisätään asteittain uusia tekijöitä, jotka osoittavat, miten tasapaino muuttuu rekisteröityihin kohdistuvien vaikutusten lisääntyessä.

Skenaario 1: pizzaketjun erikoistarjous

Claudia tilaa pizzan älypuhelimensa sovelluksen avulla, mutta ei kiellä kyseisellä verkkosivulla markkinointia. Hänen osoitteensa ja luottokorttitietonsa tallennetaan pizzan toimittamista varten. Muutaman päivän kuluttua Claudia saa pizzaketjulta postilaatikkoonsa samanlaisia tuotteita koskevia alennuskuponkeja.

Lyhyt analyysi: Pizzaketjulla on oikeutettu, mutta ei erityisen pakottava, intressi yrittää myydä enemmän tuotteitaan asiakkaille. Toisaalta ei vaikuta siltä, että Claudian yksityisyyteen olisi puututtu merkittävästi tai että hänen intresseihinsä ja oikeuksiinsa kohdistuisi muita kohtuuttomia vaikutuksia. Tiedot ja asiayhteys ovat suhteellisen harmittomia (pizzan syöminen). Pizzaketju on toteuttanut joitakin takeita: se käyttää suhteellisen rajoitettuja tietoja (yhteystiedot), ja kupongit lähetetään tavallisena postina. Lisäksi verkkosivulla on helppokäyttöinen mahdollisuus kieltää markkinointi.

⁶⁶ Tämän havainnollistamiseksi ks. tietosuojatyöryhmän useissa lausunnoissa ja valmisteluasiakirjoissa esittämät perustelut:

– Lausunto 4/2006 tartuntatautien valvontaa ja matkustajatietojen keräämistä koskevasta sääntöehdotuksesta (Control of Communicable Disease Proposed 42 CFR parts 70 and 71) 20. marraskuuta 2005 annetusta Yhdysvaltojen terveys- ja sosiaalipalveluministeriön (US Department of Health and Human Services) ilmoituksesta, annettu 14.6.2006 (WP 121), kun kyse on erityisistä vakavista kansanterveysuhkista.

– Lausunto 1/2006 ilmiantojärjestelmistä (mainittu edelle alaviitteessä 39), kun väitetyt rikoksen vakavuus on yksi tasapainotestissä huomioon otettavista tekijöistä.

– Valmisteluasiakirja sähköisen viestinnän valvonnasta työpaikalla, hyväksytty 29.5.2002 (WP 55), jossa tasapainotetaan työnantajan oikeus harjoittaa liiketoimintaansa tehokkaasti suhteessa työntekijän ihmisarvoon sekä kirjesalaisuuteen.

⁶⁷ Takeita voivat olla muun muassa kerättävien tietojen määrää koskevat tiukat rajoitukset, tietojen välitön poistaminen käytön jälkeen, tekniset ja organisatoriset toimenpiteet toiminnallisen eriyttämisen varmistamiseksi, anonymisointitekniikkojen asianmukainen käyttö, tietojen yhdistäminen ja yksityisyyden suoja parantavat tekniikat, mutta myös avoimuuden ja tilivelvollisuuden lisääminen sekä mahdollisuus kieltää tietojen käsittely. Ks. lähemmin III.3.4 kohdan d alakohta ja sitä seuraavat kohdat.

Kun otetaan huomioon toteutetut takeet ja toimenpiteet (mukaan lukien helppokäyttöinen markkinoinnin kieltämisväline), rekisteröidyn intressit ja oikeudet eivät näytä syrjäyttävän pizzaketjun oikeutettua intressiä suorittaa tämä vähäinen tietojenkäsittely.

Skenaario 2: samaa erikoistarjousta koskeva kohdennettu mainonta

Asiayhteys on sama, mutta tällä kertaa pizzaketju tallentaa Claudian osoitteen ja luottokorttitietojen lisäksi myös tiedot hänen viimeaikaisista tilauksistaan (kolmen edellisen vuoden ajalta). Lisäksi tähän ostohistoriaan yhdistetään tiedot valintamyymälästä, jossa Claudia tekee ostoksena verkkovälitteisesti ja jonka omistaa sama yritys kuin pizzaketjun. Pizzaketju lähettää Claudialle erikoistarjouksia ja kohdennettua mainontaa, jotka perustuvat hänen aikaisempiin tilauksiinsa näistä kahdesta eri palvelusta. Hän saa mainoksia ja erikoistarjouksia sekä verkossa että sen ulkopuolella tavallisena postina, sähköpostitse ja tuotesijoitteluna yrityksen verkkosivulla sekä tiettyjen valittujen kumppanien verkkosivuilla (kun hän käy näillä sivustoilla tietokoneellaan tai älypuhelimellaan). Myös hänen selaushistoriaansa (klikkausvirtaa) seurataan. Myös hänen paikkatietojaan seurataan hänen matkapuhelimensa avulla. Tiedot käsitellään analyysiohjelmistolla, joka ennustaa Claudian mieltymykset ja sen, milloin ja missä hän todennäköisimmin tekee suuria ostoksia, on valmis maksamaan korkeamman hinnan tai on altis tietyn alennuksen vaikutukselle tai haluaa eniten lempijälkiruokaansa tai valmisaterioita.⁶⁸ Claudia on todella ärsyynyt mainoksista, joita tulee hänen matkapuhelimeensa hänen tarkistaessaan kotimatikallaan bussin aikataulua ja joissa mainostetaan viimeisimpiä take away -ravintolan tarjouksia, joita hän yrittää vastustaa. Hän ei ole löytänyt käyttäjäystävällisiä tietoja eikä yksinkertaista keinoa kytkeä nämä mainokset pois päältä, vaikka yritys väittää, että käytössä on koko alan laajuinen mainosten estämisyjärjestelmä. Hän myös yllättyi huomattavasti, että kun hän muutti vähemmän vauraalta asuinalueelle, hän ei enää saanut erikoistarjouksia. Tämän tuloksena hänen kuukausittaiset elintarvikemenonsa kasvoivat noin 10 prosenttia. Eräs teknologiaan paremmin perehtynyt Claudian ystävä näytti hänelle verkkoblogin, jossa epäiltiin, että valintamyymälä perii korkeamman maksun ”huonoilta alueilta” tulevista tilauksista, koska niihin liittyy tilastollisesti suurempi luottokorttipetosten riski. Yritys ei kommentoinut tätä vaan väitti, että sen alennuspolitiikka ja hinnoittelussa käyttämä algoritmi ovat omistusoikeuden suojaamia eikä niitä voida julkistaa.

Lyhyt analyysi: Tiedot ja asiayhteys ovat edelleen luonteeltaan suhteellisen viattomia. Tietojenkeruun laajuus ja käytetyt tekniikat, joilla Claudiaan pyritään vaikuttamaan (kuten erilaiset paikannustekniikat, ruoanhimon aikojen ja paikkojen ennustaminen sekä se, että juuri näinä aikoina Claudia herkimmin lankeaa kiusaukseen) ovat kuitenkin tekijöitä, jotka on otettava huomioon arvioitaessa tietojenkäsittelyn vaikutuksia. Puutteellinen avoimuus yrityksen tietojenkäsittelyn logiikasta, joka on saattanut johtaa tosiasialliseen tilauspaikkaan perustuvaan hintasyrjintään, sekä merkittävä potentiaalinen taloudellinen vaikutus asiakkaisiin saavat vaa’an lopulta kallistumaan jopa tällaisessa take away -ruokaan ja elintarvikeostoksiin liittyvässä suhteellisen viattomassa yhteydessä. Sen sijaan, että tarjotaan vain mahdollisuus kieltää tämäntyyppinen profilointi ja kohdennettu mainonta, tarvittaisiin tietoinen suostumus 7 artiklan a kohdan, mutta myös sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan nojalla. Näin ollen tässä ei saisi käyttää 7 artiklan f alakohtaa käsittelyn oikeudellisena perusteena.

⁶⁸ Ks. esimerkiksi artikkeli verkko-osoitteesta <http://www.stanfordlawreview.org/online/privacy-and-big-data/consumer-subject-review-boards>: Sen mukaan viimeaikaiset tutkimukset osoittavat, että tahdonvoima on rajallinen resurssi, joka voi vähetä ja lisääntyä ajan mittaan. Oletetaan, että kuluttaja yrittää vastustaa mielirokaruokaansa, koska hän on huolissaan liikalihavuudesta. *Käy ilmi, että tiettyinä aikoina ja tietyissä paikoissa hän ei pysty siihen. Suurten tietomassojen avulla markkinoijat voivat saada selville täsmälleen, milloin ja miten heidän on lähestyttävä tätä kuluttajaa saavuttaakseen hänet, kun hän on haavoittuvimmillaan –*

Skenaario 3: Ruokatilausten käyttäminen sairausvakuutusmaksujen mukauttamiseen

Pizzaketju myy tiedot Claudian pizzansyöntitottumuksista sekä ruokatilausten ajoista ja luonteesta vakuutusyhtiölle, joka käyttää niitä sairausvakuutusmaksujensa mukauttamiseen.

Lyhyt analyysi: Sairausvakuutusyhtiöllä saattaa olla oikeutettu intressi – sikäli kun sovellettavat säännökset tämän sallivat – arvioida asiakkaidensa terveystietoja ja peria erisuuruisia maksuja erilaisten riskien mukaan. Se tapa, jolla tietoja kerätään, sekä tietojenkeruun laajuus ovat kuitenkin itsessään liiallisia. Claudian tilanteessa oleva järkevästi toimiva henkilö ei todennäköisesti odottaisi, että hänen pizzansyöntiään koskevia tietoja käytetään hänen sairausvakuutusmaksujensa laskentaan.

Lisäksi profiloinnin liiallinen luonne ja mahdolliset virheelliset päätelmät (pizza on voitu tilata jollekulle muulle) sekä arkaluonteisten tietojen (terveystiedot) päättely ensi näkemältä harmittomista tiedoista (take away -tilaukset) saavat vaa’an kallistumaan rekisteröidyn intressien ja oikeuksien hyväksi. Lisäksi tietojenkäsittelyllä on myös merkittäviä taloudellisia seurauksia Claudialle.

Tässä nimenomaisessa tapauksessa rekisteröidyn intressit ja oikeudet syrjäyttävät sairausvakuutusyhtiön oikeutetut intressit. Näin ollen tässä ei saisi käyttää 7 artiklan f alakohtaa käsittelyn oikeudellisena perusteena. On myös kyseenalaista, soveltuuko 7 artiklan a alakohta oikeudelliseksi perusteeksi, kun otetaan huomioon tietojenkeruun liiallinen laajuus ja mahdollisesti myös kansallisen lainsäädännön mukaiset lisärajoitukset.

Edellä esitetyt skenaariot ja mahdolliset muunnelmat, joissa niihin lisätään muita tekijöitä, korostavat sitä, että tarvitaan rajallinen määrä keskeisiä tekijöitä, joiden avulla arvioinnissa voidaan keskittyä oleelliseen, sekä pragmaattista lähestymistapaa, joka mahdollistaa käytännön oletukset (”nyrkkisäännöt”), jotka perustuvat siihen, mikä järkevästi toimivasta henkilöstä olisi kussakin tilanteessa hyväksyttävää (”kohtuulliset odotukset”), ja tietojenkäsittelyn rekisteröidyille aiheuttamiin seurauksiin (”vaikutus”).

III.3.4. Tasapainotestiä suoritettaessa huomioon otettavat keskeiset tekijät

Jäsenvaltiot ovat laatineet useita hyödyllisiä tekijöitä, jotka on otettava huomioon tasapainotestiä suoritettaessa. Näitä tekijöitä käsitellään tässä kohdassa seuraavien neljän pääotsikon alla: a) rekisterinpitäjän oikeutetun intressin arviointi, b) rekisteröityihin kohdistuva vaikutus, c) väliaikainen tasapaino sekä d) rekisterinpitäjän soveltamat lisätakeet rekisteröityihin kohdistuvien kohtuuttomien vaikutusten estämiseksi.⁶⁹

Tasapainotestin suorittamiseksi on ensiksi tärkeää pohtia yhtäältä oikeutettujen intressien luonnetta ja lähdettä ja toisaalta rekisteröityihin kohdistuvaa vaikutusta. Jo tässä arvioinnissa olisi otettava huomioon ne toimenpiteet, joita rekisterinpitäjä suunnittelee toteuttavansa noudattaakseen direktiiviä (esimerkiksi varmistaakseen käyttötarkoituksen rajaamisen ja

varsinkin nykyisessä maailmassa, jossa ollaan jatkuvasti näyttöruudun ääressä ja jossa tekniset laitteemmekin pystyvät pitämään myyntipuheen.

⁶⁹ Eräitä takeisiin liittyviä erityiskysymyksiä käsitellään niiden merkityksen vuoksi erikseen III.3.5 ja III.3.6 jaksoissa.

oikeasuhteisuuden 6 artiklan mukaisesti tai informoidakseen rekisteröityjä 10 ja 11 artiklan mukaisesti).

Kun molemmat puolet on analysoitu ja niitä on punnittu toisiaan vastaan, voidaan määrittää väliaikainen ”tasapaino”. Jos tämän arvioinnin tulos on yhä epävarma, seuraavaksi arvioidaan, kääntävätkö lisäsuojaa rekisteröidyille antavat lisätakeet tasapainon sellaiseksi, että se oikeuttaa tietojenkäsittelyn.

(a) Rekisterinpitäjän oikeutetun intressin arviointi

Vaikka oikeutetun intressin käsite on varsin laaja, kuten edellä III.3.1 jaksossa selitettiin, sen luonteella on erittäin tärkeä rooli tasapainotettaessa rekisterinpitäjän intressejä ja rekisteröityjen oikeuksia ja intressejä. Vaikka on mahdotonta arvottaa kaikkia mahdollisia oikeutettuja intressejä, voidaan antaa tiettyä osviittaa. Kuten edellä mainittiin, tällainen intressi voi vaihdella triviaalista pakottavaan ja olla yksinkertainen tai kiistanalainen.

i) Perusoikeuden toteutuminen

Useat perusoikeuskirjaan⁷⁰ ja Euroopan ihmisoikeussopimukseen, jäljempänä ’ECHR’, kirjatut perusoikeudet ja -vapaudet saattavat joutua ristiriitaan yksityisyyttä ja henkilötietojen suojaa koskevien oikeuksien kanssa. Tällaisia ovat esimerkiksi sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus⁷¹, taiteen ja tutkimuksen vapaus⁷², oikeus tutustua asiakirjoihin⁷³ sekä oikeus vapauteen ja turvallisuuteen⁷⁴, ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus⁷⁵, elinkeinovapaus⁷⁶, omistusoikeus⁷⁷, oikeus tehokkaiseen oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen⁷⁸ tai syyttömyysolettama ja oikeus puolustukseen⁷⁹.

Jotta rekisterinpitäjän oikeutettu intressi olisi ensisijainen, tietojenkäsittelyn on oltava ”tarpeen” kyseisen perusoikeuden toteuttamiseksi ja ”oikeassa suhteessa” siihen nähden.

Tapauksen tosiseikoista riippuen voi esimerkiksi olla tarpeellista ja oikeasuhteista, että sanomalehti julkaisee tiettyjä raskauttavia yksityiskohtia väitettyyn korruptioskandaaliin sekaantuneen korkea-arvoisen hallituksen virkamiehen rahankäytöstä. Toisaalta tiedotusvälineillä ei saisi olla mitään yleislupaa julkaista mitä tahansa asiaan kuulumattomia tietoja julkisten henkilöiden yksityiselämästä. Tällaisissa ja vastaavissa tapauksissa esiin nousee tavallisesti monitahoisia arviointikysymyksiä, ja arvioinnin ohjaamiseksi erityislainsäädännöllä, oikeuskäytännöllä, suuntaviivoilla sekä käytäntösäädännöllä ja muilla

⁷⁰ Perusoikeuskirjan määräykset koskevat EU:n toimielimiä ja elimiä toissijaisuusperiaatteen mukaisesti sekä jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun viimeksi mainitut soveltavat unionin oikeutta.

⁷¹ Perusoikeuskirjan 11 artikla ja ECHR:n 10 artikla.

⁷² Perusoikeuskirjan 13 artikla ja ECHR:n 9 ja 10 artikla.

⁷³ Perusoikeuskirjan 42 artikla. ”Kaikilla unionin kansalaisilla ja kaikilla luonnollisilla henkilöillä tai oikeushenkilöillä, joiden asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossakin jäsenvaltiossa, on oikeus tutustua Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjoihin.” Monissa jäsenvaltioissa on samanlaisia oikeuksia, jotka koskevat tutustumista kyseisten jäsenvaltioiden julkisten elinten hallussa oleviin asiakirjoihin.

⁷⁴ Perusoikeuskirjan 6 artikla ja ECHR:n 5 artikla.

⁷⁵ Perusoikeuskirjan 10 artikla ja ECHR:n 9 artikla.

⁷⁶ Perusoikeuskirjan 16 artikla.

⁷⁷ Perusoikeuskirjan 17 artikla ja ECHR:n ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artikla.

⁷⁸ Perusoikeuskirjan 47 artikla ja ECHR:n 6 artikla.

⁷⁹ Perusoikeuskirjan 48 artikla ja ECHR:n 6 ja 13 artikla.

virallisilla tai vähemmän virallisilla normeilla voi olla arvioinnin ohjaamisessa tärkeä merkitys.⁸⁰

Myös tässä yhteydessä lisätakeilla voi tarvittaessa olla tärkeä tehtävä, ja ne voivat auttaa määrittämään, mihin suuntaan tasapaino – joka joskus on herkkä – kallistuu

ii) Yleinen etu / laajemman yhteisön etu

Joissain tapauksissa rekisterinpitäjä saattaa vedota yleiseen etuun tai laajemman yhteisön etuun (riippumatta siitä, onko tästä säädetty kansallisissa laeissa tai asetuksissa). Esimerkiksi hyväntekeväisyysjärjestö tai voittoa tavoittelematon organisaatio saattaa käsitellä henkilötietoja lääketieteellistä tutkimusta varten tai lisätäkseen tietoisuutta hallinnon korruptoituneisuudesta.

Myös jonkin yrityksen yksityinen liiketoimintaan liittyvä intressi saattaa olla jossain määrin yhteneväinen yleisen edun kanssa. Näin voi olla esimerkiksi, kun on kyse talouspetosten tai muun palvelujen vilpillisen käytön torjunnasta.⁸¹ Palveluntarjoajalla voi olla oikeutettu liiketoimintaan liittyvä intressi varmistaa, että sen asiakkaat eivät käytä palvelua väärin (tai eivät pysty saamaan palvelua maksamatta), ja samalla on yrityksen asiakkaiden, veronmaksajien ja suuren yleisön edun mukaista varmistaa, että vilpillistä toimintaa estetään ja se havaitaan, jos sitä esiintyy.

Yleensä se, että rekisterinpitäjä ei toimi vain oman oikeutetun (esimerkiksi liiketoimintaan liittyvän) intressinsä vaan myös laajemman yhteisön edun mukaisesti, voi antaa tälle intressille suuremman painoarvon. Mitä pakottavampi yleinen etu tai laajemman yhteisön etu on ja mitä selvemmin yhteisö ja rekisteröidyt tunnustavat ja odottavat, että rekisterinpitäjä voi toteuttaa toimenpiteitä ja käsitellä tietoja näiden etujen toteuttamiseksi, sitä suurempi painoarvo tällä oikeutetulla intressillä on tasapainotestissä.

Toisaalta lainsäädännön ”yksityistä täytäntöönpanoa” ei saisi käyttää sellaisten yksityisyyteen puuttuvien käytäntöjen oikeuttamiseksi, jotka jonkin julkishallinnon organisaation toteuttamina olisivat kiellettyjä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön nojalla siksi, että tällaisilla viranomaistoimilla puututtaisiin rekisteröityjen yksityisyyteen ilman, että ne läpäisevät ECHR:n 8 artiklan 2 kohdan mukaista tiukkaa testiä.

iii) Muut oikeutetut intressit

Kuten edellä III.2 jaksossa esitettiin, joissain tapauksissa yhteys, jossa oikeutettu intressi syntyy, saattaa olla lähellä jotain asiayhteyttä, joihin voidaan soveltaa joitain muita

⁸⁰ Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö tarjoaa hyödyllistä ohjeistusta sananvapautta koskevilla tapauksissa sovellettavista perusteista. Ks. esimerkiksi ECHR:n 7. helmikuuta 2012 asiassa von Hannover v. Saksa (nro 2) antama tuomio, etenkin 95–126 kohta. On myös otettava huomioon, että direktiivin 9 artiklassa (jonka otsikko on *Henkilötietojen käsittely ja ilmaisuvapaus*) sallitaan jäsenvaltioiden säätää ”ainoastaan journalistisia tarkoituksia tai taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten toteutettua henkilötietojen käsittelyä varten poikkeuksista ja vapautuksista [tietyistä direktiivin säännöksistä]”, mikäli ne ”osoittautuvat välttämättömiksi yksityisyyttä koskevan oikeuden ja ilmaisuvapautta koskevien sääntöjen yhteensovittamisessa”.

⁸¹ Ks. esimerkiksi käyttötarkoituksen rajaamista koskevan tietosuojatyöryhmän lausunnon 3/2013 (mainittu edellä alaviitteessä 9) sivulla 67 oleva esimerkki 21, joka koskee vilpillisen energiankäytön havaitsemiseksi louhittuja älykkäiden mittausjärjestelmien tietoja.

oikeudellisia perusteita, erityisesti 7 artiklan b alakohdan (sopimus), c alakohdan (laillinen velvoite) tai e alakohdan (yleistä etua koskeva tehtävä) oikeudellisia perusteita. Tietojenkäsittely ei esimerkiksi ehkä ole täysin välttämätöntä, mutta se voi silti olla tärkeää sopimuksen täytäntöön panemiseksi – tai laissa ehkä vain sallitaan tiettyjen tietojen käsittely, mutta ei vaadita sitä. Kuten on nähty, aina ei ehkä ole helppoa erottaa eri perusteita selvästi toisistaan, mutta tämän vuoksi on entistään tärkeämpää ottaa 7 artiklan f alakohdan tasapainotesti analyysissä huomioon.

Myös tässä, kuten kaikissa muissakin toistaiseksi mainitsemattomissa mahdollisissa tapauksissa pätee, että mitä pakottavampi yleinen etu tai laajemman yhteisön etu on ja mitä selvemmin yhteisö ja rekisteröidyt tunnustavat ja odottavat, että rekisterinpitäjä voi toteuttaa toimenpiteitä ja käsitellä tietoja näiden etujen toteuttamiseksi, sitä suurempi painoarvo tällä oikeutetulla intressillä on tasapainotestissä.⁸² Tästä päästään seuraavaan, yleisempään seikkaan.

iv) Intressien legitimiuden oikeudellinen sekä kulttuurinen/yhteiskunnallinen tunnustaminen

Kaikissa edellä esitetyissä asiayhteyksissä on ehdottomasti myös merkityksellistä, sallitaanko EU:n tai jäsenvaltion lainsäädännössä nimenomaisesti (vaikka asiaa ei vaadittaisikaan), että rekisterinpitäjien on toteutettava toimenpiteitä kyseisen julkisen tai yksityisen intressin toteuttamiseksi. Myös se, että on mahdollisesti olemassa virallisten elinten, kuten sääntelyvirastojen, asianmukaisesti hyväksymiä ei-sitovia ohjeita, joissa rekisterinpitäjiä kannustetaan käsittelemään tietoja kyseisen intressin toteuttamiseksi, on myös merkityksellistä.

Tietosuojaviranomaisten tai muiden asianomaisten elimien antamien tietojenkäsittelyn tapoja koskevien ei-sitovien ohjeiden noudattaminen lienee myös tekijä, joka vaikuttaa tasapainon myönteiseen arviointiin. Kulttuuriset ja yhteiskunnalliset odotukset, vaikka ne eivät näy suoraan säädöksissä tai sääntelyvälineissä, voivat myös vaikuttaa asiaan ja auttaa kallistamaan tasapainon jompaankumpaan suuntaan.

Mitä selväsanaisemmin lainsäädännössä, muissa sääntelyvälineissä – sitoivat ne rekisterinpitäjää tai eivät – tai jopa tietyn yhteisön mihinkään erityiseen oikeusperustaan pohjautumattomassa yleisessä kulttuurissa tunnustetaan, että rekisterinpitäjät voivat toteuttaa toimenpiteitä ja käsitellä tietoja jonkin tietyn intressin toteuttamiseksi, sitä suurempi painoarvo tällä oikeutetulla intressillä on tasapainoa arvioitaessa⁸³.

⁸² Arvioinnissa on luonnollisesti myös pohdittava rekisterinpitäjän, kolmansien osapuolien tai laajemman yhteisön mahdollisesti kärsimää vahinkoa siinä tapauksessa, että tietoja ei käsitellä.

⁸³ Tätä intressiä ei kuitenkaan voida käyttää sellaisten yksityisyyteen puuttuvien käytäntöjen oikeuttamiseen, jotka muutoin eivät läpäisisi ECHR:n 8 artiklan 2 kohdan mukaista testiä.

(b) Vaikutukset rekisteröityihin

Tarkasteltaessa tasapainon toista puolta tietojenkäsittelyn vaikutus rekisteröidyn intresseihin tai perusoikeuksiin ja -vapauksiin on keskeinen kriteeri. Jäljempänä ensimmäisessä alakohdassa käsitellään yleisesti sitä, miten rekisteröityyn kohdistuvia vaikutuksia arvioidaan.

Monet tekijät voivat olla hyödyksi tässä yhteydessä, ja niitä analysoidaan myöhemmissä alakohdissa. Tällaisia tekijöitä ovat muun muassa henkilötietojen luonne, tietojen käsittelytapa, rekisteröityjen kohtuulliset odotukset sekä rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn asema. Lisäksi käsitellään lyhyesti mahdollisiin riskilähteisiin liittyviä kysymyksiä, jotka saattavat aiheuttaa asianomaisiin henkilöihin kohdistuvia vaikutuksia, tällaisten vaikutusten vakavuutta sekä niiden toteutumisen todennäköisyyttä.

i) Vaikutusten arviointi

Arvioitaessa tietojenkäsittelyn⁸⁴ vaikutuksia olisi otettava huomioon sekä myönteiset että kielteiset seuraukset. Sellaisia voivat olla muun muassa kolmansien osapuolien mahdolliset tulevat päätökset tai toimet, tilanteet, joissa käsittely voi johtaa henkilöiden poissulkemiseen tai syrjimiseen, sekä herjaus, tai laajemmin tilanteet, joihin liittyy rekisteröidyn maineen, neuvotteluaseman tai itsemääräämisoikeuden vahingoittumisen riski.

Sellaisten haitallisten tulosten lisäksi, jotka voidaan nimenomaisesti ennustaa, on otettava huomioon myös laajemmat emotionaaliset vaikutukset, kuten ärtymys, pelko ja kärsimys, joka voi syntyä, kun rekisteröity menettää henkilötietojensa hallinnan tai tajuaa, että niitä on käytetty väärin tai vaarannettu tai että tämä on mahdollista esimerkiksi paljastamalla tiedot internetissä. Jatkuvasta seurannasta/paikannuksesta mahdollisesti johtuva suojattuun toimintaan, kuten tutkimuksen vapauden ja sananvapauden harjoittamiseen, kohdistuva jarruttava vaikutus on myös otettava asianmukaisesti huomioon.

Tietosuojatyöryhmä korostaa, että on erittäin tärkeää ymmärtää merkityksellisten ”vaikutusten” olevan paljon laajempi käsite kuin yhdelle tai useammalle konkreettiselle rekisteröidylle aiheutuva haitta tai vahinko. Tässä lausunnossa ”vaikutuksilla” tarkoitetaan tietojenkäsittelyn kaikkia mahdollisia (potentiaalisia tai tosiasiallisia) seurauksia. Selvyyden vuoksi tietosuojatyöryhmä korostaa myös, että käsite ei liity tietoturvaloukkauksen käsitteeseen, vaan on paljon laajempi kuin tietoturvaloukkauksesta mahdollisesti aiheutuvat vaikutukset. Sen sijaan vaikutusten käsitteellä tässä lausunnossa tarkoitettussa mielessä tarkoitetaan niitä eri tapoja, joilla henkilötietojen käsittely voi vaikuttaa – myönteisesti tai kielteisesti – kyseiseen henkilöön.⁸⁵

⁸⁴ Vaikutusten arviointi on käsiteltävä 7 artiklan f alakohdan kontekstissa. Toisin sanoen tässä ei viitata ”riskianalyyysiin” tai ”tietojenkäsittelyn vaikutustenarviointiin” asetusehdotuksessa (33 ja 34 artikla) ja LIBE-valiokunnan siihen tekemissä tarkistuksissa tarkoitettussa mielessä. Kysymys siitä, mitä menetelmiä olisi noudatettava ”riskianalyyysissä” tai ”tietojenkäsittelyn vaikutustenarvioinnissa”, on tässä lausunnossa käsiteltävää aihetta laajempi. Toisaalta olisi muistettava, että 7 artiklan f alakohdan mukainen vaikutusten analysointi voi tavalla tai toisella olla tärkeä osa kaikenlaisia ”riskianalyysejä” tai ”tietojenkäsittelyn vaikutustenarviointeja” ja auttaa myös tunnistamaan tilanteet, joissa olisi kuultava tietosuojaviranomaista.

⁸⁵ Esimerkiksi taloudellisten vahinkojen riski, jos tietoturvaloukkaus paljastaa taloudellisia tietoja, jotka oli tarkoitettu suojattuun ympäristöön, ja tämä johtaa identiteettivarkauteen tai muihin petoksiin, tai loukkaantumisen, kivun, säryn ja haitan riskiin, joka saattaa viime kädessä aiheutua esimerkiksi potilastietojen luvattomasta muuttamisesta ja siitä seuraavasta hoitovirheestä, on aina otettava asianmukaisesti huomioon, vaikka ne eivät suinkaan rajoitu 7 artiklan f alakohdan soveltamisalaan kuuluviin tilanteisiin. Samalla tällaiset

On myös tärkeää ymmärtää, että useimmiten toisiinsa liittyvien ja liittymättömien tapahtumien sarja voi kumulatiivisesti lopulta johtaa rekisteröityyn kohdistuvaan kielteiseen vaikutukseen ja että saattaa olla vaikeaa tunnistaa, minkä rekisterinpitäjän suorittama mikäkin käsittelytoimi oli ratkaiseva kielteisen vaikutuksen syntymisessä.

Kun otetaan huomioon, että rekisteröityjen on usein vaikeaa tässä asiayhteydessä nostaa korvauskanne kärsitystä haitasta vai vahingosta, vaikka vaikutus sinänsä on hyvin todellinen, on erityisen tärkeää keskittyä ennaltaehkäisyyn ja varmistaa, että tietojenkäsittelytoimia voidaan toteuttaa vain, mikäli niihin ei liity riskiä rekisteröityjen intresseihin tai perusoikeuksiin ja -vapauksiin kohdistuvasta perusteettomasta haittavaikutuksesta tai tämä riski on hyvin pieni.

Vaikutuksia arvioitaessa perinteisen riskinarvioinnin terminologiasta ja menetelmistä voi olla jonkin verran apua, ja tästä syystä seuraavassa korostetaan eräitä tämän metodologian osatekijöitä. Kattava vaikutustenarvioinnin metodologia – joko 7 artiklan f alakohdan yhteydessä tai laajemmin – ylittäisi kuitenkin tämän lausunnon aihealueen.

Tässä yhteydessä, kuten muutenkin, on tärkeää tunnistaa rekisteröityihin kohdistuvien mahdollisten vaikutusten lähteet.

Riskin toteutumisen todennäköisyys on yksi seikoista, jotka on otettava huomioon. Esimerkiksi pääsy internetiin, tietojenvaihto EU:n ulkopuolisten verkkosivustojen kanssa, liitännät muihin järjestelmiin sekä järjestelmän suuri heterogeenisyys tai vaihtelevuus voivat olla heikkouksia, joita hakkerit voivat käyttää hyväkseen. Tähän riskilähteeseen liittyvä todennäköisyys siitä, että tietojen vaarantumisen riski toteutuu, on suhteellisen suuri. Sitä vastoin homogeenisessa ja vakaassa järjestelmässä, jolla ei ole liitännöitä muihin järjestelmiin ja joka ei ole yhteydessä internetiin, tietojen vaarantumisen todennäköisyys on paljon pienempi.

Toinen riskinarvioinnin tekijä on toteutuneen riskin seurausten vakavuus. Vakavuusaste voi vaihdella vähäisestä (kuten tarve syöttää rekisterinpitäjän kadottamat henkilötiedot uudelleen, mikä on ärsyttävää) hyvin suureen (kuten ihmishenkien menetys, kun suojelua saavien henkilöiden paikkatiedot joutuvat rikollisten käsiin tai älykkäät mittauslaitteet katkaisevat virransyötön kriittisissä sääoloissa tai terveystilanteissa).

Nämä kaksi keskeistä tekijää – riskin toteutumisen todennäköisyys ja seurausten vakavuus – kumpikin vaikuttavat yleiseen arvioon mahdollisista vaikutuksista.

Menetelmiä sovellettaessa olisi myös muistettava, että vaikutusten arvioiminen 7 artiklan f alakohdan mukaisesti ei voi olla mekaaninen ja yksinomaan kvantitatiivinen toimenpide. Perinteisissä riskinarviointiskenaarioissa ”vakavuuden” arvioinnissa voidaan ottaa huomioon vaikutusten kohteeksi mahdollisesti joutuvien henkilöiden määrä. Olisi kuitenkin muistettava, että henkilötietojen käsittely, joka vaikuttaa vain rekisteröityjen vähemmistöön – tai vain yhteen ainoaan henkilöön – edellyttää silti hyvin huolellista analyysiä varsinkin, jos tällainen kuhunkin kyseiseen henkilöön kohdistuva vaikutus on potentiaalisesti huomattava.

riskit eivät ole ainoita riskejä, jotka on otettava huomioon arvioitaessa vaikutuksia 7 artiklan f alakohdan mukaisesti.

ii) Tietojen luonne

Ensiksi on tärkeää arvioida, liittykö tietojenkäsittelyyn arkaluonteisia tietoja, jotka ovat sellaisia joko siksi, että ne kuuluvat direktiivin 8 artiklan mukaisesti erityisiin tietoryhmiin, tai muista syistä, kuten biometristen tietojen, geneettisten tietojen, viestintätietojen, paikkatietojen ja muunlaisten erityistä suojaa edellyttävien henkilötietojen ollessa kyseessä.⁸⁶

Tämän havainnollistamiseksi mainittakoon, että tietosuojatyöryhmän mielestä biometristen tietojen käyttöä omaisuuden tai henkilöiden yleisiin turvallisuusvaatimuksiin on yleensä pidettävänä oikeutettuna intressinä, jonka rekisteröidyn intressit tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttäisivät. Toisaalta sormenjälkien ja/tai silmän iiriksen tunnistuksen kaltaisia biometrisiä tietoja voidaan käyttää erittäin riskialttiiden alueiden, kuten vaarallisia viruksia tutkivan laboratorion, turvallisuuteen, mikäli rekisterinpitäjä on esittänyt konkreettista näyttöä huomattavasta riskistä⁸⁷.

Mitä arkaluonteisempia asiaan liittyvät tiedot ovat, sitä enemmän seurauksia käsittelystä yleensä voi olla rekisteröidylle. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että tietoja, jotka ehkä sinänsä saattavat vaikuttaa harmittomilta, voidaan vapaasti käsitellä 7 artiklan f alakohdan perusteella. Tällaisillakin tiedoilla voi olla huomattava vaikutus henkilöihin sen mukaan, miten niitä käsitellään, kuten jäljempänä iii alakohdassa osoitetaan.

Tässä suhteessa voi olla merkityksellistä, onko rekisteröity tai jokin kolmas osapuoli jo saattanut tiedot julkisesti saataville. Tässä on ensinnäkin tärkeää korostaa, että vaikka henkilötiedot olisi saatettu julkisesti saataville, niitä pidetään edelleen henkilötietoina, ja tästä syystä niiden käsittely edellyttää edelleen asianmukaisia takeita.⁸⁸ Ei ole olemassa mitään yleislupaa käyttää uudelleen ja käsitellä edelleen julkisesti saatavilla olevia henkilötietoja 7 artiklan f alakohdan nojalla.

Tästä huolimatta sitä, että henkilötiedot ovat julkisesti saatavilla, voidaan pitää arviointiin vaikuttavana tekijänä varsinkin, jos tietojen julkistamiseen liittyi kohtuullinen odotus tietojen jatkokäytöstä tiettyihin tarkoituksiin (esimerkiksi tutkimustarkoituksiin tai avoimuuteen ja tilivelvollisuuteen liittyviin tarkoituksiin).

iii) Tietojen käsittelytapa

⁸⁶ Biometrisiä tietoja ja geneettisiä tietoja pidetään erityisinä tietoryhminä komission ehdotuksessa tietosuojasetukseksi, luettuna yhdessä LIBE-valiokunnan ehdottamien tarkistusten kanssa. Ks. 9 artiklaa koskeva tarkistus 103 LIBE-valiokunnan lopullisessa mietinnössä. Direktiivin 95/46/EY 7 ja 8 artiklan välisestä suhteesta ks. II.1.2 kohta edellä sivuilla 14–15.

⁸⁷ Ks. tietosuojatyöryhmän lausunto 3/2012 biometristen tekniikoiden kehityksestä (WP 193). Toisena esimerkkinä tietosuojatyöryhmä korosti Maailman antidopingtoimistoa koskevassa lausunnossaan 4/2009 (mainittu edellä alaviitteessä 32), että 7 artiklan f alakohta ei olisi pätevä peruste käsitellä terveydellisiä tietoja ja rikkomuksia koskevia tietoja dopingin vastaisten tutkimusten yhteydessä ”yksityisyyteen puuttumisen painoarvon” vuoksi. Tietojenkäsittelystä olisi säädettävä lailla ja sen olisi täytettävä direktiivin 8 artiklan 4 tai 5 alakohdan vaatimukset.

⁸⁸ Ks. käyttötarkoituksen rajaamisesta annettu tietosuojatyöryhmän lausunto 3/2013 (mainittu edellä alaviitteessä 9) sekä tietosuojatyöryhmän lausunto 6/2013 avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä, annettu 5.6.2013 (WP 207).

Vaikutusten arviointiin laajemmassa mielessä saattaa liittyä sen huomioon ottaminen, onko tiedot julkistettu tai asetettu muulla tavoin suuren henkilökunnan saataville vai käsitelläänkö suuria määriä henkilötietoja tai yhdistelläänkö niitä muihin tietoihin (esimerkiksi profiloinnin yhteydessä kaupallisiin, lainvalvonta- tai muihin tarkoituksiin). Kun päällisin puolin harmittomia tietoja käsitellään suuressa mittakaavassa ja yhdistellään muihin tietoihin, niiden perusteella saattaa olla mahdollista tehdä päätelmiä arkaluonteisemmista tiedoista, kuten edellä esitetty skenaario 3 pizzankulutustottumusten ja sairausvakuutusmaksujen suhteesta osoitti.

Sen lisäksi, että tällainen analyysi voi mahdollisesti johtaa arkaluonteisempien tietojen käsittelyyn, se voi myös johtaa outoihin, odottamattomiin ja joskus myös paikkansapitämättömiin ennusteisiin esimerkiksi asianomaisten henkilöiden käyttäytymisestä tai persoonallisuudesta. Näiden ennusteiden luonteesta ja vaikutuksista riippuen tämä saattaa loukata vakavasti henkilön yksityisyyttä.⁸⁹

Tietosuojatyöryhmä korosti myös eräässä aiemmassa lausunnossaan tiettyihin turvallisuusratkaisuihin (muun muassa palomuureihin ja virustorjunta- ja roskapostintorjuntaohjelmistoihin) liittyviä riskejä, koska ne saattavat johtaa laajamittaiseen deep packet inspection -teknologian käyttöön, millä saattaa olla huomattava vaikutus oikeuksien tasapainoa koskevaan arviointiin⁹⁰.

Yleisesti ottaen on niin, että mitä kielteisempiä tai epävarmempia käsittelyn vaikutukset ovat, sitä epätodennäköisempää on, että käsittelyä pidetään arvioinnin perusteella oikeutettuna. Se, onko rekisterinpitäjän tavoitteiden saavuttamiseksi käytettävissä vaihtoehtoisia menetelmiä, joiden kielteiset vaikutukset rekisteröityyn ovat vähäisempiä, olisi ehdottomasti merkityksellinen näkökohta tässä yhteydessä. Tarvittaessa yksityisyyden suojaa ja tietosuojaa koskevia vaikutustenarviointeja voidaan käyttää sen määrittämiseen, onko tämä mahdollista.

iv) Rekisteröidyn kohtuulliset odotukset

Tässä suhteessa myös rekisteröidyn tietojen käyttöä ja luovutusta koskevat kohtuulliset odotukset ovat hyvin tärkeitä. Kuten käyttötarkoituksen rajaamisen periaatetta koskevan analyysin yhteydessä myös korostettiin⁹¹, on tärkeää ottaa huomioon, voivatko rekisterinpitäjän asema⁹², suhteen tai toimitetun palvelun luonne⁹³ tai sovellettavat oikeudelliset tai sopimuserusteiset velvoitteet (tai muut tietojen keräämisen yhteydessä annetut lupaukset) antaa aiheita kohtuullisiin odotuksiin tiukemmasta luottamuksellisuudesta ja jatkokäytön tiukemmista rajoituksista. Mitä erityisemmässä ja rajoittavammassa asiayhteydessä tiedot kerätään, sitä enemmän rajoituksia niiden käytölle yleensä asetetaan.

⁸⁹ Ks. käyttötarkoituksen rajaamisesta annetun tietosuojatyöryhmän lausunnon (mainittu edellä alaviitteessä 9) III.2.5 kohta ja liite 2 (suuret tietomassat ja avoin data).

⁹⁰ Ks. tietosuojatyöryhmän ehdotuksista henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla annetun direktiivin 2002/58/EY muuttamiseksi (sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi) antaman lausunnon 1/2009 (WP 159) 3.1 jakso.

⁹¹ Ks. käyttötarkoituksen rajaamisesta annetun tietosuojatyöryhmän lausunnon 3/2013 (mainittu edellä alaviitteessä 9) sivut 24–25.

⁹² Esimerkiksi asianajaja tai lääkäri.

⁹³ Kuten tietotekniikan resurssipalvelut henkilökohtaisten asiakirjojen hallinnointia varten, sähköpostipalvelut, päiväkirjat, sähköiset lukulaitteet, joissa on muistiinpanotoimintoja, sekä erilaiset elämäntapahtumia kirjaavat sovellukset, jotka saattavat sisältää hyvin henkilökohtaisia tietoja.

Tässäkin on otettava huomioon tosiasiallinen asiayhteys sen sijaan, että tukeuduttaisiin pienellä painettuun tekstiin.

v) Rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn asema

Myös rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän asemalla on merkitystä arvioitaessa tietojenkäsittelyn vaikutuksia. Sen mukaan, onko rekisterinpitäjä yksityishenkilö, pieni organisaatio, suuri monikansallinen yritys vai julkinen elin, sen asema saattaa kulloistenkin olosuhteiden mukaan olla enemmän tai vähemmän määräävä suhteessa rekisteröityyn. Suurella monikansallisella yrityksellä voi esimerkiksi olla enemmän resursseja ja vahvempi neuvotteluasema kuin yksittäisellä rekisteröidyllä, ja siksi se saattaa olla paremmassa asemassa määräämään rekisteröidylle asioita, joiden se katsoo olevan sen ”oikeutetun intressin” mukaisia. Tämä on vielä todennäköisempää, jos yrityksellä on määräävä asema markkinoilla. Jos tätä ei estetä, se saattaa tapahtua yksittäisten rekisteröityjen intressien kustannuksella. Aivan kuten kuluttajansuoja- ja kilpailulainsäädännöllä varmistetaan, ettei tällaista valtaa käytetä väärin, myös tietosuojalainsäädännöllä voisi olla merkittävä rooli varmistettaessa, ettei rekisteröityjen oikeuksia ja intressejä vaaranneta perusteettomasti.

Toisaalta myös rekisteröidyn asemalla on merkitystä. Vaikka tasapainotesti olisi periaatteessa tehtävä keskimääräisen henkilön perusteella, erityisissä tilanteissa olisi käytettävä tapauskohtaisempaa lähestymistapaa: olisi esimerkiksi tärkeää ottaa huomioon, onko rekisteröity lapsi⁹⁴ tai kuuluuko hän johonkin erityistä suojaa tarvitsevaan haavoittuvampaan väestöryhmään, kuten henkisesti sairaisiin, turvapaikanhakijoihin tai ikääntyneisiin henkilöihin. Se, onko rekisteröity työntekijä, opiskelija tai potilas tai onko rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän suhde muulla tavoin epätasapainoinen, on ehdottomasti myös merkityksellinen seikka. On tärkeää arvioida tosiasiallisen tietojenkäsittelyn vaikutusta yksittäisiin henkilöihin.

Lopuksi on tärkeää painottaa, että kaikki rekisteröityihin kohdistuvat kielteiset vaikutukset eivät ”paina” yhtä paljon tasapainotestissä. Direktiivin 7 artiklan f alakohdan mukaisen tasapainotestin tarkoituksena ei ole estää kaikkia rekisteröityyn kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia. Pikemminkin tarkoituksena on estää kohtuuttomat vaikutukset. Tässä on oleellinen ero. Esimerkiksi väitettyä hallinnossa esiintyvää korruptiota koskevan hyvin faktoitetun ja paikkansapitävän sanomalehtiartikkelin julkaiseminen saattaa vahingoittaa asiaan liittyvien virkamiesten mainetta ja johtaa huomattaviin seurauksiin, kuten maineen menettämiseen, vaalitappioon tai vankeustuomioon, mutta se voisi silti olla perusteltua 7 artiklan f alakohdan nojalla.⁹⁵

c) Väliaikainen tasapaino

Punnittaessa kyseessä olevia intressejä ja oikeuksia edellä kuvatulla tavalla rekisterinpitäjän toteuttamat toimenpiteet direktiivin mukaisten yleisten – myös oikeasuhteisuutta ja avoimuutta koskevien – velvoitteiden noudattamiseksi auttavat suuresti varmistamaan, että

⁹⁴ Ks. tietosuojatyöryhmän lausunto 2/2009 lasten henkilötietojen suojelusta (Yleiset suuntaviivat ja kouluja koskeva erityistapaus) (WP 160), annettu 11. helmikuuta 2009 (WP 160). Lausunnossa korostetaan lasten erityisen haavoittuvaa asemaa sekä sitä, että jos lapsella on edustaja, on otettava huomioon lapsen eikä hänen edustajansa etu.

⁹⁵ Kuten edellä selitettiin, direktiivin 9 artiklan mukaiset journalistisiin tarkoituksiin tapahtuvaa tietojenkäsittelyä koskevat merkitykselliset poikkeukset on myös otettava huomioon.

rekisterinpitäjä täyttää 7 artiklan f alakohdan vaatimukset. Täysimittainen noudattaminen tarkoittaa sitä, että henkilöihin kohdistuva vaikutus on pienempi, että rekisteröityjen intresseihin tai perusoikeuksiin tai -vapauksiin puuttuminen on *epätodennäköisempää* ja että näin ollen on *todennäköisempää*, että rekisterinpitäjä voi käyttää 7 artiklan f alakohtaa perusteena. Tämän pitäisi kannustaa rekisterinpitäjiä noudattamaan paremmin kaikkia direktiivin horisontaalisia säännöksiä⁹⁶.

Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että näiden horisontaalisten vaatimusten noudattaminen sinänsä aina riittäisi varmistamaan 7 artiklan f alakohtaan perustuvan oikeudellisen perusteen. Jos näin olisi, 7 artiklan f alakohta olisi itse asiassa turha tai siitä tulisi porsaanreikä, joka tekisi koko 7 artiklasta, jossa edellytetään käsittelylle asianmukaista erityistä oikeudellista perustetta, tarkoituksettoman.

Tästä syystä on tärkeää, että tasapainotestissä suoritetaan lisäarviointia sellaisissa tapauksissa, joissa – alustavan analyysin perusteella – ei ole selvää, mihin suuntaan tasapaino kallistuu. Rekisterinpitäjä voi pohtia, onko mahdollista toteuttaa lisätoimenpiteitä, jotka menevät direktiivin horisontaalisten säännösten noudattamista pidemmälle, tietojenkäsittelyn rekisteröidyille aiheuttamien kohtuuttomien vaikutusten vähentämiseksi.

Yksi tällainen lisätoimenpide voisi olla esimerkiksi asettaa saataville helppokäyttöinen mekanismi, jolla rekisteröidyt voivat ehdottomasti kieltää tietojensa käsittelyn. Tällaiset lisätoimenpiteet voivat joissain (mutta eivät kaikissa) tapauksissa auttaa kääntämään tasapainon ja varmistamaan, että käsittely voi perustua 7 artiklan f alakohtaan, sekä samalla myös suojelemaan rekisteröityjen oikeuksia ja intressejä.

(d) Rekisterinpitäjän soveltamat lisätakeet

Kuten edellä selitettiin, se, miten rekisterinpitäjä soveltaa asianmukaisia toimenpiteitä, voi joissain tilanteissa auttaa ”kääntämään tasapainon”. Se, onko tulos hyväksyttävä, riippuu kokonaisarviosta. Mitä huomattavampi rekisteröityyn kohdistuva vaikutus on, sitä enemmän huomiota olisi kiinnitettävä asianmukaisiin takeisiin.

Asianmukaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi kerättävien tietojen määrän tiukka rajoittaminen tai tietojen poistaminen välittömästi käytön jälkeen. Vaikka jotkin näistä toimenpiteistä saattavat jo olla direktiivin mukaan pakollisia, ne ovat usein skaalautuvia ja jättävät rekisterinpitäjille toimintavaraa varmistaa rekisteröityjen parempi suojeleminen. Rekisterinpitäjä voi esimerkiksi kerätä vähemmän tietoja tai antaa enemmän tietoja kuin mitä direktiivin 10 ja 11 artiklassa nimenomaisesti vaaditaan.

Eräissä muissa tapauksissa takeita ei *nimenomaisesti* vaadita direktiivissä, mutta niitä saatetaan hyvinkin edellyttää tulevaisuudessa asetusehdotuksen nojalla, tai niitä vaaditaan vain seuraavanlaisissa erityistilanteissa:

- tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla varmistetaan, että tietoja ei voida käyttää henkilöitä koskeviin päätöksiin tai muihin toimiin (”toiminnallinen eriyttäminen”, jota sovelletaan usein tutkimusyhteisissä)

⁹⁶ ”Horisontaalisesta noudattamisesta” ks. käyttötarkoituksen rajaamisesta annetun tietosuojatyöryhmän lausunnon 3/2013 (mainittu edellä alaviitteessä 9) sivu 54.

- anonymisointitekniikkojen laajamittainen käyttö
- tietojen yhdistäminen
- yksityisyyden suojaa parantavat tekniikat, sisäänrakennettu yksityisyydensuoja, yksityisyyden suojaa ja tietosuojaa koskevat vaikutustenarvioinnit
- avoimuuden lisääminen
- yleinen ja ehdoton oikeus kieltää tietojen käsittely
- oikeus siirtää tietoja sekä siihen liittyvät toimenpiteet rekisteröityjen määräysvallan laajentamiseksi.

Tietosuojatyöryhmä huomauttaa, että eräistä keskeisistä aiheista, muun muassa toiminnallisesta eriyttämisestä ja anonymisointitekniikoista, on jo annettu jonkin verran ohjeita käyttötarkoituksen rajaamista, avointa dataa ja anonymisointitekniikoita koskevien lausuntojen asianomaisissa osissa.⁹⁷

Peitenimillä suojaamisen ja salauksen osalta tietosuojatyöryhmä korostaa, että se, että tiedot eivät ole suoraan tunnistettavissa, ei sinänsä vaikuta käsittelyn lainmukaisuuden arviointiin: asiaa ei pidä ymmärtää niin, että näillä tekniikoilla laittomasta tietojenkäsittelystä tehdään lainmukaista⁹⁸.

Peitenimillä suojaamisella ja salauksella, kuten kaikilla teknisillä ja organisatorisilla toimenpiteillä henkilötietojen suojaamiseksi, on samalla merkitystä arvioitaessa tietojenkäsittelyn mahdollisia vaikutuksia rekisteröityyn, ja näin ollen ne saattavat joissain tapauksissa kääntää tasapainon rekisterinpitäjän eduksi. Riskittömämpien henkilötietojen käsittelymuotojen käyttö (esimerkiksi henkilötietojen salaus varastoinnin tai siirtämisen aikana tai vain epäsuorasti ja vaikeammin tunnistettavissa olevat henkilötiedot) tarkoittaa yleisesti ottaen sitä, että rekisteröityjen intresseihin tai perusoikeuksiin ja -vapauksiin puuttumisen todennäköisyys on pienempi.

Näiden takeiden – ja tasapainon kokonaisarvioinnin – yhteydessä tietosuojatyöryhmä korostaa kolmea erityistä seikkaa, joilla usein on erittäin tärkeä rooli 7 artiklan f alakohdan yhteydessä:

- tasapainotestin, avoimuuden ja tilivelvollisuusperiaatteen suhde
- rekisteröidyn oikeus vastustaa tietojenkäsittelyä ja sen jälkeen mahdollisuus kieltää käsittely tarvitsematta esittää mitään perusteluja
- rekisteröityjen määräysvallan laajentaminen: tietojen siirrettävyys sekä käyttökelpoiset mekanismit, joilla rekisteröity voi käyttää, muuttaa, poistaa, siirtää tai muutoin käsitellä (tai antaa kolmansien osapuolien käsitellä) edelleen hänen omia tietojaan.

Näiden aiheiden tärkeyden vuoksi niitä käsitellään erillisissä jaksossa.

⁹⁷ Ks. käyttötarkoituksen rajaamisesta annetun tietosuojatyöryhmän lausunnon 3/2013 (mainittu edellä alaviitteessä 9) III.2.3 ja III.2.5 jakso sekä liite 2 f historiantutkimuksen, tilastollisiin ja tieteellisiin tarkoituksiin tapahtuvan jatkokäsittelyn sekä suurten tietomassojen ja avoimen datan osalta; ks. myös tietosuojatyöryhmän avoimesta datasta antaman lausunnon 6/2013 (mainittu edellä alaviitteessä 88) sekä anonymisointitekniikoista antaman lausunnon 5/2014 asiaa koskevat osat.

⁹⁸ Ks. tästä asiasta LIBE-valiokunnan tarkistukset LIBE-valiokunnan lopullisessa mietinnössä ja etenkin johdanto-osan 38 kappaletta koskeva tarkistus 15, jossa yhdistetään peitenimillä suojaaminen ja rekisteröidyn oikeudet odotukset.

III.3.5. Tilivelvollisuus ja avoimuus

Ennen kun 7 artiklan f alakohtaan perustuva käsittelytoimi toteutetaan, rekisterinpitäjän tehtävänä on ensinnäkin arvioida, onko sillä oikeutettu intressi, onko käsittely tarpeen tämän oikeutetun intressin toteuttamiseksi ja syrjäyttävätkö rekisteröityjen intressit ja oikeudet tämän intressin kyseisessä tapauksessa.

Tässä mielessä 7 artiklan f alakohta perustuu tilivelvollisuusperiaatteeseen. Rekisterinpitäjän on suoritettava etukäteen perusteellinen ja tehokas testi, joka perustuu kunkin tapauksen tosiseikkoihin pikemmin kuin abstrakteihin olettamuksiin ja jossa otetaan huomioon myös rekisteröityjen kohtuulliset odotukset. On hyvä käytäntö dokumentoida soveltuvin osin tämän testin suorittaminen riittävän yksityiskohtaisesti ja avoimesti, jotta asianomaiset sidosryhmät, kuten rekisteröidyt, tietosuojaviranomaiset ja viime kädessä tuomioistuimet voivat – tarvittaessa – varmentaa, että testiä on sovellettu täysimääräisesti ja moitteettomasti.

Ensimmäiseksi rekisterinpitäjä määrittää oikeutetun intressin ja tekee tasapainotestin, mutta tämä ei välttämättä ole viimeinen ja lopullinen arviointi: jos tavoiteltu intressi todellisuudessa ei ole se, jonka rekisterinpitäjä on ilmoittanut, tai jos rekisterinpitäjä ei ole määritellyt intressiä riittävän tarkasti, tasapaino on arvioitava uudelleen todellisen intressin perusteella, jonka määrittää joko tietosuojaviranomainen tai tuomioistuin.⁹⁹ Kuten muidenkin keskeisten tietosuojanäkökohtien, kuten rekisterinpitäjän tai tarkoituksen määrittelyn¹⁰⁰, kohdalla, se, millä on merkitystä, ovat rekisterinpitäjän väittämien takana olevat tosiasiat.

Tilivelvollisuuden käsite liittyy läheisesti avoimuuden käsitteeseen. Jotta rekisteröidyt voivat käyttää oikeuksiaan ja jotta mahdollistetaan laajemmin sidosryhmien harjoittama julkinen valvonta, tietosuojatyöryhmä suosittaa, että rekisterinpitäjät selittävät rekisteröidyille selvällä ja käyttäjäystävällisellä tavalla syyt, joiden vuoksi ne katsovat, etteivät rekisteröityjen intressit tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäytä niiden intressejä, sekä kertovat myös takeista, joita ne ovat toteuttaneet henkilötietojen suojaamiseksi, mukaan lukien tarvittaessa oikeus kieltää tietojen käsittely.¹⁰¹

Tässä suhteessa tietosuojatyöryhmä korostaa, että kuluttajansuojalainsäädäntö ja etenkin kuluttajia sopimattomilta kaupallisilta menettelyiltä suojaavat lait ovat myös erittäin tärkeitä tässä yhteydessä.

Jos rekisterinpitäjä piilottaa tärkeitä tietojen odottamatonta jatkokäyttöä koskevia tietoja sopimuksen pienellä painettuun tekstiin upotettuihin juridisiin termeihin, tämä saattaa olla vastoin kohtuuttomia sopimusehtoja koskevia kuluttajansuojasääntöjä (mukaan lukien ”yllättävien ehtojen” kieltö), eikä se täytä myöskään 7 artiklan a alakohdan vaatimusta pätevästä ja tietoisesta suostumuksesta tai 7 artiklan f alakohdan vaatimuksia, jotka koskevat

⁹⁹ Esimerkiksi kantelun tai 14 artiklan mukaisen käsittelyn vastustamisen jälkeen.

¹⁰⁰ Ks. alaviitteessä 9 mainitut lausunnot.

¹⁰¹ Kuten käyttötarkoituksen rajaamista koskevan tietosuojatyöryhmän lausunnon 3/2013 (mainittu edellä alaviitteessä 9) sivulla 46 selitetään, profiloinnin ja automatisoidun päätöksenteon tapauksessa rekisteröidyille/kuluttajille olisi avoimuuden takaamiseksi annettava pääsy heidän ”profiileihinsa” samoin kuin päätöksenteon logiikkaan (algoritmiin), jonka mukaan profiili on muodostettu. Toisin sanoen: organisaatioiden olisi julkistettava käyttämänsä päätöksentekoperusteet. Tämä on keskeinen tae, joka on entistäkin tärkeämpi suurten tietomassojen maailmassa. Se, soveltaako organisaatio tällaista avoimuutta, on erittäin merkityksellinen tekijä, joka on otettava huomioon myös tasapainotestissä.

rekisteröidyn kohtuullisia odotuksia ja yleisesti hyväksyttävää intressien tasapainoa. Se herättäisi luonnollisesti myös kysymyksiä 6 artiklan noudattamisesta asianmukaisen ja lainmukaisen henkilötietojen käsittelyn tarpeen osalta.

Esimerkiksi ”ilmaisten” verkkopalvelujen, kuten hakupalvelujen, sähköpostin, sosiaalisen median, tiedostotallennuspalvelujen tai muiden verkko- tai mobiilisovellusten, käyttäjät eivät monissa tapauksissa ole täysin tietoisia siitä, missä määrin heidän toimintaansa kirjataan ja analysoidaan arvon tuottamiseksi palveluntarjoajalle, eivätkä he siksi huolestu tähän liittyvistä riskeistä.

Rekisteröityjen vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi näissä tilanteissa ensimmäinen välttämätön – mutta ei kuitenkaan sinänsä läheskään riittävä – edellytys¹⁰² on ilmoittaa selvästi, että palvelut eivät ole ilmaisia, vaan kuluttajat maksavat niistä henkilötiedoillaan. Tietojen käytön ehdot ja sille asetetut takeet on myös kaikissa tapauksissa ilmoitettava selvästi, jotta varmistetaan 7 artiklan a alakohdassa tarkoitetun suostumuksen pätevyys tai 7 artiklan f alakohdan mukainen myönteinen etujen tasapaino.

III.3.6. Oikeus vastustaa käsittelyä ja pidemmälle menevät oikeudet

a) Direktiivin 14 artiklan mukainen oikeus vastustaa käsittelyä

Direktiivin 7 artiklan e ja f alakohta ovat erityisiä siinä mielessä, että vaikka ne perustuvat asiaan liittyvien intressien ja oikeuksien objektiiviseen arviointiin, niissä mahdollistetaan myös rekisteröidyn itsemääräämisoikeuden vaikuttaminen asiaan vastustamisoikeuden avulla¹⁰³: ainakin näiden kahden perusteen osalta direktiivin 14 artiklan a alakohdassa säädetään, että (”paitsi milloin kansallisessa lainsäädännössä toisin säädetään”) rekisteröity voi ”millä hetkellä tahansa vastustaa itseään koskevien tietojen käsittelyä tilanteeseensa liittyvien huomattavan tärkeiden ja perusteltujen syiden vuoksi”. Siinä lisätään, että jos vastustus on perusteltua, rekisteröidyn tietojen käsittely on lopetettava.

Periaatteessa nykyisen lainsäädännön mukaan rekisteröidyn on näin ollen osoitettava hänellä olevan ”huomattavan tärkeitä ja perusteltuja” etuja pysäyttääkseen henkilötietojensa käsittelyn (14 artiklan a alakohta), paitsi suoramarkkinointitoimien yhteydessä, joissa vastustusta ei tarvitse perustella (14 artiklan b alakohta).

Tätä ei tulisi pitää ristiriitaisena 7 artiklan f alakohdan tasapainotestin kanssa, joka tehdään ennakkolta: näin pikemmin täydennetään tasapainotestiä siinä mielessä, että mikäli käsittely sallitaan kyseessä olevien eri oikeuksien ja intressien kohtuullisen ja objektiivisen arvioinnin perusteella, rekisteröidyllä on yhä *lisämahdollisuus* vastustaa käsittelyä hänen henkilökohtaiseen tilanteeseensa liittyvien syiden perusteella. Tämän jälkeen on suoritettava

¹⁰² Muista mahdollisista takeista jatkuvasti yleistyvissä tilanteissa, joissa kuluttajat maksavat henkilötiedoillaan, ks. III.3.6 jakso etenkin sivuilla 47–48, väliotsikot ”Tietosuojaystävälliset vaihtoehdot ’ilmaisille’ verkkopalveluille” ja ”Tietojen siirrettävyys, ’midata’ ja tähän liittyvät seikat”.

¹⁰³ Vastustusoikeutta ei pidä sekoittaa 7 artiklan a alakohdan mukaiseen suostumukseen. Kyseisen alakohdan mukaan rekisterinpitäjä ei saa käsitellä tietoja ennen tällaisen suostumuksen saamista. Direktiivin 7 artiklan f alakohdan yhteydessä rekisterinpitäjä saa käsitellä tietoja tietyin edellytyksin ja takein, mikäli rekisteröity ei ole vastustanut sitä. Tässä mielessä vastustusoikeutta voidaan pikemmin pitää erityisenä käsittelyn kieltämisen muotona. Ks. lähemmin suostumuksen määritelmästä annettu tietosuojatyöryhmän lausunto 15/2011 (mainittu alaviitteessä 2).

uusi arviointi, jossa otetaan huomioon rekisteröidyn toimittamat erityiset näkökohdat. Tietosuojaviranomaisen tai tuomioistuinten on periaatteessa voitava varmentaa myös tämä uusi arviointi.

b) Vastustuksen jälkeen: käsittelyn kieltämisen rooli lisätakeena

Tietosuojatyöryhmä korostaa, että vaikka 14 artiklan a alakohdan vastustusoikeus edellyttää rekisteröidyltä perusteluja, mikään ei estä rekisterinpitäjää tarjoamasta laajempaa mahdollisuutta käsittelyn kieltämiseen, joka ei edellytä, että rekisteröity esittää lisänäyttöä (pakottavan tai muunlaisen) oikeutetun intressin olemassaolosta. Tällaisen ehdottoman oikeuden ei tarvitsisi perustua rekisteröidyn henkilökohtaiseen tilanteeseen.

Varsinkin rajatapauksissa, joissa tasapainoa on vaikea määrittää, hyvin suunniteltu ja toimiva mekanismi käsittelyn kieltämiseksi voisi olla tärkeä tekijä rekisteröityjen oikeuksien ja intressien takaamiseksi, vaikka sillä ei välttämättä annettaisikaan rekisteröidyille kaikkia seikkoja, jotka täyttäisivät 7 artiklan a alakohdan pätevää suostumusta koskevan ehdon.

Tätä varten tarvitaan eriytettyä lähestymistapaa, jossa erotetaan toisistaan tapaukset, joissa tarvitaan 7 artiklan a alakohdan mukaista suostumusta tietojenkäsittelylle, ja tapaukset, joissa toimiva mahdollisuus kieltää käsittely (yhdistettynä mahdollisesti muihin lisätoimenpiteisiin) saattaa osaltaan auttaa suojelemaan rekisteröityjä 7 artiklan f alakohdan nojalla.

Mitä laajemmin kieltämismekanismi on sovellettavissa ja mitä helpompi sitä on käyttää, sitä enemmän se kallistaa tasapainoa siihen suuntaan, että käsittelylle löytyy oikeudellinen peruste 7 artiklan f alakohdasta.

Esimerkki: suoramarkkinointia koskevan lähestymistavan kehitys

Sen havainnollistamiseksi, miten erotetaan toisistaan tapaukset, joissa edellytetään 7 artiklan a alakohdan mukaista suostumusta, ja tapaukset, joissa käsittelyn kieltämistä voitaisiin käyttää takeena 7 artiklan f alakohdan mukaisesti, on hyödyllistä käyttää esimerkkinä suoramarkkinointia, jota varten direktiivin 14 artiklan b alakohdassa on perinteisesti ollut erityinen käsittelyn kieltämistä koskeva säännös. Tekniikan uuden kehityksen huomioon ottamiseksi tätä säännöstä on myöhemmin täydennetty erityissäännöksillä sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivissä.¹⁰⁴

Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 13 artiklan mukaan tiettyjen – yksityisyyteen enemmän puuttuvien – suoramarkkinointitoimien (kuten sähköpostimarkkinoinnin ja automaattisten soittolaitteiden) tapauksessa suostumus vaaditaan lähtökohtaisesti. Poikkeuksena tästä ovat olemassa olevat asiakassuhteet, joissa rekisterinpitäjä mainostaa omia ”samanlaisia” tuotteitaan tai palveluitaan ja joissa riittää, että tarjotaan (ehdoton) mahdollisuus kieltää tietojen käyttö ilman, että tätä tarvitsee perustella.

Tekniikka on kehittynyt, ja tämä on edellyttänyt vastaavien, suhteellisten yksinkertaisten ja samaa logiikkaa noudattavien ratkaisujen kehittämistä uusia markkinointikäytäntöjä varten.

¹⁰⁴ Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 13 artiklan osalta ks. myös käyttötarkoituksen rajaamisesta annetun tietosuojatyöryhmän lausunnon 3/2013 (mainittu edellä alaviitteessä 9) III.2.4 jakso.

Ensinnäkin tapa, jolla markkinointiaineisto toimitetaan, on kehittynyt: yksinkertaisten sähköpostilaatikoihin saapuvien sähköpostiviestien sijasta kohdennettuja käyttötottumuksiin perustuvia mainoksia ponnahtaa esiin myös älypuhelinien ja tietokoneiden näytöillä. Lähitulevaisuudessa mainontaa saatetaan myös upottaa älykkäisiin esineisiin, jotka ovat yhteydessä esineiden internetiin.

Toiseksi, mainokset ovat muuttumassa yhä tarkemmin kohdennetuiksi: sen sijaan, että ne perustuisivat yksinkertaisesti asiakasprofiileihin, kuluttajien toimintaa seurataan ja tallennetaan yhä enemmän sekä verkossa että sen ulkopuolella ja sitä analysoidaan kehittyneempien automatisoitujen menetelmien avulla.¹⁰⁵

Tämän kehityksen tuloksena tasapainotestin tavoite on muuttunut: kysymys ei enää ole kaupallisesta sananvapaudesta, vaan ensi sijassa yritysten taloudellisista intresseistä saada tietoa asiakkaistaan paikantamalla ja seuraamalla heidän toimintaansa verkossa ja sen ulkopuolella, ja nämä olisi tasapainotettava suhteessa kyseisten henkilöiden yksityisyyttä ja henkilötietojen suojaa koskeviin (perus)oikeuksiin ja heidän intressiinsä olla joutumatta perusteettoman seurannan kohteiksi.

Tämä siirtymä vallitsevissa liiketoimintamalleissa ja henkilötietojen arvon nousu yritysten omaisuutena selittää äskettäisen vaatimuksen suostumuksesta tässä yhteydessä sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan ja 13 artiklan nojalla.

On siis olemassa erilaisia erityisiä sääntöjä markkinointimuodon mukaan, kuten seuraavat:

- direktiivin 14 artiklan b alakohdan mukainen ehdoton oikeus vastustaa suoramarkkinointia (joka on suunniteltu perinteistä postimarkkinointia ja vastaavanlaisten tuotteiden markkinointia varten); 7 artiklan f alakohtaa voitaisiin tässä tapauksessa käyttää oikeudellisena perusteena
- sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 13 artiklan mukainen vaatimus suostumuksesta automatisoituja soittojärjestelmiä, faksia, tekstiviestejä ja sähköpostia käyttävään markkinointiin (tietyin poikkeuksin)¹⁰⁶ ja tietosuojadirektiivin 7 artiklan a alakohdan tosiasiallinen soveltaminen
- sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan (ja tietosuojadirektiivin 7 artiklan a alakohdan) mukainen vaatimus, jonka mukaan käyttötottumuksia seuraava mainonta, joka perustuu evästeiden kaltaisiin, käyttäjän päätelaitteelle tietoja tallentaviin seurantatekniikkoihin, edellyttää suostumusta¹⁰⁷.

Vaikka sovellettavat oikeudelliset perusteet ovat selvät sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan ja 13 artiklan osalta, ne eivät kata kaikkia markkinoinnin muotoja, ja olisi toivottavaa saada aikaan ohjeita siitä, mitkä tilanteet edellyttävät 7 artiklan a alakohdan mukaista suostumusta ja mitä tilanteita varten on saavutettava 7 artiklan f alakohdan mukainen tasapaino, mukaan lukien mahdollisuus kieltää tietojenkäsittely.

¹⁰⁵ Ks. käyttötarkoituksen rajaamisesta annetun tietosuojatyöryhmän lausunnon (mainittu edellä alaviitteessä 9) III.2.5 jakso ja liite 2 (suuret tietomassat ja avoin data).

¹⁰⁶ Ks. myös sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 13 artiklan 3 kohta, jossa jäsenvaltioiden annetaan valita muilla tavoin suoritettavalle suoramarkkinoinnille annettavan suostumuksen tai sen kieltämisen välillä.

¹⁰⁷ Tämän säännöksen soveltamisesta ks. tietosuojatyöryhmän lausunto 2/2010 käyttötottumuksia seuraavasta internetmainonnasta (WP 171).

Tässä yhteydessä on hyödyllistä palauttaa mieliin tietosuojatyöryhmän käyttötarkoituksen rajaamisesta antama lausunto, jossa todetaan nimenomaisesti, että kun organisaatio haluaa erityisesti analysoida tai ennustaa yksittäisten asiakkaiden henkilökohtaisia mieltymyksiä, käyttäytymistä ja asenteita, joita myöhemmin käytetään kyseisiä asiakkaita koskevien toimenpiteiden tai päätösten perusteina, olisi lähes aina vaadittava vapaaehtoista, yksilöityä, tietoista ja yksiselitteistä suostumusta, jota ilman tietojen jatkokäyttöä ei voida pitää sääntöjenmukaisena. Tärkeää on, että tällainen suostumus olisi vaadittava esimerkiksi suoramarkkinointitarkoituksiin suoritettavaa seuranta- ja profilointia, käyttötottumuksia seuraavaa mainontaa, tietojen välittämistä, paikkaan perustuvaa mainontaa tai seurantaan perustuvia digitaalisia markkinatutkimuksia varten.¹⁰⁸

Tietosuojaystävälliset vaihtoehdot ”ilmaisille” verkkopalveluille

Tilanteissa, joissa ”ilmaisia” verkkopalveluja tilaavat asiakkaat itse asiassa ”maksavat” näistä palveluista sallimalla henkilötietojensa käytön, tasapainon myönteinen arviointi – tai arviointi, jonka mukaan kuluttajalla on aito valinnanvapaus ja hän on siksi antanut 7 artiklan a alakohdan mukaisen pätevän suostumuksen – olisi todennäköisempi, jos rekisterinpitäjä tarjoaisi palveluistaan myös vaihtoehdoisen version, joissa ”henkilötietoja” ei käytetä markkinointitarkoituksiin.

Jos tällaisia vaihtoehtoisia palveluja ei ole saatavilla, on vaikeampi väittää, että pelkällä ilmaisten palvelujen käytöllä on annettu pätevä (vapaaehtoinen) 7 artiklan a alakohdan mukainen suostumus tai että 7 artiklan f alakohdan mukainen intressien tasapaino olisi kallistettava rekisterinpitäjän hyväksi.

Edellä esitetyt näkökohdat korostavat sitä merkitystä, joka lisätakeilla, kuten toimivalla käsittelyn kieltämismekanismilla, voi olla väliaikaisen tasapainon muuttamisessa. Samalla ne myös viittaavat siihen, että joissain tapauksissa 7 artiklan f alakohtaa ei voida käyttää tietojenkäsittelyn perusteena, vaan rekisterinpitäjien on varmistettava 7 artiklan a alakohdan mukainen pätevä suostumus – tai täytettävä joitain muita direktiivin ehtoja – jotta käsittely voidaan suorittaa.

Tietojen siirrettävyys, ”midata” ja tähän liittyvät seikat

Niiden lisätakeiden joukossa, jotka saattavat kääntää tasapainon johonkin suuntaan, olisi kiinnitettävä erityistä huomiota tietojen siirrettävyyteen ja siihen liittyviin toimenpiteisiin, joiden merkitys saattaa kasvaa verkkoympäristössä. Tietosuojatyöryhmä muistuttaa, että lausunnossaan käyttötarkoituksen rajaamisesta se korosti, että monissa tilanteissa takeet, kuten rekisteröityjen/asiakkaiden mahdollisuus käyttää tietojaan suoraan siirrettävässä, käyttäjätasavälisessä ja koneellisesti luettavassa muodossa voi lisätä heidän vaikutusmahdollisuuksiaan ja oikaista suurten yritysten ja rekisteröityjen/asiakkaiden välisen taloudellisen epätasapainon. Tämä antaisi myös yksityishenkilöille mahdollisuuden ”saada osansa” suurten tietomassojen luomasta vauraudesta ja kannustaisi kehittäjiä tarjoamaan lisätoimintoja ja -sovelluksia käyttäjille.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Ks. lausunnon (mainittu edellä alaviitteessä 9) liite 2 (suuret tietomassat ja avoin data).

¹⁰⁹ Ks. esimerkiksi Yhdistyneen kuningaskunnan ”midata”-aloitteen kaltaiset aloitteet, joiden peruseräaatteena on, että tiedot olisi palautettava kuluttajille. Midata on vapaaehtoinen ohjelma, jonka tarkoituksena on ajan mittaan lisätä kuluttajien mahdollisuuksia saada henkilötietojaan siirrettävässä sähköisessä muodossa. Keskeisenä ajatuksena on, että myös kuluttajien olisi voitava hyötyä suurista tietomassoista käyttämällä omia

Käyttökelpoiset mekanismit, joilla rekisteröidyt voivat käyttää, muuttaa, poistaa, siirtää tai muutoin käsitellä (tai antaa kolmansien osapuolien käsitellä) edelleen omia tietojaan, lisäävät rekisteröityjen vaikutusmahdollisuuksia ja antavat heille mahdollisuuden hyötyä enemmän digitaalipalveluista. Lisäksi näin voidaan edistää kilpailua markkinoilla, kun asiakkaat voivat helpommin vaihtaa palveluntarjoajaa (esimerkiksi verkkopankkipalveluita tai energiatoimittajia älykkäiden verkkojen toimintaympäristössä). Tämä voi myös edistää sitä, että kolmannet osapuolet, jotka voivat pyynnöstä ja asiakkaiden suostumuksen perusteella käyttää asiakkaiden tietoja, kehittävät uusia lisäarvoa tuottavia palveluja. Tästä näkökulmasta tietojen siirrettävyys on näin ollen hyvä asia paitsi tietosuojan myös kilpailun ja kuluttajansuojan kannalta.¹¹⁰

IV. Loppuhuomautukset

Tässä lausunnossa tietosuojatyöryhmä on analysoinut direktiivin 7 artiklassa vahvistettuja tietojen käsittelyn laillisuutta koskevia periaatteita. Direktiivin 7 artiklan f alakohdan nykyisen oikeuskehysten mukaista käytännön tulkintaa ja soveltamista koskevien ohjeiden lisäksi siinä pyritään antamaan toimintapoliittisia suosituksia poliittisten päättäjien avuksi näiden pohiessa muutoksia nykyiseen tietosuoja koskevaan oikeuskehukseen. Ennen näiden suositusten lähempää esittelyä seuraavassa tehdään yhteenveto tärkeimmistä 7 artiklan tulkintaa koskevista havainnoista.

IV.1. Päätelmät

Yhteenveto direktiivin 7 artiklasta

Direktiivin 7 artiklassa säädetään, että henkilötietoja voidaan käsitellä ainoastaan, jos vähintään yksi kyseisessä artiklassa luetelluista oikeudellisista perusteista täyttyy.

Ensimmäisessä perusteessa, 7 artiklan a alakohdassa, keskitytään rekisteröidyn suostumukseen lainmukaisuuden perusteena. Muut perusteet sitä vastoin mahdollistavat tietojenkäsittelyn – tiettyjä takeita edellyttäen – tilanteissa, joissa tietojenkäsittely on tiettyssä asiayhteydessä suostumuksesta riippumatta asianmukaista ja tarpeen tietyn oikeutetun intressin toteuttamiseksi.

Artiklan b, c, d ja e alakohdassa kussakin määritellään erityinen asiayhteys, jossa henkilötietojen käsittelyä voidaan pitää lainmukaisena. Kuhunkin näistä eri asiayhteyksistä sovellettaviin ehtoihin on kiinnitettävä suurta huomiota, sillä ne määrittävät lainmukaisuuden eri perusteiden soveltamisalan. Tarkemmin sanottuna perusteet ”käsittely on tarpeen täytäntöön panemiseksi”, ”laillisen velvoitteen noudattamiseksi”, ”rekisteröidyn elintärkeän edun suojaamiseksi” ja ”yleistä etua koskevan tehtävän tai julkisen vallan käyttämiseen

tietojaan, joiden perusteella he voivat tehdä parempia valintoja. Ks. myös ”Green button” -aloitteet, joiden avulla kuluttajat voivat tutustua omaa energiankäyttöään koskeviin tietoihin. Lisätietoja Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Ranskassa toteutettavista aloitteista on verkkosivustoilla <http://www.midatalab.org.uk/> ja <http://mesinfos.fing.org/>.

¹¹⁰ Oikeudesta tietojen siirtämiseen ks. asetusehdotuksen 18 artikla.

liittyvän tehtävän suorittamiseksi” sisältävät erilaisia vaatimuksia, mitä on käsitelty III.2 jaksossa.

Artiklan f alakohdassa viitataan yleisemmin rekisterinpitäjän (minkä tahansa) oikeutetun intressin toteuttamiseen (missä tahansa asiayhteydessä). Tämän yleisen säännöksen ehdoksi on kuitenkin asetettu, että suoritetaan täydentävä tasapainotesti, jossa rekisterinpitäjän – tai tiedot saavan sivullisen tai sivullisten – oikeutetut intressit punnitaan rekisteröityjen intressejä ja perusoikeuksia vastaan.

7 artiklan f alakohdan rooli

Direktiivin 7 artiklan f alakohdasta ei tulisi pitää oikeudellisena perusteena, jota voidaan käyttää vain säästeliäästi ”viimeisenä keinona” puutteiden paikkaamiseksi harvinaisissa ja ennakoimattomissa tilanteissa tai viimeisenä mahdollisuutena, jos mitään muista perusteista ei voida soveltaa. Sitä ei myöskään tulisi pitää parhaana vaihtoehtona eikä sen käyttöä pitäisi laajentaa kohtuuttomasti vain siksi, että sitä pidetään vähemmän rajoittavana kuin muita perusteita. Se on pikemminkin yhtä pätevä kuin muutkin perusteet henkilötietojen käsittelyn oikeuttamiseksi.

Direktiivin 7 artiklan f alakohdan asianmukainen käyttö oikeissa olosuhteissa ja riittävän takein saattaa osaltaan ehkäistä muiden oikeudellisten perusteiden virheellistä ja liiallista käyttöä. Direktiivin 7 artiklan f alakohdan mukaisen tasapainon asianmukainen arviointi, usein tietojenkäsittelyn kieltämismahdollisuuden kanssa, saattaa toisissa tapauksissa olla pätevä vaihtoehto esimerkiksi ”suostumusta” tai ”sopimuksen täytäntöönpanoa” koskevien perusteiden epäasianmukaiselle käytölle. Näin nähtynä 7 artiklan f alakohdasta tarjotaan täydentäviä takeita verrattuna muihin ennalta määritettyihin perusteisiin. Tästä syystä sitä ei saisi pitää ”heikoimpana lenkinä” tai avoimena ovena kaikkien sellaisten tietojenkäsittelytoimien oikeuttamiseksi, jotka eivät kuulu minkään muun oikeudellisen perusteen piiriin.

Rekisterinpitäjän oikeutetut intressit / rekisteröidyn intressit tai perusoikeudet

”Intressi” on se laajempi panos, joka rekisterinpitäjällä saattaa olla käsittelyssä, tai se hyöty, jonka rekisterinpitäjä – tai yhteiskunta – voi saada käsittelystä. Se voi olla pakottava, yksinkertainen tai kiistanalaisempi. Tilanteet, joihin 7 artiklan f alakohdassa viitataan, saattavat näin ollen vaihdella perusoikeuksien käyttämisestä tai tärkeiden henkilökohtaisten tai yhteiskunnallisten etujen suojelemisesta vähemmän selviin ja jopa ongelmallisiin asiayhteyksiin.

Jotta intressiä voidaan pitää ”oikeutettuna” ja 7 artiklan f alakohdan nojalla merkityksellisenä, sen on oltava lainmukainen eli sopusoinnussa EU:n ja kansallisen lainsäädännön kanssa. Sen on oltava ilmaistu riittävän selvästi ja riittävän konkreettinen, jotta sen tasapainoa suhteessa rekisteröidyn intresseihin ja perusoikeuksiin voidaan arvioida. Sen on myös edustettava todellista ja välitöntä intressiä – eli se ei saa olla spekulatiivinen.

Se, että rekisterinpitäjällä tai kolmannella osapuolella, jolle tiedot luovutetaan, on tällainen oikeutettu intressi, ei merkitse välttämättä sitä, että ne voivat käyttää 7 artiklan f alakohdasta käsittelyn oikeudellisena perusteena. Tämän jälkeen tehtävän tasapainotestin tuloksesta riippuu, voidaanko 7 artiklan f alakohdasta käyttää perusteena. Henkilötietojen käsittelyn on myös oltava tarpeen rekisterinpitäjän tai – tietojen luovuttamisen tapauksessa – tiedot saavan

sivullisen ”oikeutetun intressin toteuttamiseksi”. Tästä syystä olisi aina mieluummin käytettävä samaa tarkoitusta palvelevia, mutta yksityisyyteen vähemmän puuttuvia keinoja.

Rekisteröityjen ”intressien” käsite on määritelty vielä laajemmin, koska niiden ei tarvitse olla ”oikeutettuja”. Jos rekisterinpitäjä tai kolmas osapuoli voi pyrkiä toteuttamaan intressejään, mikäli ne eivät ole perusteettomia, myös rekisteröidyllä olisi oltava oikeus siihen, että hänen kaikenlaiset intressinsä otetaan huomioon ja punnitaan suhteessa rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen intresseihin, edellyttäen, että ne ovat merkityksellisiä ja kuuluvat direktiivin soveltamisalaan.

Tasapainotestin soveltaminen

Tulkittessaan 7 artiklan f alakohdan soveltamisalaa tietosuojatyöryhmä pyrkii noudattamaan tasapainoista lähestymistapaa, jolla taataan rekisterinpitäjille tarvittava joustavuus tilanteissa, joissa rekisteröityihin ei kohdistu kohtuuttomia vaikutuksia, ja annetaan samalla rekisteröidyille riittävä oikeusvarmuus ja takeet siitä, että tätä avointa säännöstä ei käytetä väärin.

Tasapainotestin suorittamiseksi on ensiksi tärkeää pohtia yhtäältä oikeutettujen intressien luonnetta ja lähdettä sekä käsittelyn tarpeellisuutta näiden intressien toteuttamiseksi ja toisaalta rekisteröityihin kohdistuvaa vaikutusta. Ensimmäisessä arvioinnissa olisi otettava huomioon ne toimenpiteet, joita rekisterinpitäjä suunnittelee toteuttavansa noudattaakseen direktiiviä, kuten avoimuus tai kerättävien tietojen määrän rajoittaminen.

Kun molemmat puolet on analysoitu ja niitä on punnittu toisiaan vastaan, voidaan määrittää väliaikainen ”tasapaino”: on mahdollista tehdä alustava päätelmä siitä, menevätkö rekisterinpitäjän oikeutetut intressit rekisteröityjen oikeuksien ja intressien edelle. Voi kuitenkin olla tapauksia, joissa tasapainotestin tulos on epäselvä ja on epävarmaa, onko rekisterinpitäjän (tai kolmannen osapuolen) oikeutettu intressi ensisijainen ja voidaanko 7 artiklan f alakohta käyttää käsittelyn perusteena.

Tästä syystä on tärkeää, että tasapainotestissä suoritetaan lisäarviointia. Tässä vaiheessa rekisterinpitäjä voi pohtia, onko mahdollista toteuttaa lisätoimenpiteitä, jotka menevät direktiivin muiden horisontaalisten säännösten noudattamista pidemmälle, rekisteröityjen suojelun edistämiseksi. Yksi tällainen lisätoimenpide voisi olla esimerkiksi asettaa saataville helppokäyttöinen mekanismi, jolla rekisteröidyt voivat ehdottomasti kieltää tietojensa käsittelyn.

Tasapainotestiä suoritettaessa huomioon otettavat keskeiset tekijät

Edellä esitetyn perusteella hyödyllisiä tekijöitä, jotka on otettava huomioon tasapainotestiä suoritettaessa, ovat muun muassa seuraavat:

- oikeutettujen intressien luonne ja lähde, kuten:
 - onko tietojen käsittely tarpeen jonkin perusoikeuden toteutumiseksi tai
 - onko se muutoin yleisen edun mukaista tai asianomaisen yhteisön sosiaalisesti, kulttuurisesti tai oikeudellisesti/sääntelyllisesti tunnustama
- vaikutus rekisteröityihin, kuten:

- tietojen luonne, kuten liittykö käsittelyyn tietoja, joita voidaan pitää arkaluonteisina, vai onko ne saatu yleisesti saatavilla olevista lähteistä
 - tietojen käsittelytapa, kuten se, onko tiedot julkistettu tai asetettu muulla tavoin suuren henkilökunnan saataville vai käsitelläänkö suuria määriä henkilötietoja tai yhdistelläänkö niitä muihin tietoihin (esimerkiksi profiloinnin yhteydessä kaupallisiin, lainvalvonta- tai muihin tarkoituksiin)
 - etenkin tietojen käyttöä ja luovutusta asianomaisessa yhteydessä koskevat rekisteröidyn kohtuulliset odotukset
 - rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn asema, mukaan lukien rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän valtasapaino, tai se, onko rekisteröity lapsi tai kuuluuko hän muuten johonkin haavoittuvampaan väestöryhmään
- lisätakeet rekisteröityihin kohdistuvien kohtuuttomien vaikutusten estämiseksi, kuten:
 - tietojen minimointi (esimerkiksi kerättävien tietojen määrän tiukka rajoittaminen tai tietojen poistaminen välittömästi käytön jälkeen)
 - tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla varmistetaan, että tietoja ei voida käyttää henkilöitä koskeviin päätöksiin tai muihin toimiin (”toiminnallinen eriyttäminen”)
 - anonymisointitekniikoiden laaja käyttö, tietojen yhdistäminen, yksityisyyden suojaa parantavat tekniikat, sisäänrakennettu yksityisyydensuoja, yksityisyyden suoja ja tietosuojaa koskevat vaikutustenarvioinnit
 - avoimuuden lisääminen, yleinen ja ehdoton oikeus kieltää tietojen käsittely, tietojen siirrettävyys ja sekä näihin liittyvät toimenpiteet rekisteröityjen määräysvallan laajentamiseksi.

Tilivelvollisuus, avoimuus, oikeus vastustaa käsittelyä ja pidemmälle menevät oikeudet

Näiden takeiden – ja tasapainon kokonaisarvioinnin – yhteydessä kolmella seikalla on usein erittäin tärkeä rooli 7 artiklan f alakohdan yhteydessä, ja tästä syystä ne edellyttävät erityistä huomiota:

- mahdollinen lisätoimenpiteiden tarve avoimuuden ja tilivelvollisuuden lisäämiseksi
- rekisteröidyn oikeus vastustaa tietojenkäsittelyä ja sen jälkeen mahdollisuus kieltää käsittely tarvitsematta esittää mitään perusteluja
- rekisteröityjen määräysvallan laajentaminen: tietojen siirrettävyys sekä käyttökelpoiset mekanismit, joilla rekisteröity voi käyttää, muuttaa, poistaa, siirtää tai muutoin käsitellä (tai antaa kolmansien osapuolien käsitellä) edelleen omia tietojaan.

IV. 2. Suositukset

Direktiivin 7 artiklan f alakohdan nykyinen sanamuoto on avoin. Tämä joustava sanamuoto jättää runsaasti tulkinnanvaraa ja on joskus – kuten kokemukset ovat osoittaneet – johtanut ennakoitavuuden ja oikeusvarmuuden puutteeseen. Oikeassa yhteydessä käytettynä ja oikeita perusteita soveltaen, kuten tässä lausunnossa on esitetty, 7 artiklan f alakohdalla on kuitenkin keskeinen rooli tietojenkäsittelyä oikeuttavana oikeudellisena perusteena.

Tästä syystä tietosuojatyöryhmä kannattaa asetusehdotuksen 6 artiklan tämänhetkistä lähestymistapaa, jossa intressien tasapaino säilytetään erillisenä oikeudellisenä perusteena. Lisäohjeet olisivat kuitenkin tervetulleita, jotta taataan tasapainotestin asianmukainen soveltaminen.

Mahdollisuus ja keinot pidemmälle menevään täsmentämiseen

Oleellinen edellytys olisi, että säännös säilyy riittävän joustavana ja että siinä otetaan huomioon sekä rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn näkökulmat sekä asianomaisten tilanteiden dynaaminen luonne. Tästä syystä tietosuojatyöryhmä katsoo, että ei ole viisasta säätää – ehdotetussa asetuksessa tai delegoiduissa säädöksissä – yksityiskohtaisia ja tyhjentäviä luetteloja sellaisista tilanteista, joissa jokin intressi katsottaisiin tosiasiallisesti oikeutetuksi. Tietosuojatyöryhmä vastustaa myös sellaisten tapausten määrittämistä, joissa jonkin osapuolen intressi tai oikeus *lähtökohtaisesti* tai *oletusarvoisesti* syrjäyttäisi toisen osapuolen intressin tai oikeuden vain tällaisen intressin tai oikeuden luonteen vuoksi tai siksi, että on toteutettu tiettyjä suojatoimia esimerkiksi suojaamalla tiedot vain peitenimillä. Tämä saattaisi olla sekä harhaanjohtavaa että tarpeettoman määräävää.

Sen sijaan että tehtäisiin lopullisia päätöksiä eri oikeuksien ja intressien ansioista, tietosuojatyöryhmä korostaa *tasapainotestin ratkaisevaa roolia* 7 artiklan f alakohdan arvioinnissa. On tarpeen säilyttää testin joustavuus, mutta sen suoritustapaa on tehostettava käytännössä ja sen on mahdollistettava nykyistä tehokkaampi noudattaminen. Näin ollen rekisterinpitäjien *tilivelvollisuutta* koskevaa velvoitetta olisi *tehostettava* niin, että rekisterinpitäjän velvollisuutena on *osoittaa*, että rekisteröidyn intressit ja oikeudet eivät syrjäytä sen omaa intressiä.

Ohjeistus ja tilivelvollisuus

Tämän saavuttamiseksi tietosuojatyöryhmä suosittaa, että ehdotetussa asetuksessa annetaan ohjeistusta seuraavalla tavalla.

- 1) Olisi hyödyllistä määritellä ja esittää jossain johdanto-osan kappaleessa ohjeellinen luettelo keskeisistä tekijöistä, jotka on otettava huomioon tasapainotestiä sovellettaessa, kuten oikeutetun intressin luonne ja lähde, vaikutus rekisteröityihin sekä rekisterinpitäjän mahdollisesti toteuttamat lisätakeet käsittelyn rekisteröidyille mahdollisesti aiheuttamien kohtuuttomien vaikutusten estämiseksi. Tällaisia takeita voivat olla muun muassa
 - tietojen toiminnallinen eriyttäminen, anonymisointitekniikkojen asianmukainen käyttö, salaus ja muut tekniset ja organisatoriset toimenpiteet rekisteröityihin kohdistuvien mahdollisten riskien rajoittamiseksi
 - toimenpiteet avoimuuden ja rekisteröityjen valintamahdollisuuksien lisäämiseksi, kuten tarvittaessa mahdollisuus kieltää ehdottomasti tietojen käsittely maksutta ja helpokäyttöisellä ja tehokkaalla tavalla.
- 2) Tietosuojatyöryhmä kannattaa myös sitä, että asetusehdotuksessa selvennetään edelleen, miten rekisterinpitäjä voi *osoittaa*¹¹¹ tilivelvollisuuden parantamisen.

¹¹¹ Tällaisen osoittamisen laajuus on pidettävä kohtuullisena, ja siinä on keskityttävä tulokseen pikemmin kuin hallintoprosessiin.

Niiden edellytysten muutos, joilla rekisteröidyt voivat käyttää vastustusoikeuttaan, kuten asetusehdotuksen 19 artiklassa säädetään, on jo merkittävä tilivelvollisuuden osatekijä. Jos rekisteröity vastustaa tietojensa käsittelyä 7 artiklan f alakohdan nojalla, asetusehdotuksen mukaan rekisterinpitäjän tehtävänä on osoittaa, että sen intressi menee etusijalle. Tietosuojatyöryhmä kannattaa painokkaasti tätä todistustaakan kääntämistä, koska se edistää osaltaan tilivelvollisuutta koskevan velvoitteen tehostamista.

Ellei rekisterinpitäjä onnistu osoittamaan rekisteröidylle kulloisessakin tapauksessa, että sen intressi on ensisijainen, tällä saattaa olla laajempia vaikutuksia myös koko tietojenkäsittelyyn eikä vain käsittelyä vastustaneeseen rekisteröityyn. Tämän tuloksena rekisterinpitäjä voi kyseenalaistaa tai päättää järjestää uudelleen tietojenkäsittelyn, kun tämä on tarpeen paitsi kyseisen rekisteröidyn myös kaikkien muiden mahdollisesti samanlaisessa tilanteessa olevien rekisteröityjen intressin vuoksi.¹¹²

Tämä vaatimus on tarpeellinen, mutta ei riittävä. Suojelun varmistamiseksi alusta lähtien sekä käännetyn todistustaakan kiertämisen estämiseksi¹¹³ on tärkeää, että toimenpiteitä toteutetaan *ennen* käsittelyn aloittamista eikä vasta sen jälkeisissä ”vastustusmenettelyissä”.

Tästä syystä ehdotetaan, että minkä tahansa käsittelytoiminnan ensimmäisessä vaiheessa rekisterinpitäjän on suoritettava useita toimenpiteitä. Kaksi ensimmäistä toimenpidettä voitaisiin luetella ehdotetun asetuksen johdanto-osan kappaleessa ja kolmas erityisessä säännöksessä:

- Suoritetaan arviointi¹¹⁴, johon olisi sisällyttävät tässä lausunnossa käsitellyt ja liitteessä 1 tiivistetyt eri analyysivaiheet. Rekisterinpitäjän olisi määritettävä

¹¹² Todistustaakan kääntämisen lisäksi tietosuojatyöryhmä kannattaa myös sitä, että ehdotetun asetuksen mukaan vastustamisen ei enää tarvitsisi perustua ”[rekisteröidyn tilanteeseen] liittyviin huomattavan tärkeisiin ja perusteltuihin syihin”. Asetusehdotuksen mukaan viittaus mihin tahansa (ei välttämättä ”pakottaviin”) rekisteröidyn henkilökohtaiseen tilanteeseen liittyviin perusteltuihin syihin riittäisi. Eräs toinen vaihtoehto, jota ehdotettiin LIBE-valiokunnan lopullisessa mietinnössä, on poistaa myös vaatimus siitä, että vastustamisen olisi liityttävä rekisteröidyn henkilökohtaiseen tilanteeseen. Tietosuojatyöryhmä kannattaa tätä lähestymistapaa siinä mielessä, että sen mukaan rekisteröidyt voisivat hyödyntää tarpeen mukaan jompaakumpaa tai molempia mahdollisuuksia eli vastustaa käsittelyä oman henkilökohtaisen tilanteensa perusteella tai laajemmista syistä, eikä heidän tässä jälkimmäisessä tapauksessa tarvitsisi esittää mitään erityisiä perusteluja. Ks. tähän liittyen 19 artiklan 1 kohtaa koskeva tarkistus 114 LIBE-valiokunnan lopullisessa mietinnössä.

¹¹³ Rekisterinpitäjillä voi esimerkiksi olla kiusaus välttää intressinsä ensisijaisuuden tapauskohtainen osoittaminen käyttämällä vakiomuotoisia perustelulomakkeita tai ne saattavat tehdä vastustusoikeuden käytöstä muulla tavoin hankalaa.

¹¹⁴ Tätä arviointia ei pidä sekoittaa kattavaan yksityisyyttä ja tietosuojaa koskevaan vaikutustustenarviointiin, kuten edellä alaviitteessä 84 todettiin. Tällä hetkellä unionin tasolla ei ole olemassa kattavia vaikutustustenarviointeja koskevia ohjeita, mutta joillain aloilla, varsinkin RFID-sovellusten ja älykkäiden mittausjärjestelmien alalla, on toteutettu joukko tervetulleita toimia sellaisen alakohtaisen metodologian/kehysten (ja/tai mallin) määrittämiseksi, jota voitaisiin soveltaa kaikkialla Euroopan unionissa. Ks. ”elinkeinoelämän ehdottama kehys RFID-sovellusten yksityisyyden suojaa ja tietosuojaa koskeville vaikutusten arvioinneille” ja komission älykkäitä verkkoja käsittelevän erityisryhmän alaisen asiantuntijaryhmän 2 kehittämä ”älykkäiden verkkojen ja älykkäiden mittausjärjestelmien tietosuojaa koskevan vaikutustustenarvioinnin laadintamalli”. Tietosuojatyöryhmä antoi useita lausuntoja näistä molemmista menetelmistä.

Lisäksi on toteutettu eräitä aloitteita tietosuojaa koskevien vaikutustustenarvioinnin yleisen metodologian määrittämiseksi, ja ”alakohtaiset” toimet voisivat hyödyntää niitä. Ks. esimerkiksi PIAF-hanke (A Privacy Impact Assessment Framework for data protection and privacy rights) verkko-osoitteessa <http://www.piafproject.eu/>

nimenomaisesti kyseessä oleva ensisijainen intressi tai intressit ja syy, jonka takia ne menevät rekisteröityjen intressien edelle. Tällainen ennakoarviointi ei saisi olla liian rasittava ja sen pitäisi olla *skaalautuva*: se voidaan rajoittaa vain keskeisiin perusteisiin, jos käsittelyn vaikutus rekisteröityihin on ensi näkemältä vähäinen, mutta se olisi suoritettava perusteellisemmin, jos tasapainoa on vaikea saada aikaan ja se edellyttää esimerkiksi useiden lisätakeiden hyväksymistä. Tarvittaessa – esimerkiksi kun käsittelyoperaatio muodostaa erityisiä riskejä rekisteröityjen oikeuksille ja vapauksille – olisi suoritettava kattavampi yksityisyyden suojaa ja tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi (asetusehdotuksen 33 artiklan mukaisesti), josta 7 artiklan f alakohdan mukainen arvio voisi muodostaa merkittävän osan.

- Suoritetun arvioinnin dokumentointi. Aivan kuten se, kuinka yksityiskohtaisesti arviointi on suoritettava, myös dokumentoinnin laajuuden olisi oltava *skaalautuva*. Siitä huolimatta kaikista paitsi aivan triviaaleimmista tapauksista olisi oltava saatavilla jotain perustavanlaatuista dokumentaatiota riippumatta siitä, millaiseksi käsittelyn henkilöön kohdistuva vaikutus on arvioitu. Juuri tällaisen dokumentaation perusteella rekisterinpitäjän arviointia voidaan arvioida edelleen ja se voidaan mahdollisesti kyseenalaistaa.
- Asetetaan avoimesti ja näkyvästi nämä tiedot rekisteröityjen ja muiden sidosryhmien saataville. Avoimuus olisi taattava sekä suhteessa rekisteröityihin että tietosuojaviranomaisiin ja tarvittaessa myös suhteessa suureen yleisöön. Rekisteröityjen osalta tietosuojatyöryhmä viittaa LIBE-valiokunnan mietintöluonnokseen¹¹⁵, jonka mukaan rekisterinpitäjän olisi ilmoitettava rekisteröidylle syyt, joiden vuoksi se katsoo, että rekisteröidyn intressit tai perusoikeudet ja -vapaudet eivät syrjäytä sen omia intressejä. Tällaiset tiedot olisi tietosuojatyöryhmän mielestä toimitettava rekisteröidyille yhdessä niiden tietojen kanssa, jotka rekisterinpitäjän on toimitettava nykyisen direktiivin 10 ja 11 artiklan (asetusehdotuksen 11 artiklan) nojalla. Tämä mahdollistaa sen, että rekisteröity voi toisessa vaiheessa vastustaa käsittelyä ja rekisterinpitäjän on tapauskohtaisesti esitettävä lisäperusteluita ensisijaisille intresseille. Lisäksi dokumentaatio, jonka perusteella rekisterinpitäjä on tehnyt arvionsa, olisi tarvittaessa pyynnöstä asetettava tietosuojaviranomaisten saataville mahdollista varmennusta ja täytäntöönpanoa varten.

Tietosuojatyöryhmä kannattaa sitä, että nämä kolme vaihetta sisällytetään nimenomaisesti ehdotettuun asetukseen edellä esitetyllä tavalla. Näin tunnustettaisiin oikeudellisten perusteiden erityisrooli oikeutuksen arvioinnissa ja selvennettäisiin tasapainotestin merkitystä tilivelvollisuutta koskevien toimien ja vaikutustenarviointien laajemmassa kontekstissa ehdotetussa uudessa oikeuskehityksessä.

Kansallisella tasolla annetuista ohjeista ks. esimerkiksi CNIL:n metodologia:
<http://www.cnil.fr/fileadmin/documents/en/CNIL-ManagingPrivacyRisks-Methodology.pdf>
sekä ICO:n yksityisyyden suojaa koskevien vaikutusten arvioinnin käsikirja verkko-osoitteessa
http://ico.org.uk/pia_handbook_html_v2/files/PIAhandbookV2.pdf

¹¹⁵ Mietintöluonnos ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (yleinen tietosuoja-asetus) (COM(2012)0011 – C7-0025/2012 – 2012/0011(COD)).

Tietosuojatyöryhmä pitää myös viisaana valtuuttaa Euroopan tietosuojaneuvosto antamaan tarvittaessa lisäohjeita tämän kehyksen perusteella. Tämä lähestymistapa mahdollistaisi sekä tekstin riittävän selkeyden että riittävän joustavuuden sen täytäntöönpanossa.

Liite 1. Pikaopas 7 artiklan f alakohdan tasapainotestin suorittamiseen

Vaihe 1: Arvioidaan, mitä oikeudellista perustetta voitaisiin mahdollisesti soveltaa 7 artiklan a–f alakohdan nojalla

Tietoja voidaan käsitellä vain, jos yhtä tai useampaa 7 artiklan kuudesta a–f alakohdassa olevasta perusteesta voidaan soveltaa (saman käsittelytoimen eri vaiheissa voidaan käyttää eri perusteita). Jos ensi näkemältä näyttää siltä, että 7 artiklan f alakohta saattaisi olla asianmukainen oikeudellinen peruste, siirrytään vaiheeseen 2.

Vinkkejä:

- Direktiivin 7 artiklan a alakohtaa sovelletaan vain, jos on saatu vapaaehtoinen, yksilöity, tietoinen ja yksiselitteinen suostumus; sitä, että henkilö ei ole vastustanut käsittelyä 14 artiklan mukaisesti, ei pidä sekoittaa 7 artiklan a alakohdan mukaiseen suostumukseen –helppoa mekanismia, jonka avulla käsittelyä voidaan vastustaa, voidaan kuitenkin pitää tärkeänä takeena 7 artiklan f alakohdan mukaisesti.
- Direktiivin 7 artiklan b alakohta kattaa tietojenkäsittelyn, joka on tarpeen sopimuksen täytäntöön panemiseksi; pelkästään se, että käsittely liittyy sopimukseen tai siitä on määrätty jossain sopimusehdoissa, ei välttämättä merkitse sitä, että tätä perustetta voidaan soveltaa. Tarvittaessa on harkittava vaihtoehtona 7 artiklan f alakohtaa.
- Direktiivin 7 artiklan c alakohta koskee vain selviä ja erityisiä EU:n tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvia laillisia velvoitteita; jos kyse on (esimerkiksi valvontavirastojen) esitovista ohjeista tai ulkomaiseen lainsäädäntöön perustuvasta laillisesta velvoitteesta, on harkittava vaihtoehtona 7 artiklan f alakohtaa.

Vaihe 2: Intressin määrittely ”oikeutetuksi” tai ”perusteettomaksi”

Jotta intressiä voidaan pitää oikeutettuna, sen on täytettävä kumulatiivisesti seuraavat ehdot:

- sen on oltava lainmukainen (eli sovellettavan EU:n ja kansallisen lainsäädännön mukainen)
- sen on oltava ilmaistu riittävän selvästi, jotta sen tasapainoa suhteessa rekisteröidyn intresseihin ja perusoikeuksiin voidaan arvioida (eli riittävän täsmällinen)
- sen on edustettava todellista ja välitöntä intressiä (eli se ei saa olla spekulatiivinen).

Vaihe 3: Sen määrittely, onko käsittely tarpeen tavoitellun intressin toteuttamiseksi

Tämän vaatimuksen täyttämiseksi pohditaan, onko olemassa muita, yksityisyyteen vähemmän puuttuvia keinoja saavuttaa käsittelyn määritetty tarkoitus ja toteuttaa rekisterinpitäjän oikeutettu intressi.

Vaihe 4: Väliaikaisen tasapainon määrittäminen arvioimalla, syrjäyttävätkö rekisteröityjen perusoikeudet tai -vapaudet rekisterinpitäjän intressin

- Pohditaan rekisterinpitäjän intressien luonnetta (perusoikeus, muun tyyppinen intressi, yleinen etu).
- Arvioidaan rekisterinpitäjän, kolmansien osapuolien tai laajemman yhteisön mahdollisesti kärsimä vahinko siinä tapauksessa, että tietoja ei käsitellä.
- Otetaan huomioon tietojen luonne (arkaluonteisuus tiukassa vai laajemmassa mielessä?).

- Pohditaan rekisteröidyn asemaa (alaikäinen, työntekijä jne.) ja rekisterinpitäjän asemaa (esimerkiksi onko yrityksellä määräävä markkina-asema).
- Otetaan huomioon tietojen käsittelytapa (laajamittainen käsittely, tiedonlouhinta, profilointi, luovuttaminen suurelle määrälle ihmisiä tai julkaisu).
- Määritellään ne rekisteröidyn perusoikeudet ja/tai intressit, joihin käsittely saattaa vaikuttaa.
- Pohditaan rekisteröityjen kohtuullisia odotuksia.
- Arvioidaan vaikutuksia rekisteröityyn ja verrataan niitä rekisterinpitäjän tietojenkäsittelystä odottamaan hyötyyn.

Vinkki: On otettava huomioon tosiasiallisen tietojenkäsittelyn vaikutus yksittäisiin henkilöihin – tätä ei saa pitää abstraktina tai hypoteettisena toimenpiteenä.

Vaihe 5: Lopullisen tasapainon määrittäminen ottamalla huomioon lisätakeet

Määritetään ja pannaan täytäntöön tarkkaavaisuus- ja huolellisuusvelvollisuudesta johtuvia lisätakeita, joita ovat muun muassa:

- tietojen minimointi (esimerkiksi kerättävien tietojen määrän tiukka rajoittaminen tai tietojen poistaminen välittömästi käytön jälkeen)
- tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla varmistetaan, että tietoja ei voida käyttää henkilöitä koskeviin päätöksiin tai muihin toimiin (”toiminnallinen eriyttäminen”)
- anonymisointitekniikoiden laaja käyttö, tietojen yhdistäminen, yksityisyyden suojaa parantavat tekniikat, sisäänrakennettu yksityisyydensuoja, yksityisyyden suoja ja tietosuojaa koskevat vaikutustenarvioinnit
- avoimuuden lisääminen, yleinen ja ehdoton oikeus kieltää tietojen käsittely, tietojen siirrettävyys ja sekä näihin liittyvät toimenpiteet rekisteröityjen määräysvallan laajentamiseksi.

Vinkki: Yksityisyyden suojaa parantavien tekniikoiden ja toimintatapojen käyttö voi kallistaa tasapainon rekisterinpitäjän hyväksi, ja sillä voidaan myös suojata henkilöiden yksityisyyttä.

Vaihe 6: Osoitetaan sääntöjen noudattaminen ja varmistetaan avoimuus

- Laaditaan suunnitelma vaiheista 1–5 käsittelyn oikeuttamiseksi ennen sen aloittamista.
- Tiedotetaan rekisteröidyille syistä, joiden vuoksi tasapainon uskotaan kallistuvan rekisterinpitäjän eduksi.
- Pidetään dokumentaatio tietosuojaviranomaisten saatavilla.

Vinkki: Tämä vaihe on *skaalautuva*: arvioinnin ja dokumentoinnin yksityiskohdat olisi mukautettava käsittelyn luonteeseen ja asiayhteyteen. Nämä toimenpiteet ovat laajempia, jos käsitellään suurta määrää monia henkilöitä koskevia tietoja tavalla, jolla voi olla huomattava vaikutus heihin. Kattava (asetusehdotuksen 33 artiklan mukainen) yksityisyyden suoja ja tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi on tarpeen vain, kun käsittelyoperaatio muodostaa erityisiä riskejä rekisteröityjen oikeuksille ja vapauksille. Näissä tapauksissa 7 artiklan f alakohdan mukainen arviointi voisi olla keskeinen osa tätä laajempaa vaikutustenarviointia.

Vaihe 7: Entä jos rekisteröity käyttää vastustusoikeuttaan?

- Kun takeena on vain ehdollinen oikeus kieltää tietojen käsittely (tätä edellytetään nimenomaisesti 14 artiklan a alakohdassa vähimmäistakeena: mikäli rekisteröity vastustaa käsittelyä, olisi varmistettava, että käytössä on asianmukainen ja käyttäjäystävällinen

mekanismi tasapainon arvioimiseksi uudelleen kyseisen henkilön osalta ja hänen tietojensa käsittelyn lopettamiseksi, mikäli uudelleenarviointi osoittaa, että hänen intressinsä ovat ensisijaisia.

– Kun lisätakeeksi on säädetty ehdoton oikeus kieltää tietojen käsittely (joko siksi, että sitä vaaditaan nimenomaisesti 14 artiklan b alakohdassa, tai siksi, että sitä pidetään muutoin tarpeellisena tai hyödyllisenä lisätakeena): mikäli rekisteröity vastustaa käsittelyä, olisi varmistettava, että tätä päätöstä kunnioitetaan ilman, että tarvitsee suorittaa mitään lisätoimia tai -arviointeja.

Liite 2. Käytännön esimerkkejä 7 artiklan f alakohdan mukaisen tasapainotestin soveltamisen havainnollistamiseksi

Tässä liitteessä esitetään esimerkkejä eräistä yleisimmistä asiayhteyksistä, joissa kysymys 7 artiklan f alakohdan mukaisesta oikeutetusta intressistä saattaa herätä. Useimmissa tapauksissa on liitetty yhteen kaksi tai useampia toisiinsa liittyviä esimerkkejä, joita on hyvä vertailla saman otsikon alla. Monet esimerkeistä perustuvat todellisiin tapauksiin tai eri jäsenvaltioiden tietosuojaviranomaisten käsittelemien todellisten tapausten piirteisiin. Joskus tosiseikkoja on kuitenkin muutettu jossain määrin, jotta voidaan havainnollistaa paremmin, miten tasapainotesti suoritetaan.

Esimerkkien tarkoituksena on havainnollistaa *ajatteluprosessia* – menetelmää, jota on käytettävä monia tekijöitä kattavan tasapainotestin suorittamiseksi. Toisin sanoen esimerkeillä *ei* ole tarkoitus esittää *lopullista ja varmaa* arviota kuvatuista tapauksista. Monissa tapauksissa tapauksen tosiseikkojen muuttaminen jollain tavalla (esimerkiksi jos rekisterinpitäjä toteuttaisi lisätakeita, kuten suorittaisi täydellisemmän anonymisoinnin, toteuttaisi parempia turvatoimia tai lisääisi avoimuutta ja rekisteröityjen aitoja valintamahdollisuuksia) saattaisi muuttaa tasapainotestin tulosta.¹¹⁶

Tämän olisi kannustettava rekisterinpitäjiä noudattamaan paremmin direktiivin horisontaalisia säännöksiä ja tarjoamaan tarvittaessa lisäsuojaa sisäänrakennetun yksityisyyden suojan ja tietosuojan perusteella. Mitä huolellisemmin rekisterinpitäjät yleisesti suojaavat henkilötiedot, sitä todennäköisemmin ne täyttävät tasapainotestin edellytykset.

Sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden käyttö¹¹⁷ myös tiedotusvälineissä ja taiteessa

Esimerkki 1: Kansalaisjärjestö julkaisee uudelleen parlamentin jäsenten kulut

Jokin viranomainen julkaisee – laillisen velvoitteen nojalla (7 artiklan c alakohta) parlamentin jäsenten kulut; avoimuutta puolustava kansalaisjärjestö puolestaan analysoi nämä tiedot ja julkaisee ne uudelleen paikkansapitävänä ja oikeasuhteisena, mutta informatiivisempana ja huomautuksin varustettuna versiona, mikä lisää entisestään avoimuutta ja tilivelvollisuutta.

Jos kansalaisjärjestö toteuttaa uudelleenjulkaisun ja kirjoittaa huomautukset paikkansapitävällä ja oikeasuhteisella tavalla, toteuttaa asianmukaiset takeet ja laajemminkin noudattaa kyseisten henkilöiden oikeuksia, sen pitäisi voida käyttää 7 artiklan f alakohtaa tietojenkäsittelyn oikeudellisenä perusteena. Oikeutetun intressin luonne (sananvapautta tai tiedonvälityksen vapautta koskeva perusoikeus), avoimuuteen ja tilivelvollisuuteen liittyvä yleinen etu sekä se seikka, että tiedot on jo julkaistu ja ne koskevat (suhteellisesti vähemmän

¹¹⁶ Direktiivin 7 artiklan f alakohdan asianmukainen soveltaminen saattaa nostaa esiin monitahoisia arviointikysymyksiä, ja arvioinnin ohjaamiseksi erityislainsäädännöllä, oikeuskäytännöllä, suuntaviivoilla sekä käytännesäännöillä ja muilla virallisilla tai vähemmän virallisilla normeilla voi olla tärkeä merkitys.

¹¹⁷ Sananvapaudesta ja tiedonvälityksen vapaudesta ks. lausunnon sivu 34. Direktiivin 9 artiklan mukaiset journalistisiin tarkoituksiin tapahtuvaa tietojenkäsittelyä koskevat merkitykselliset poikkeukset on myös otettava huomioon näitä esimerkkejä arvioitaessa.

arkaluonteisia) henkilötietoja, jotka liittyvät henkilöiden toimintaan näiden hoitaessa julkisia tehtäviä¹¹⁸, ovat kaikki käsittelyn lainmukaisuutta puoltavia tekijöitä. Se, että tietojen alkuperäinen julkaisu perustui lakisääteiseen velvoitteeseen ja henkilöt siten voivat odottaa, että heidän tietonsa julkaistaan, ovat myös seikkoja, jotka kallistavat arviointia myönteiseen suuntaan. Toisaalta henkilöihin kohdistuva vaikutus saattaa olla huomattava esimerkiksi sen vuoksi, että julkisessa valvonnassa saatetaan kyseenalaistaa joidenkin henkilöiden rehellisyys, ja tämä voi johtaa esimerkiksi vaalitappioon tai joissain tapauksissa rikostutkintaan vilpillisen toiminnan vuoksi. Yhdessä edellä mainitut tekijät kuitenkin osoittavat, että kokonaisuutena katsoen rekisterinpitäjän intressit (ja sen yleisön intressit, jolle tiedot julkistetaan) syrjäyttävät rekisteröityjen intressit.

Esimerkki 2: Kunnanvaltuuston jäsen nimittää tyttärensä erityisavustajakseen

Journalisti julkaisee paikallisessa verkkosanomalehdessä eräästä kunnanvaltuuston jäsenestä asiasisällöltään paikkansapitävän ja huolellisesti faktoitetun artikkelin, jossa paljastetaan, että tämä on osallistunut vain yhteen kunnanvaltuuston yhdestätoista viime kokouksesta ja ettei häntä todennäköisesti valita uudelleen äskettäisen skandaalin vuoksi, joka koski kunnanvaltuutetun 17-vuotiaan tyttären nimittämistä erityisavustajaksi.

Samanlainen analyysi kuin *esimerkissä 1* soveltuu tähänkin tapaukseen. Tosiseikkojen perusteella on kyseisen sanomalehden oikeutettujen intressien mukaista julkaista kyseiset tiedot. Vaikka kunnanvaltuutetusta on paljastettu henkilötietoja, tämän oikeus yksityisyyteen ei syrjäytä sananvapautta ja jutun julkaisemista sanomalehdessä koskevaa perusoikeutta. Tämä johtuu siitä, että julkisuuden henkilöiden yksityisyyttä koskevat oikeudet ovat suhteellisen rajalliset heidän julkisen toimintansa osalta, sekä sananvapauden erityisestä merkityksestä – varsinkin silloin, kun artikkelin julkaiseminen on yleisen edun mukaista.

Esimerkki 3: Ensimmäisenä näkyvät hakutulokset näyttävät edelleen tietoja vähäisestä rikkomuksesta

Sanomalehden verkkoarkisto sisältää vanhan artikkelin henkilöstä, joka ennen oli paikallinen kuuluisuus ja pikkukaupungin amatöörijalkapallojoukkueen kapteeni. Henkilö esitellään koko nimellään, ja artikkeli koskee hänen osallisuuttaan suhteellisen vähämerkityksistä rikkomusta koskevaan oikeudenkäyntiin (juopumus ja häiritsevä käytös). Henkilön rikosrekisteri on nyt puhdas, eikä siinä ole enää merkintöjä vanhasta rikkomuksesta, josta hän kärsi tuomionsa useita vuosia sitten. Eniten henkilöä häiritsee se, että kun hänen nimellään tekee haun internetin yleisillä hakukoneilla, ensimmäisten hakutulosten joukossa on linkki tähän vanhaan uutiseen. Hänen pyynnöstään huolimatta sanomalehti kieltäytyy toteuttamasta teknisiä toimenpiteitä, joilla rekisteröityä koskevan uutisen laajempaa saatavuutta rajoitettaisiin. Sanomalehti esimerkiksi kieltäytyy toteuttamasta teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä, joilla rajoitettaisiin – teknisten mahdollisuuksien rajoissa – pääsyä kyseisiin tietoihin, kun käytetään ulkoisia hakukoneita ja hakusanana henkilön nimeä.

¹¹⁸ Ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että jotkin kulutiedot saattavat paljastaa terveystietojen kaltaisia arkaluonteisempia tietoja. Tässä tapauksessa ne olisi poistettava tiedostosta, ennen kuin se julkaistaan ensimmäisen kerran. Hyvä käytäntö on soveltaa ”ennakoivaa lähestymistapaa” ja antaa henkilöille mahdollisuus tarkistaa tietonsa ennen niiden julkaisemista sekä tiedottaa heille selvästi julkaisumahdollisuuksista ja -menettelyistä.

Tämä on toinen tapaus, joka kuvaa sananvapauden ja yksityisyyden suojan välistä mahdollista ristiriitaa. Se osoittaa myös, että eräissä tapauksissa lisätakeilla – kuten sen varmistamisella, että ainakin direktiivin 14 artiklan a alakohdan mukaisen perustellun vastustamisen tapauksessa sanomalehden arkiston kyseiseen osaan ei enää pääse ulkoisilla hakukoneilla tai että tietojen esitysmuoto ei mahdollista hakua nimen perusteella – voi olla tärkeä asema määriteltäessä tarvittava tasapaino kyseisten kahden perusoikeuden välillä. Tämä ei rajoita muita toimenpiteitä, joita hakukoneet tai muut kolmannet osapuolet saattavat toteuttaa.¹¹⁹

Perinteinen suoramarkkinointi ja muut markkinoinnin tai mainonnan muodot

Esimerkki 4: Tietokonemyymälä mainostaa samanlaisia tuotteita asiakkailleen

Tietokonemyymälä saa asiakkailtaan näiden yhteystiedot tuotteiden myynnin yhteydessä ja käyttää niitä tavallisella postilla tapahtuvaan omien samanlaisten tuotteidensa markkinointiin. Liike myy tuotteita myös verkossa ja lähettää mainossähköposteja, kun sen varastoon tulee uusi tuotelinja. Asiakkaille kerrotaan selvästi heidän mahdollisuudestaan kieltää mainokset maksutta ja helposti heidän yhteystietojensa keräämisen yhteydessä ja joka kerran, kun heille lähetetään viesti, mikäli asiakas ei kieltänyt mainoksia alun perin.

Käsittelyn avoimuus, se tosiseikka, että asiakas voi liikkeen asiakkaana kohtuudella odottaa saavansa tarjouksia samanlaisista tuotteista, sekä se, että hänellä on oikeus kieltää mainokset, auttaa vahvistamaan käsittelyn lainmukaisuutta ja takaamaan yksilöiden oikeudet. Kun tarkastellaan toista vaakakuppia, henkilöiden yksityisyyttä koskevaan oikeuteen ei näyttäisi kohdistuvan kohtuuttomia vaikutuksia (tässä esimerkissä oletetaan, että tietokonemyymälä ei luo monitahoisia profiileja asiakkaistaan näiden selaushistoriatietojen yksityiskohtaisen analyysin avulla).

Esimerkki 5: Verkkoapteekki harjoittaa laajamittaista profilointia

Verkkoapteekin markkinointi perustuu asiakkaiden ostamiin lääkkeisiin ja tuotteisiin, reseptiä edellyttävät tuotteet mukaan lukien. Se analysoi nämä tiedot – yhdessä asiakkaiden demografisten, esimerkiksi ikää ja sukupuolta koskevien tietojen kanssa – luodakseen yksittäisistä asiakkaista ”terveys- ja hyvinvointiprofiilin”. Tässä käytetään myös selaushistoriatietoja, joita kerätään paitsi asiakkaiden ostamista tuotteista myös muista tuotteista ja tiedoista, joita he ovat selanneet apteekin verkkosivustolla. Asiakasprofiilit sisältävät tietoja tai ennusteita, jotka viittaavat siihen, että tietty asiakas on raskaana, kärsii tietystä kroonisesta sairaudesta tai olisi kiinnostunut ostamaan lisäravinteita, aurinkovoidetta tai muita ihonhoitotuotteita tiettyinä aikoina vuodessa. Verkkoapteekin analyytikot käyttävät näitä tietoja tarjotakseen käsikaupassa olevia lääkkeitä, terveyttä edistäviä aineita ja muita tuotteita tietyille henkilöille sähköpostitse. Tässä tapauksessa apteekki ei voi tukeutua oikeutettuihin intresseihinsä, kun se luo asiakasprofiileita ja käyttää niitä markkinoinnissa. Kuvattuun profilointiin liittyy useita ongelmia. Tiedot ovat erittäin arkaluonteisia ja voivat paljastaa paljon sellaisia asioita, joiden monet henkilöt odottavat pysyvän yksityisasioina.¹²⁰ Profiloinnin laajuus ja toteutustapa (selaustietojen käyttö, ennustavat algoritmit) viittaavat

¹¹⁹ Ks. myös asia C-131/12, Google Spain v. Agencia Española de Protección de Datos, joka on parhaillaan Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltävänä.

¹²⁰ Tietosuojalainsäädännössä asetettujen rajoitusten lisäksi reseptiä edellyttävien tuotteiden mainostaminen on myös tiukasti säännelty EU:ssa, ja myös käsikauppalääkkeiden mainostamisella on joitain rajoituksia. Lisäksi on myös otettava huomioon erityisiä tietoryhmiä (kuten terveydellisiä tietoja) koskevat 8 artiklan vaatimukset.

myös laajaan yksityisyyteen puuttumiseen. Direktiivin 7 artiklan a alakohtaan ja 8 artiklan 2 kohdan a alakohtaan perustuvaa suostumusta (kun asiaan liittyy arkaluonteisia tietoja) voitaisiin kuitenkin tarvittaessa harkita vaihtoehtona.

Ei-toivotut kaupalliset viestit, mukaan lukien poliittiset kampanjat tai varojen keruu hyväntekeväisyyteen

Esimerkki 6: Kunnallisvaaliehdokas hyödyntää vaaliluetteloa kohdennetusti

Kunnallisvaaleissa ehdolla oleva ehdokas käyttää vaaliluetteloa¹²¹ lähettääkseen lähestyviä vaaleja koskevaa kampanjaansa esittelevän kirjeen kaikille vaalipiirinsä potentiaalisille äänestäjille. Ehdokas käyttää vaaliluettelosta saatuja tietoja vain kirjeen lähettämiseen eikä säilytä tietoja kampanjan päätyttyä.

Tällainen vaaliluettelon käyttö kuuluu henkilöiden kohtuullisten odotusten piiriin, kun se tapahtuu ennen vaaleja: rekisterinpitäjän intressi on selvä ja oikeutettu. Tietojen rajoitettu ja keskitetty käyttö auttaa myös kallistamaan tasapainon rekisterinpitäjän oikeutetun intressin puolelle. Tällaista vaaliluettelojen käyttöä voidaan yleisen edun näkökulmasta säännellä myös kansallisen tason lainsäädännöllä, jossa säädetään vaaliluettelon käyttöön liittyvistä erityisistä säännöistä, rajoituksista ja takeista. Jos näin on, käsittelyn lainmukaisuus edellyttää myös näiden erityisten sääntöjen noudattamista.

Esimerkki 7: Voittoa tavoittelematon elin kerää tietoja kohdentamistarkoituksiin

Inhimilliselle ja yhteiskunnalliselle kehitykselle omistautunut filosofinen järjestö päättää järjestää varainkeruutoimia jäsentensä profiilin perusteella. Tätä varten se kerää tietoja sosiaalisen median verkkosivuilta käyttäen tätä varten kehitettyä ohjelmaa, joka on kohdennettu henkilöihin, jotka ovat ”tykänneet” järjestön verkkosivusta tai ”jakaneet” järjestön sillä julkaisemia viestejä, katsoneet säännöllisesti tiettyjä kohteita tai twiittaneet edelleen järjestön viestejä. Tämän jälkeen se lähettää viestejä ja uutiskirjeitä jäsenilleen näiden profiilin mukaan. Esimerkiksi ikääntyneet koiranomistajat, jotka ovat ”tykänneet” eläinten turvakoteja koskevista artikkeleista, saavat erilaisia varainkeruupyynnöksiä kuin perheet, joissa on pieniä lapsia; myös eri etnisiin ryhmiin kuuluvat ihmiset saavat erilaisia viestejä.

Se seikka, että järjestö käsittelee erityisiä tietoryhmiä (filosofisia vakaumuksia), edellyttää 8 artiklan noudattamista, mikä ehto näyttää täyttyneen, koska käsittely tapahtuu järjestön lainmukaisen toiminnan puitteissa. Tämä ei kuitenkaan tässä tapauksessa ole riittävä ehto: tietojen käsittelytapa menee henkilöiden kohtuullisia odotuksia pidemmälle. Kerättyjen tietojen määrä, keräämistä koskevan avoimuuden puute ja alun perin yhteen tarkoitukseen julkaistujen tietojen uudelleenkäyttö eri tarkoitukseen tukevat päätelmää, jonka mukaan 7 artiklan f alakohtaa ei tässä tapauksessa voida käyttää perusteena. Näin ollen käsittelyä ei pitäisi sallia, ellei siinä voida käyttää jotain muuta perustetta, kuten 7 artiklan a alakohdan mukaista henkilöiden antamaa suostumusta.

¹²¹ Oletetaan, että esimerkin jäsenvaltiossa vaaliluettelo on lain mukaan laadittava.

Oikeusvaateiden täytäntöönpano, mukaan lukien velanperintä tuomioistuinten ulkopuolisilla menettelyillä

Esimerkki 8: Korjaustyön laatua koskeva riita

Asiakas riitauttaa keittiönsä korjaustyön laadun ja kieltäytyy maksamasta työstä täyttä hintaa. Rakennusliike siirtää merkitykselliset ja oikeasuhteiset tiedot asianajajalleen, jotta tämä voi muistuttaa asiakasta maksusta ja neuvotella hänen kanssaan sovitteluratkaisun, jos asiakas kieltäytyy edelleen maksamasta.

Tässä tapauksessa rakennusliikkeen ensimmäiset toimet, joissa se käytti rekisteröidyn perustietoja (eli nimeä, osoitetta, sopimuksen viitenumeroa) muistutuksen lähettämiseksi rekisteröidylle (suoraan tai, kuten tässä tapauksessa, asianajajansa kautta), saattavat yhä kuulua sellaisen käsittelyn piiriin, joka on tarpeen sopimuksen täytäntöön panemiseksi (7 artiklan b alakohta). Lisätoimia¹²², kuten velanperintätoimiston palkkaamista, olisi kuitenkin arvioitava 7 artiklan f alakohdan perusteella, kun otetaan huomioon muun muassa niiden yksityisyyden puuttumisen laajuus ja vaikutus rekisteröityyn, kuten seuraavassa esimerkissä osoitetaan.

Esimerkki 9: Asiakas katoaa luotolla ostettuine autoineen

Asiakas jättää maksamatta luotolla ostamansa kalliin urheiluauton osamaksut ja ”katoaa”. Autokauppias ottaa yhteyttä kolmantena osapuolena olevaan perintätoimistoon. Perintätoimisto suorittaa yksityisyyteen puuttuvan ”lainvalvontatyylisen” tutkinnan, jossa käytetään muun muassa salassa tapahtuvaa videovalvontaa ja puhelinkuuntelua.

Vaikka autokauppiaan ja perintätoimiston intressit ovat oikeutettuja, tasapaino ei kallistu niiden hyväksi, koska tietojen keräämiseksi käytetyt menetelmät ovat yksityisyyttä loukkaavia ja jotkin niistä on nimenomaisesti kielletty lainsäädännössä (puhelinkuuntelu). Arvioinnin tulos olisi erilainen, jos autokauppias tai perintätoimisto esimerkiksi vain suorittaisivat rajoitettuja tarkastuksia, joilla vahvistetaan rekisteröidyn yhteystiedot tuomioistuinmenettelyn aloittamiseksi.

Petosten, palvelujen väärinkäytön ja rahanpesun ehkäiseminen

Esimerkki 10: Asiakkaiden tietojen varmennus ennen pankkitilin avaamista

Rahoituslaitos noudattaa kohtuullisia ja oikeasuhteisia menettelyjä – toimivaltaisen rahoitusvalvontaviranomaisen ei-sitovien ohjeiden perusteella – varmentaa kaikkien tilin avaamista pyytävien henkilöiden henkilöllisyyden. Se pitää kirjaa henkilön henkilöllisyyden varmentamiseen käytetyistä tiedoista.

Rekisterinpitäjän intressi on oikeutettu ja käsittelyssä käytetään vain tarpeellisia tietoja, joiden määrä on rajallinen (alan vakiokäytäntö, jota rekisteröidyt voivat kohtuudella odottaa ja jota toimivaltaiset viranomaiset suosittelvat). Asianmukaiset takeet rekisteröityihin kohdistuvien

¹²² Eri jäsenvaltioiden välillä on tällä hetkellä tiettyä vaihtelua sen suhteen, mitä toimenpiteitä pidetään tarpeellisina sopimuksen täytäntöön panemiseksi.

kohtuuttomien ja perusteettomien vaikutusten rajoittamiseksi ovat olemassa. Näin ollen rekisterinpitäjä voi käyttää perusteena 7 artiklan f alakohtaa. Vaihtoehtoisesti voitaisiin soveltaa 7 artiklan c alakohtaa, mikäli toteutettuja toimia vaaditaan nimenomaisesti sovellettavassa lainsäädännössä.

Esimerkki 11: Tietojenvaihto rahanpesun torjumiseksi

Rahoituslaitos ottaa toimivaltaiselta tietosuojaviranomaiselta saamiensa neuvojen perusteella käyttöön menettelyjä, jotka perustuvat erityisiin ja rajoitettuihin kriteereihin, vaihtaakseen tietoja rahanpesun torjuntaa koskevien sääntöjen epäilyistä väärinkäytöstä muiden samaan konserniin kuuluvien yritysten kanssa. Tietojen saatavuuden rajoitukset ja tietoturva ovat tiukat, eikä tietojen käyttö edelleen muihin tarkoituksiin on kielletty.

Edellä esitetyn kaltaisista syistä ja tapaukseen liittyvien seikkojen mukaan tietojenkäsittelyn perusteena voitaisiin käyttää 7 artiklan f alakohtaa. Vaihtoehtoisesti voitaisiin soveltaa 7 artiklan c alakohtaa, mikäli toteutettuja toimia vaaditaan nimenomaisesti sovellettavassa lainsäädännössä.

Esimerkki 12: Musta lista aggressiivisista huumeidenkäyttäjistä

Ryhmä sairaaloita luo yhteisen mustan listan huumeita etsivistä ”aggressiivisista” henkilöistä kieltääkseen näiltä pääsyn kaikkiin osallistuvien sairaaloiden lääketieteellisiin tiloihin.

Vaikka rekisterinpitäjien tilojen turvallisuutta koskeva intressi on oikeutettu, sitä on punnittava suhteessa yksityisyyttä koskevaan perusoikeuteen ja muihin pakottaviin tarpeisiin, kuten tarpeeseen olla sulkematta kyseisiä henkilöitä terveydenhuollon ulkopuolelle. Myös se tosiasia, että käsiteltävät tiedot ovat arkaluonteisia (esimerkiksi huumeriippuvuuteen liittyviä terveystietoja), tukee päätelmää, jonka mukaan käsittely tässä tapauksessa tuskin olisi hyväksyttävää 7 artiklan f alakohdan nojalla.¹²³ Käsittely saattaisi olla hyväksyttävää, jos sitä esimerkiksi säänneltäisiin lainsäädännöllä, jossa säädetään erityisistä takeista (tarkastukset, avoimuus, automatisoitujen päätösten estäminen), ja näin varmistettaisiin, että se ei johda henkilöiden syrjintään tai heidän perusoikeuksiensa loukkaamiseen¹²⁴. Jälkimmäisessä tapauksessa oikeudellisenä perusteena voitaisiin käyttää 7 artiklan c tai f alakohtaa sen mukaan, vaaditaanko tässä nimenomaisessa lainsäädännössä käsittelyä vai ainoastaan sallitaan se.

Työntekijöiden valvonta turvallisuussyistä tai hallinnointitarkoituksiin

Esimerkki 13: Lakimiesten työtunnit laskutustarkoituksiin ja bonusten laskentaa varten

Lakiasiantoinimiston lakimiesten tekemiä laskutettavia työtunteja käsitellään sekä laskutustarkoituksiin että vuotuisten bonusten määrittämiseksi. Järjestelmä on selitetty avoimesti työntekijöille, joilla on nimenomainen oikeus ilmaista olevansa eri mieltä sekä

¹²³ Lisäksi on myös otettava huomioon erityisiä tietoryhmiä (kuten terveydellisiä tietoja) koskevat 8 artiklan vaatimukset.

¹²⁴ Ks. 3. lokakuuta 2002 hyväksytty mustia listoja käsittelevä valmisteluasiakirja.

laskutusta että bonuksia koskevien päätelmien kanssa, jolloin niistä keskustellaan johdon kanssa.

Tietojenkäsittely näyttäisi olevan tarpeen rekisterinpitäjän oikeutettujen intressien toteuttamiseksi, eikä tarkoituksen saavuttamiseksi vaikuta olevan yksityisyyteen vähemmän puuttuvaa keinoa. Vaikutus työntekijöihin on myös rajallinen käytössä olevien takeiden ja menettelyjen ansiosta. Näin ollen 7 artiklan f alakohta voisi tässä tapauksessa olla asianmukainen oikeudellinen peruste. Voitaisiin myös väittää, että käsittely jompaankumpaan tai molempiin tarkoituksiin on myös tarpeen sopimuksen täytäntöön panemiseksi.

Esimerkki 14: Internetin käytön sähköinen seuranta¹²⁵

Työnantaja seuraa työntekijöiden internetin käyttöä työaikana tarkastaakseen, että nämä eivät käytä yrityksen tietotekniikkaa liiallisesti henkilökohtaisiin tarkoituksiin. Kerätyt tiedot sisältävät työntekijöiden tietokoneilla syntyneitä väliaikaisia tiedostoja ja evästeitä, joista näkyy, millä verkkosivustoilla he ovat käyneet ja millaisia latauksia he ovat tehneet työaikana. Tiedot käsitellään kuulematta etukäteen rekisteröityjä ja ammattiliittojen edustajia tai yrityksen työpaikkaneuvostoa. Asianomaisille henkilöille ei myöskään anneta riittävästi tietoa näistä käytännöistä.

Määränsä ja luonteensa vuoksi kerätyt tiedot muodostavat merkittävän puuttumisen työntekijöiden yksityiselämään. Oikeasuhtaisuutta koskevien kysymysten lisäksi käytäntöjä koskeva avoimuus, joka on läheisessä yhteydessä rekisteröityjen kohtuullisiin odotuksiin, on myös tärkeä huomioon otettava tekijä. Vaikka työnantajalla on oikeutettu intressi rajoittaa aikaa, jonka työntekijät käyttävät vierailuihin verkkosivuilla, jotka eivät suorasti liity heidän työhönsä, käytetyt menetelmät eivät läpäise 7 artiklan f alakohdan tasapainotestiä. Työnantajan olisi käytettävä vähemmän yksityisyyteen puuttuvia menetelmiä (esimerkiksi rajoittamalla pääsyä tietyille sivustoille), joista keskustellaan ja sovitaan parhaan käytännön mukaisesti työntekijöiden edustajien kanssa ja tiedotetaan työntekijöille avoimella tavalla.

Ilmiantojärjestelmät

Esimerkki 15: Ilmiantojärjestelmä ulkomaiseen lainsäädäntöön perustuvien laillisten velvoitteiden noudattamiseksi

Yhdysvaltalaisen konsernin EU:ssa toimiva sivutoimipiste perustaa rajoitetun ilmiantojärjestelmän, jonka tarkoituksena on ilmoittaa vakavista rikkomuksista kirjanpidon ja rahoituksen alalla. Konsernin yritykset noudattavat hyvän hallintotavan säännöstöä, joka edellyttää sisäisen valvonnan ja riskinhallinnan menettelyjen tehostamista. Kansainvälisen toimintansa vuoksi EU:n sivutoimipisteen on toimitettava luotettavia taloudellisia tietoja konsernin muille jäsenille Yhdysvalloissa. Järjestelmä on suunniteltu sekä Yhdysvaltojen lainsäädännön että EU:n kansallisten tietosuojaviranomaisten antamien ohjeiden mukaiseksi.

¹²⁵ Muutamat jäsenvaltiot katsovat, että tietty rajoitettu sähköinen seuranta saattaa olla ”tarpeen sopimuksen täytäntöön panemiseksi” ja voi siksi perustua 7 artiklan b alakohdan pikemmin kuin f alakohdan oikeudelliseen perusteeseen.

Yksi takeista on se, että työntekijöille annetaan koulutuksen avulla ja muilla keinoin selvät ohjeet siitä, missä tilanteissa järjestelmää olisi käytettävä. Työntekijöitä varoitetaan käyttämästä järjestelmää väärin – esimerkiksi esittämällä vääriä tai perusteettomia väitteitä muista työntekijöistä. Heille selitetään myös, että he voivat halutessaan käyttää järjestelmää nimettöminä, tai, jos he niin haluavat, he voivat käyttää sitä myös omalla nimellään. Jälkimmäisessä tapauksessa työntekijöille tiedotetaan tilanteista, joissa tiedot, joista heidät voidaan tunnistaa, toimitetaan takaisin heidän työnantajalleen tai välitetään edelleen muille virastoille.

Jos järjestelmä olisi perustettava EU:n tai jonkin EU:n jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, tietojenkäsittely voisi perustua 7 artiklan c alakohtaan. Ulkomaiseen lainsäädäntöön perustuvat lailliset velvoitteet eivät muodosta 7 artiklan c alakohdassa tarkoitettua laillista velvoitetta, ja tästä syystä tällainen velvoite ei voi oikeuttaa käsittelyä 7 artiklan c alakohdan nojalla. Käsittelyn perusteena voitaisiin kuitenkin käyttää esimerkiksi 7 artiklan f alakohtaa, jos on olemassa oikeutettu intressi taata rahoitusmarkkinoiden vakaus tai torjua korruptiota ja jos järjestelmä sisältää riittävät takeet EU:n asianomaisten sääntelyviranomaisten ohjeiden mukaisesti.

Esimerkki 16: Yrityksen sisäinen ilmiantojärjestelmä, jossa ei ole johdonmukaisia menettelyjä

Rahoituspalveluyritys päättää perustaa ilmiantojärjestelmän, koska se epäilee laajalle levinnyttä varastelua ja korruptiota työntekijöidensä keskuudessa ja haluaa rohkaista työntekijöitä ilmiantamaan toisensa. Säästääkseen rahaa yritys päättää perustaa järjestelmän yrityksen sisäisenä, ja sen henkilöstö koostuu henkilöstöosaston työntekijöistä. Kannustaakseen työntekijöitä käyttämään järjestelmää se tarjoaa ”ilman kysymyksiä” maksettavan rahapalkkion työntekijöille, joiden tekemä ilmianto johtaa sääntöjenvastaisen toiminnan paljastumiseen ja rahojen takaisinperintään.

Yrityksellä on oikeutettu intressi paljastaa ja estää varkauksia ja korruptiota. Sen ilmiantojärjestelmä on kuitenkin niin huonosti suunniteltu ja takeiltaan niin puutteellinen, että sekä työntekijöiden – varsinkin niiden työntekijöiden, jotka saattavat joutua vain taloudellisen voiton saamiseksi tehtyjen väärin ilmoitusten uhreiksi – intressit että heidän oikeutensa yksityisyyteen syrjäyttävät yrityksen intressit. Toinen ongelma on se, että järjestelmä toimii yrityksen sisäisenä eikä riippumattomana, sekä järjestelmän käyttöä koskevan koulutuksen ja ohjeistuksen puute.

Fyysinen turvallisuus, tietojärjestelmien ja verkon turvallisuus

Esimerkki 17: Biometrinen valvonta tutkimuslaboratoriossa

Tappavia viruksia tutkiva tieteellinen tutkimuslaboratorio käyttää biometrista kulkujärjestelmää, koska syntyisi suuri kansanterveysriski, jos nämä virukset pääsisivät tilojen ulkopuolelle. Järjestelmässä sovelletaan asianmukaisia takeita, kuten sitä, että biometriset tiedot tallennetaan henkilökohtaisille työntekijäkorteille eikä keskitettyyn järjestelmään.

Vaikka tiedot ovat arkaluonteisia laajassa merkityksessä, syy niiden käsittelyyn on yleisen edun mukainen. Tämä sekä se tosiseikka, että väärinkäytön riskiä pienennetään takeiden asianmukaisella käytöllä, tekevät 7 artiklan f alakohdasta sopivan perusteen käsittelylle.

Esimerkki 18: Piilokamerat tupakoivien vierailijoiden ja työntekijöiden tunnistamiseksi

Yritys käyttää piilokameroita tunnistukseen työntekijät ja vierailijat, jotka tupakoivat sellaisilla rakennuksen alueilla, joilla tupakointi on kielletty.

Vaikka rekisterinpitäjällä on oikeutettu intressi varmistaa tupakoinnin vastaisten sääntöjen noudattaminen, keinot tämän tavoitteen saavuttamiseksi eivät – yleisesti ottaen – ole oikeasuhteisia ja ne puuttuvat tarpeettoman laajasti yksityisyyteen. Käytettävissä on vähemmän yksityisyyteen puuttuvia ja avoimempia menetelmiä (kuten savuntunnistimet ja näkyvät kyltit). Näin ollen tietojenkäsittely ei ole 6 artiklan mukaista, jonka mukaan tiedot eivät saa olla ”liian laajoja” siihen tarkoitukseen, mihin ne on kerätty ja missä niitä myöhemmin käsitellään. Käsittely ei luultavasti läpäisisi myöskään 7 artiklan tasapainotestiä.

Tieteellinen tutkimus

Esimerkki 19: Tutkimus avioerojen ja vanhempien työttömyyden vaikutuksista lasten koulutuloksiin

Hallituksen hyväksymässä tutkimusohjelmassa, joka on saanut toimivaltaisen eettisen komitean luvan, tutkitaan avioerojen, vanhempien työttömyyden ja lasten koulutulosten välistä suhdetta. Vaikka kysymyksiä, joihin tutkimuksessa keskitytään, ei ole luokiteltu ”erityiseksi tietoryhmäksi”, monet perheet pitäisivät niitä hyvin henkilökohtaisina henkilötietoina. Tutkimuksen avulla voidaan kohdistaa erityistä opetustukea lapsille, jotka muutoin joutuisivat poissaolojen, huonojen koulutulosten, aikuisiän työttömyyden ja rikollisuuden kierteeseen. Kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä sallitaan nimenomaisesti henkilötietojen (elleivät ne kuulu erityisiin tietoryhmiin) käsittely tutkimustarkoituksiin, mikäli tutkimus on tarpeen tärkeiden yleisten etujen saavuttamiseksi ja sen suorittamiseen sovelletaan asianmukaisia takeita, joista säädetään tarkemmin täytäntöönpanosäädöksissä. Tämä oikeuskehys sisältää erityisiä vaatimuksia, mutta myös tilivelvollisuuskehysten, jonka avulla voidaan arvioida tutkimuksen sallittavuutta tapauskohtaisesti (jos se suoritetaan ilman asianomaisten henkilöiden suostumusta) ja soveltaa erityistoimenpiteitä rekisteröityjen suojelemiseksi.

Tutkija johtaa turvallista tutkimuslaitosta, jolle väestörekisteri, tuomioistuimet, työvoimatoimistot ja koulut toimittavat asianomaiset tiedot turvallisissa olosuhteissa. Tämän jälkeen tutkimuskeskus ”kätkee” henkilöiden henkilöllisyydet siten, että avioero-, työttömyys- ja koulutustiedot voidaan yhdistää toisiinsa, mutta henkilöiden henkilöllisyys – eli heidän nimensä ja osoitteensa – eivät paljastu. Kaikki alkuperäistiedot poistetaan peruuttamattomasti. Toiminnallisen eriyttämisen (eli sen, että tietoja käytetään vain tutkimustarkoituksiin) varmistamiseksi ja jälkikäteen tunnistamisen riskin pienentämiseksi toteutetaan myös muita toimia.

Tutkimuskeskuksen työntekijät saavat tiukan turvallisuuskoulutuksen ja ovat henkilökohtaisesti – mahdollisesti jopa rikosoikeudellisesti – vastuussa kaikista aiheuttamistaan tietoturvaloukkauksista. Teknisillä ja organisatorisilla toimenpiteillä varmistetaan esimerkiksi, että USB-muistitikkuja käyttävät työntekijät eivät voi viedä henkilötietoja laitoksen ulkopuolelle.

Tutkimuskeskuksella on oikeutettu intressi suorittaa tutkimus, joka on vahvasti yleisen edun mukainen. Tutkimus on myös työllisyys-, koulutus- ja muiden järjestelmään osallistuvien elinten oikeutettujen intressien mukainen, koska se auttaa niitä suunnittelemaan ja toimittamaan palveluja niitä eniten tarvitseville. Järjestelmän yksityisyyden suojaa koskevat näkökohdat on suunniteltu hyvin, ja käytettävien takeiden ansiosta tutkimuksen tietopohjan muodostavien lasten vanhempien intressit tai yksityisyyden suojaa koskevat oikeudet eivät syrjäytä tutkimuksen suorittamiseen osallistuvien organisaatioiden oikeutettuja intressejä.

Esimerkki 20: Tutkimus liikalihavuudesta

Yliopisto haluaa tutkia lasten lihavuuden tasoa useissa kaupungeissa ja maaseutuyhteisöissä. Vaikka sen on yleensä vaikea saada asiaa koskevia tietoja kouluista ja muista instituutioista, se onnistuu saamaan joitakin kymmeniä opettajia seuraamaan tietyn ajan liikalihavilta vaikuttavia luokkiensa oppilaita ja esittämään näille kysymyksiä muun muassa heidän ruokavaliostaan, liikuntamäärästään ja tietokonepelien pelaamisesta. Opettajat myös kirjaavat haastateltujen lasten nimet ja osoitteet, jotta näille voidaan lähettää lahjakortti, jolla voi ostaa verkosta musiikkia, palkkioksi tutkimukseen osallistumisesta. Tämän jälkeen tutkijat kokoavat lapsista tietokannan, jossa lihavuustaso korreloidaan liikunnan ja muiden tekijöiden kanssa. Paperikopiot täytetyistä haastattelulomakkeista – edelleen muodossa, joista kukin lapsi on tunnistettavissa – säilytetään yliopiston arkistossa määräämättömän ajan ilman tarpeellisia turvatoimia. Valokopioita kaikista kyselylomakkeista annetaan pyynnöstä kaikille kyseisen yliopiston tai sen eri puolilla maailmaa sijaitsevien kumppaniyliopistojen perus- tai jatkotutkintoa suorittaville opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneita käyttämään tutkimustietoja edelleen.

Vaikka yliopistolla on oikeutettu intressi tehdä tutkimustyötä, tutkimuksen suunnittelussa on useita seikkoja, joiden vuoksi lasten intressit ja yksityisyyttä koskevat oikeudet syrjäyttävät tämän intressin. Tutkimusmetodologian lisäksi, jonka tieteellinen tarkkuus on puutteellinen, ongelma johtuu erityisesti siitä, että tutkimuksen suunnittelussa ei ole sovellettu yksityisyyden suojaa vahvistavia toimintatapoja, sekä kerättyjen henkilötietojen laajasta saatavuudesta. Lasten tietoja ei missään vaiheessa koodata tai anonymisoida, eikä mitään muitakaan toimenpiteitä toteuteta tietosuojan tai toiminnallisen eriyttämisen varmistamiseksi. Samoin ei hankita pätevää 7 artiklan a alakohdan ja 8 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaista suostumusta, eikä ole selvää, onko lapsille tai heidän vanhemmilleen selitetty, mihin lasten henkilötietoja käytetään ja keiden kanssa ne jaetaan.

Ulkomaiseen lainsäädäntöön perustuva laillinen velvoite

Esimerkki 21: Kolmannen maan verolainsäädännön vaatimusten noudattaminen

EU:ssa toimivat pankit keräävät ja siirtävät joitakin niiden asiakkaiden tietoja, jotta asiakkaat voivat noudattaa kolmansien maiden verovelvoitteita. Tietojen kerääminen ja siirto on määritelty EU:n ja sen ulkopuolisen maan välisessä kansainvälisessä sopimuksessa sovituisissa ehdoissa ja takeissa ja tapahtuu niiden mukaisesti.

Vaikka ulkomaista velvoitetta ei sinänsä voida pitää 7 artiklan c alakohdan mukaisena käsittelyn oikeutettuna perusteena, se voi olla sellainen, jos velvoite perustuu kansainväliseen sopimukseen. Jälkimmäisessä tapauksessa käsittelyn voidaan katsoa olevan tarpeen kansainvälisellä sopimuksella sisäiseen oikeuskehykseen sisällytetyn laillisen velvoitteen noudattamiseksi. Jos tällaista sopimusta ei kuitenkaan ole tehty, tietojen keräämistä ja siirtoa on arvioitava 7 artiklan f alakohdan vaatimusten perusteella ja niitä voidaan pitää hyväksyttävänä vain, jos on asetettu riittävät, esimerkiksi toimivaltaisen tietosuojaviranomaisen hyväksymät takeet (ks. myös edellä *esimerkki 15*).

Esimerkki 22: Toisinajatteliijoita koskevien tietojen siirtäminen

EU:hun sijoittautunut yritys siirtää pyynnöstä jäsenvaltiossa asuvia ulkomaalaisia koskevia tietoja erään kolmannen maan sortohallinnolle, joka haluaa saada käyttöönsä toisinajatteliijoita koskevia tietoja (esimerkiksi tietoja heidän sähköpostiliikenteestään, sähköpostien sisällöstä, verkkoselaushistoriastaan tai sosiaalisessa mediassa lähetetyistä yksityisviesteistä).

Toisin kuin edellisessä esimerkissä, tässä tapauksessa ei ole olemassa kansainvälistä sopimusta, joka mahdollistaisi 7 artiklan c alakohdan käytön oikeudellisena perusteena. Sen lisäksi useat seikat puhuvat 7 artiklan f alakohdan käyttöä vastaan käsittelyn asianmukaisena perusteena. Vaikka rekisterinpitäjällä on taloudellinen intressi noudattaa ulkomaisen hallituksen pyyntöjä (muutoin kyseisen kolmannen maan hallitus saattaa kohdella sitä epäsuotuisammin kuin muita yrityksiä), tietojen siirtämisen lainmukaisuus ja oikeasuhtaisuus on erittäin kyseenalaista EU:n perusoikeuskehyksen nojalla. Sen potentiaalisesti valtavat vaikutukset kyseisiin henkilöihin (esimerkiksi syrjintä, vankeus tai kuolemanrangaistus) ovat myös seikkoja, jotka puoltavat vahvasti kyseisten henkilöiden intressien ja oikeuksien etusijaisuutta.

Julkisesti saatavilla olevien tietojen uudelleenkäyttö

Esimerkki 23: Poliitikkojen luokitus¹²⁶

Avoimuutta puolustava kansalaisjärjestö käyttää poliitikoista julkisesti saatavilla olevia tietoja (valinnan yhteydessä annettuja lupauksia ja todellisia äänestystietoja) luokitellakseen nämä sen mukaan, miten hyvin he ovat pitäneet lupauksensa.

¹²⁶ Vrt. myös esimerkkiin 7 edellä.

Vaikka vaikutus kyseisiin poliitikkoihin saattaa olla huomattava, se, että käsiteltävät tiedot ovat julkisia ja liittyvät poliitikkojen julkisiin tehtäviin ja että tarkoituksena on selvästi lisätä avoimuutta ja tilivelvollisuutta, kallistaa tasapainon rekisterinpitäjän eduksi¹²⁷.

Lapset ja muut haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt

Esimerkki 24: Teini-ikäisille tarkoitettu tiedotussivusto

Erään kansalaisjärjestön verkkosivusto, jolla tarjotaan teini-ikäisille muun muassa huumeidenkäyttöä, ei-toivottuja raskauksia ja alkoholin väärinkäyttöä koskevaa neuvontaa, kerää oman palvelimensa kautta tietoja sivustolla käyvistä vierailijoista. Tämän jälkeen se anonymisoi välittömästi nämä tiedot ja muuttaa ne yleisiksi tilastoiksi siitä, mitkä verkkosivuston osat ovat suosituimpia maan eri osissa asuvien vierailijoiden keskuudessa.

Direktiivin 7 artiklan f alakohtaa voitaisiin käyttää oikeudellisena perusteena myös haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden tietojen osalta, koska käsittely on yleisen edun mukaista ja käytössä on tiukat takeet (tiedot anonymisoidaan välittömästi ja niitä käytetään vain tilastojen laatimiseen), mikä auttaa kallistamaan tasapainon rekisterinpitäjän eduksi.

Sisäänrakennettuun yksityisyydensuojaan perustuvat ratkaisut lisätakeina

Esimerkki 25: Sovelluksen käyttäjien sekä muiden kuin käyttäjien matkapuhelinnumeroiden saatavuus: ”vertaa ja unohda”

Henkilöiden henkilötietojen käsittelyn avulla tarkastetaan, ovatko he jo aiemmin antaneet yksiselitteisen suostumuksen (eli ”vertaa ja unohda” -menettely takeena).

Sovelluskehittäjällä on oltava rekisteröityjen yksiselitteinen suostumus käsitellä näiden henkilötietoja. Tässä esimerkissä sovelluskehittäjä haluaa käyttää ja kerätä sovelluksen käyttäjien sähköisiä osoitekirjoja kokonaisuudessaan, mukaan lukien sellaisten henkilöiden matkapuhelinnumerot, jotka eivät käytä sovellusta. Näin tehdäkseen sen on ehkä ensin arvioitava, ovatko sovelluksen käyttäjien osoitekirjoissa olevien matkapuhelinnumeroiden haltijat antaneet yksiselitteisen suostumuksensa (7 artiklan a alakohdan mukaisesti) tietojensa käsittelylle.

Tätä rajallista alustavaa käsittelyä (eli lyhytaikaista sovelluksen käyttäjän koko osoitekirjan lukua) varten sovelluskehittäjä voi käyttää 7 artiklan f alakohtaa oikeudellisena perusteena, mikäli tietyt takeet ovat olemassa. Näihin takeisiin olisi kuuluttava teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että yritys käyttää tätä tietoihin pääsyä vain siihen, että se auttaa käyttäjää tunnistamaan, mitkä tämän osoitekirjassa olevat henkilöt ovat jo sovelluksen käyttäjiä ja siten jo aiemmin antaneet yksiselitteisen suostumuksensa yritykselle puhelinnumeroiden keräämisestä ja käsittelystä tähän tarkoitukseen. Muiden kuin käyttäjien matkapuhelinnumeroita saa kerätä ja käyttää vain tiukasti rajattuun tarkoitukseen eli sen

¹²⁷ Kuten *esimerkeissä 1 ja 2*, lähtöoletuksena on, että julkaistavat tiedot pitävät paikkansa ja julkaisu on oikeasuhteista – takeiden puute ja muut tekijät saattavat muuttaa etutasapainoa tapauksen tosiseikkojen mukaan.

tarkistamiseen, ovatko he antaneet yksiselitteisen suostumuksensa tietojensa käsittelylle, ja ne olisi poistettava välittömästi tämän jälkeen.

Henkilötietojen yhdistäminen eri verkkopalvelujen välillä

Esimerkki 26: Henkilötietojen yhdistäminen eri verkkopalvelujen välillä

Internet-yritys, joka tarjoaa erilaisia palveluja, kuten hakukoneen, videoiden jakamispalvelun ja sosiaalisen verkkopalvelun, laatii tietosuojasäännöt, joiden erään lausekkeen mukaan se voi ”yhdistellä kaikkia henkilötietoja”, jotka kerätään kustakin käyttäjästä näiden käyttämien eri palvelujen yhteydessä, tietojen säilyttämisaikaa määrittämättä. Yrityksen mukaan tämän tarkoituksena on ”taata paras mahdollinen palvelujen laatu”.

Yritys asettaa eri käyttäjäryhmien saataville välineitä, joilla nämä voivat käyttää oikeuksiaan (esimerkiksi estää kohdennetun mainonnan tai vastustaa tietyn tyyppisten evästeiden asettamista).

Käytettävissä olevien välineiden avulla käyttäjät eivät kuitenkaan voi tehokkaasti valvoa tietojensa käsittelyä: käyttäjät eivät voi valvoa eri palveluista kerättyjen tietojensa yhdistelmiä eivätkä vastustaa heitä koskevien tietojen yhdistämistä. Kokonaisuutena katsoen yrityksen oikeutettu intressi ja käyttäjien perusoikeuksien suoja ovat epätasapainossa, eikä 7 artiklan f alakohta pitäisi käyttää käsittelyn oikeudellisena perusteena. Direktiivin 7 artiklan a alakohta olisi sopivampi peruste, mikäli pätevän suostumuksen edellytykset täyttyvät.